

A E L I I
ANTONII NEBRISS.

Ex grammatico rhetoris in Conplutēsi
Gymnasio: atq; proinde Historici
Regij **APOLOGIA**
earum rerum quæ illi
objiciuntur.

DEIVSDEM ANTONII
Nebriss. in Quinquaginta sacræ scriptu-
ræ locos non vulgariter enarratos,
Tertia Quinquagena.

DEIVSDEM ANTO
NII DE DIGITORVM
COMPTA
TIONE.

Cum priuilegio.

APVD INCLYTAM
GARNATAM MENSE
FEBRVARIO.
D. XXXV.

EIVSDEM
ANTONII NEBRISS. IN SE
QVENTIS APOLOGIAE
ARGVMENTVM AD
LECTOREM.

Vo in statu res publica litteraria sit quāq; precipi-
ti cursu ruat interitum: aut ignorant homines: seq;
ignorare nesciunt: aut imminens periculum intel-
ligunt: sed remedium quærere non curāt: quā po-
tius si quis suppetias ferat: habeatur insanus. Qui
ignorant: possunt sue ignorationis causā afferre
ipsam ignorantiam: cuius autores ipsi non fuerunt. Qui vero in-
telligunt: sed instans periculū non cauent: neq; ad se pertinere pu-
tant: atq; pro virili sua parte remedium afferre negligunt: hi digni
sunt non modo qui ex hominum cœtu abigantur: sed qui neq; in
hominum numero recenseri debeant: quādo (vt ait Plato) nō tam
sui ipsius tuendi: quam alios iuuādi causa homo natus sit. Ast ego
qui hanc prouinciā mihi desumpsi temerarius vocor: propterea
quod sola arte grammatica duce fretus audeo per reliquas omnes
artes & disciplinas penetrare: sed non tanq; transfuga: sed vt excu-
bitor & explorator quid rerum quisq; in sua p̄fessione agat: quod
ante hac fecimus in arte medicamentaria: & in iure ciuili nam pon-
tificium nihil moror: nisi forte aliquid antiquitatis in eo usurpatū
est: & nūc quoq; a bello quod omnibus omnium artium professō-
rib; semel indixi nō recedens: idem aggredior agere in sacris litte-
ris: p̄fitens me non tentaturum aliquid quod dicionis meæ ter-
minos transiliat: sed neq; abutar indulgentia illa: quam diuus Gre-
gorius permittit scripturæ sacre studiosis: quod grammatici Do-
nati regulis non sint subiecti. Nam qui huiusmodi sunt: cum illis
mihi nullum est commercium. Quare aut ego solus mortalium
deliro: & illi sunt sapiētes: aut ego solus sapio: & illi omnes delirāt.
Aut enim totum hoc negotium: quod artem grammaticam voca-
mus: nomen est inane: & frustra ab hominibus excogitatum: aut
qui sine illa in antiquorum libris versantur: vmbra volant: ope-
ramq; perdunt & impensam. Binas igitur commentationes in sa-

Plato.

Grego.
Donatus

cras litteras elaborauimus: alteras quas Pallatinus Episcopus: qui
postea fuit Archiepiscopus Hispalensis: dum hereticæ impietatis
in Hispania quaestorem maximum ageret: per censuræ illius im-
potentiam accedentibus principum nostrorum iussis extorsit: nō
tam: vt probaret improbaret ve: quam vt autorem a scribendi stu-
dio reuocaret. Alteras quas prioribus illis substituimus: suppressi-
musq;: vt alio tempore magis opportuno ederentur. Nam bonus
ille Præsul in tota quaestione sua nihil magis laborabat: quam vt
duarum linguarum ex quibus religio nostra pendet: neq; vllum
vestigium relinqueretur: per quod ad dignoscendum in rebus du-
bijs certitudinem peruenire possemus. Apologiam autem hanc
scripsimus: quo tempore apud quaestorem maximum impietatis
accusabamur: quod ignari sacrarum litterarum ausi sumus sola
grammaticæ artis fiducia in cognitum opus attrectare. Ele-

Archiepi-
scop⁹ Hi-
spalen.

gimus autem ædificium iudicem fratrem Frāciscum

Simonidem Toleranum præfulem atq; totius Hi

spaniæ protomysten: apud quem respon-

dimus obiectis: quæ a criminato-

ribus nostris obijcie-

bantur.

Toletan⁹
Præsul.

A ij

Grammatici Apologia earū rerum quæ illi obijciuntur,
 quod in quosdam sacræ scripturæ locos cōmenta
 tiōes quasdam Grāmaticas edidit. Ad perç
 Reuerendū in christo Iesū Patrē ac cle-
 mētiss. dominū Frānciscum Xi-
 menez Archiepiscopum,
 Tolerantū, &c.

Ondum satis constitutum habeo clemētissime Pa-
 ter; vtrum bene; an potius male sit meritis de me
 genius meus: quæ eiusmodi luto precordia mea fin-
 xit; vt nihil cogitarem; nisi quod difficile; nihil ag-
 grederer; nisi quod arduū esset; nihil deniq; in vulg⁹
 ederem; nisi quod mihi negociū facesseret. Quod

Exordiu. si omne tēpus meum amicorū temporibus accōmodarem; si vigi-
 lias meas in fabulis ac poetarū figmentis consumerem; si in legē
Cicero. dis aut scribēdis historijs bonas horas male collocarem; & quod
Martial. Poeta inquit; essent per me omnia protinus alba: me omnes ama-
Perfius. rent: laudarent; nugisq; meis congratularentur. Nunc vero quia
Ioan. vi. operor cibum qui nō perit; atq; vt inquit Hieronym⁹ inuestigo
Hicrony. in terris: quorū scientia nobis perseueret in cōlo; temerariū sacri-
 legum; falsariumq; appellāt; parumq; abest: quin impietatis reum
 peragentes ex vinculis causam dicere cogant. Neq; enim deerit
Tuuenalis. accusator; vt ait satyricus poeta. Quiverū dixerit; hic est; vt de me
Ecclesia. iure possit illud ex ecclesiaste dici: qui addit sciētia: addit laborē:
Res. vel potius illud ex Plauto. Ipsa avis sibi parit malū. Nouim⁹ nāq;
Plautus. ex turdorum stercore viscum gigni: & fronde virere noua: quod
Vergi. nō sua seminat arbor; cuius glutino ipse aues postea inuiscata ca-
Arist. piuntur. Quod si propositū legislatoris esse debet: bonos ac sapiē-
ethi. tes viros premijs afficere; malos vero atq; a veritatis via aberran-
 tes pœnis coercere; quid agas in ea rep. vbi sacras litteras corrup-
 pentibus præmia proponuntur; atq; ediuerso de prauata restituti-
 bus; resarciētibus cōiuncta: mendosa emaculatibus infamiae nota
 iniuri: anatliematis censura subitur: aut si positionē defendere
 coneris; mortē indignā oppetere cogaris. An mihi nō sit satis in
 ijs quæ mihi religio credēda pponit; captiuare intellectū in obse-
Cor. x. quū xpū nisi etia in ijs quæ mihi sunt explorata. cōperta; nota; ma-
 nifesta ipsa; luce clariores. ipsa veritate veriora: compellar nescire
 qd scio; nō hallucinās; nō opinās; nō cōiectās; sed adamātinis ras;

tionibus, irrefragabilibus argumentis, apodicticis demonstrationibus colligēs. Quæ malum hæc seruatus est; aut quæ tam iniqua velut ex arce dominatio: quæ te non sinat pietate salua libere: quæ sentias dicere; quid dicere: immo nec intra parietes latitans scribere: aut scrobibus immurmurans infodere: aut saltem tecum volutans cogitare. At quibus de rebus cogitare: nempe quibus religio Christiana cōtinetur: quodq; inter iusti & boni viri munera; vel precipuum Psalmographus cōmemorat. In lege inquit dñi voluntas eius; & in lege eius meditabitur die ac nocte. Primum illud meditationis genus in lege dñi esse debere Augustinus præcipit: vt codices habeamus castigatos. Verba sunt illius in secundo de doctrina christiana libro. Plurimū inquit adiuuat interpretum numerositas collatis codicib⁹ inspecta; atq; discussa: tātū absit falsitas. Nam codicibus emendandis primit⁹ oportet inuigilare solertia eorū: qui scripturas diuinas nosse desiderāt: vt emendatis non emendati cedāt; ex vno dum taxat interpretatiōis genere. Quod si libris sunt in emendati: qui scire possum⁹: quid credamus: aut quid non credam⁹: quid nobis sit imperatū: quid vbi phibitū: Regula veroviacq; castigadi illa nimirū est: quā idem Augustin⁹ cum alijs cōpluribus in locis: tum in eodē secūdo: atq; etiam in tertio de doctrina Christiana volumine tradit; quamq; diuus Hieronymus in omnib⁹ plogis, epistolis, cōmētationibus, reliquisq; operib⁹ suis: quam denique oēs prisci sanctissimiq; doctores tradiderūt; vt quonies in testamēto nouo inter libros latinos fuerit reperta varietas; recurrām⁹ ad Græcos: quoties inter latinos inter se; aut inter latinos & Græcos in testamēto veteri fuerit aliqua differētia: certū dē petamus ex veritate fontis hebraici. Itaq; semp in dubijs ad liguam præcedētē eundū esse præcipiūt. esto exēpli causa. Scribit Marc⁹ Euāgelista Saluatorē nostrū iain Synagoge principis mortuæ filiæ dixisse tabitha cumi; & subdit Euāgelista quod interpretatur Puella tibi dico surge. Scribit præterea Lucas in apostolica historia quod in Phœnices oppido ioppe fuit quædā fœmina nomine Tabitha; quod interpretatur dorcas. Cum igitur vtrobiq; eadē sit litteratura; necesse est in alterutro esse mēdum: aut Tabitha a pud hebræos vtrūq; significare: hoc est puellam & dorcadā. Sed quia Euāgelium Marci & Actus Apostolorū ex Græco venerunt ad latinos: cōsuluim⁹ libros græcos; & offendimus in Marco scriptū talitha per. I. litterā in Luca vero tabita p. b. Ecce tibi differētia in

Narratio

Psalm.
Cōfirmatio.

Augusti.

Augusti.

Hierony.
Omnes.

Marci. v.

Lucas.
act. ix.

NEBRISSENSIS.

ter græcos & latinos. Sed quia hæc particula neq; græca est; neq;
 latina; reuertendū fuit ad linguā præcedentem. Cōsulūm⁹; itaq; he-
 breos: qui vno oīm cōsensu nobis respōderūt in lingua Aramæa
 aliud esse talitha per. l. aliud tabitha per. b. hoc nāq; significare dor-
 cāda; illud vero puellā; qđ est cōsentaneū ei qđ Euāgelista vterq;
 interpretat⁹ est. Marc⁹ talitha in puellā. Lucastabitha in dorcāda
 Quis igit⁹ dubitet nūc in Marco dispūgere. b. litterā: & in eius lo-
 cū. l. substituere; Quid qđ in codicib⁹ antiq; apud latinos nō tabi-
 tha per. b. sed talitha per. l. in Marco legebat⁹: quod rōne quadā in
 solubili ppabo. Remigius; in interpretatiōib⁹ hebraicorū nominū
 quę cōsueuerūt in calce sacri instrumēti apponi vtrūq; nomē inter-
 pretat⁹: tabitha in dorcāda; cum differeret de nominib⁹ post primæ
 syllabę a finalē. a. b. littera incipientibus. Talitha in puellā agens de
 habentibus. l. post. a. quilecus tamen si corruptus est: atq; librariorū
 negligentia deprauat⁹: quid autor scriptū reliquerit: satis ex eo de-
 monstratur: qđ talitha posuit inter talim & talme: quo in loco ex or-
 dine litterarū tabitha cumi nō potuit interponi. Hieronym⁹ quoq;
 in interpretatiōibus suis vtrūq; nomē interpretatus est talitha in
 puellam & tabitha in dorcāda; vt sit verissimillimū illud ad Marci
 euāgelium: hoc ad Actus apostolorū pertinere: quod etiā ex ordi-
 ne quem sequit⁹: intueri licet. Idem quoq; in epistola ad Pamma-
 chium: quę est de optimo genere interpretādī hūc euāgelij locum
 citans talitha legit refragatibus oībus libris in quib⁹ legit⁹ tabitha;
 tamen si mendose etiam in epistolis legit⁹ talitha pro talitha. Vtris
 igitur magis credendum est librarjjs & Impressionibus qui pperāt
 carthas annumerare tibi: an Hieronymē tot⁹ litteraturę nō igna-
 ro: & Remigio autori nō penit⁹ cōtemnendo: Marco. Lucę atq;
 proinde hebrais oībus: an neotericis autoribus omniū linguarū
 ignaris; Quare videāt ne dum volūt me temeritatis accusare: cō-
 uincā ego illos sacrilegij & impietatis. Dic igit⁹ mihi o inuide vter
 nostrū peccat cruce dignior: ego quicū Marco immo cū Christo
 sciēter dico talitha cumi; an tu qui ignorāter cū ignorātib⁹ dicis ta-
 bitha cumi imponēs euāgeliste: qđ nūquā scripsit: nūq; dixit: nūq;
 putauit. Sed bonę lesu quāta est veritatis vis: quæ nō vsq; adeo cō-
 uelli potest: vt nō fibras quasdā & radices dimittat: vnde possit ali-
 quādo repullulare. Non vsq; adeo dissipari: vt nō vestigiā quēdā
 illius remaneāt: per quæ possit inuestigari: nō vsq; adeo cōminui:
 vt nō ansas quasdā post se relinquat: ex quib⁹ quādo cūq; deprehē-

Remigius.

Hieronymus.

Idem.

Remigius.
Marcus.
Lucas.

dipossit Nam vt Aristoteles ait omnia vero consonant: falso autē Arist.
 cito dissonat verū. Sciūtq; est illud zorobabel forte vinum, fortis Zoroba-
 Rex, fortes mulieres: sed omnia vincit veritas: & manet: & inuale bel.
 scit in aeternū: & obtinet in saecula saeculorū. Sed hoc in loco impē-
 rita multitudo reclamabit: cui suffragabit rabularū turba: dicētq;
 vna voce nō licere in rebus dubijs grācos; aut hebrāos cōsulare;
 ppter ea qđ emendatiora sunt exēplaria latina quā grāca: & grā-
 ca quā hebrāa. Afferūtq; suā peruiatā testimoniū ex glossē-
 mate illius decreti: quod scriptum est distinctiōe. ix. cap. vi veterū; Augusti
 quod est sumptū ex secūdo Augustini volumine de doctrina chri-
 stiana: & quo ego ad senectiā meā cōfirmādā saepe vtor. Vt vete-
 rum (inquit) librorū fides ex hebrāorū voluminibus examināda
 est: ita nouorū veritas grāci sermonis normā desiderat. Vbi com-
 mentator citans testimoniū Hieronymi in praefatione librorum Hierony.
 quinq; Moysi dicit: quod emendatiora sunt exemplaria latina qđ
 grāca & grāca quā hebrāa. O miseri discipuli: qui tales sortiunt
 pceptores: qui quod Hieronymus ironicōs atq; ridēs dicat: ipse
 asseuerate pñunciet. Cūq; vterq; autor idē sentiat: atq; cōcorditer
 eandē rē dicat: sed alter asseritue: alter ironicōs: isti inter vnānimes
 discordiā ferere conant. Quāto modesti⁹ illi faciūt qui ex p̄fessio-
 ne discordes recōciliare nitunt. Sed nimirū bon⁹ ille vir deceptorū
 cōmētator nūq; legerat obliquas: atq; figuratas Hieronymi locu-
 tiōes: neq; intellexerat in p̄logo illo qđ est ad Desideriū: qđ autor
 agebat: sed cū sibi falsitatē p̄suralisset: qđ latina exēplaria erāt emen-
 datiora quā grāca & grāca quā hebrāa: id tantū accepit quod ad
 suū errorē cōfirmādū faciebat vultu grāui atq; sup̄cilij adductis
 legens: qđ Hieronym⁹ ore renidēt atq; capite quassanti p̄ferret.
 Nam cū inueheret in eos qui septuaginta interpretū editionē he-
 braicā veritati praeferebāt: haec verba subiūxit. Quod hebrei ha-
 bēt de X̄p̄: tui codices nō habēt. Aliud est si testimonia contra se
 postea ab Apostolis vsurpata pbauerūt: & emēdatiora sunt exē-
 plaria quā grāca: & grāca quā hebrāa: quā verba si asseuerate p̄-
 feras: vtrū p̄ falsum est. Nam neq; est verisimile: quod testimonia
 ab Apostolis vsurpata hebraei suis libris postea inseruerint scilicet
 approbantes cum facerēt contra se: neq; potest fieri: vt potior sit
 lectio apographa quam antigrapha: non magis certe quam aqua
 ex stagno & palude: ea quā ex purissimo atq; defecato fonte hau-
 ritur. Itaq; cum verba Hieronymi ironice proferenda sint: si
 A ūñ

enunciatiue proferre velis: hoc modo in contrariū veritas necesse est. Neq; testimonia cōtra se postea ab apostolis vsurpata probauerūt hebræi: quia nemo adeo esset imprudēs: vt testimonia que cōtra se facerēt: vltro admitteret: nisi causā pdere vellent: neq; emē dationa sunt exēplaria latīna quā græca: & græca quā hebræa. Sed que comoedia: min⁹ quis melior: quā audire hominē: q̄ a cūctis habeat sapiētissimus: delirantē: Ospectaculū dījs tātū immortalib⁹:

Iuuenalis aut ijs qui deo p̄xime accedūt: reseruatū est: q̄ (vt inquit Plautus) nos hoies ludo suo quasi pilas habēt: secretūq; sibi minū parant.

Comēta. Ingerit se iudicē cōmentator noster: atq; arbitriū honorariū facit

Hierony. inter Augustinū & Hieronymū minime litigātes: sed in eodem

Augusti. causæ statu litisq; cōtestatione idē sentiētes. idēq; dicētes: quos rīl⁹ excitatur? illis si a mortuis resurgerēt: aut etiā nūc indigeratis quā tumcūq; tetricis. quantumcūq; grauib⁹. quantumcūq; seueris: Augustin⁹ (inquit ille) ad primitiuā ecclesiā respicit: quādo exēplaria græca & hebræa nō erāt corrupta: sed procedēte tēpore cū populus christian⁹ multū esset auctus: & hereses multę essent factę: in inuidiā christianorū iudei & gręci sua exēplaria corrūperūt: & sic factū est: qd̄ exēplaria eorū magis corrupta sūt q̄ latinorū: ad quod tēpus respicit Hieronymus. De cretorū interpretēs hic noster (vt video) epicur⁹ est: quippe q̄ nō multū cūret quomodo: sed neq; quid loquat. Nā neq; Augustinus de primitiua ecclesia intelligit: sed præteritū instituit: & futurę p̄spicit: Hieronymus vero id qd̄ est: euidenter ostēdit. Nec satis est illi clarissimos duos autores quasi dissentiētes in pugnā cōmittere: nisi etiā victorē faciat illum: qui deteriorē causā taceretur: si ita sentiret quē ad modū iste putat. Vel magis: inquit: credendū est Hieronymo: q̄ Augustino. In quo magis credēdū o hō oīum mortaliū stolidissimē: an nō in eo qd̄ nec dormiēs quidē nūq; somniauit: qn̄ qd̄ vigilās semp aliud sensit. scripsit. dixit. atq; vt ait poeta. Omīa que sensu voluunt vorz diurno: Pectore sopito reddit amica quies. Quod si (vt interpres de cretorū putat) hebręi & gręci in xpianorū inuidiā p̄prios libros vitiaūt: aut id fecerūt in locis: q̄ faciebāt p̄ nobis cōtra illos: aut in quib⁹ pillis cōtra nos. aut p̄ vtrūq; aut p̄ neutris. Nā cōtra vtroq; qui facerēt: nullus potest dari locus: nisi perperā ab vtrūq; intelligatur. In ijs vero locis qui facerent pillis cōtra nos: aut pro illis & pro nobis. aut neq; pro illis: neq; pro nobis: non est credibile illos quicūq; immutasse: cum sint alioqui in transcribendis: castigandis:

Claudia:

recognoscendiscq; libris multo quā nos diligētiores: hebrei maxime: qui omnia veteris instrumenti non modo verba: sed & syllabas & litteras ad certos numeros redegerunt, & vř saluatoris nostri verbis vřar; neq; vnū iota; neq; vnus apex ab illis prętereatur. Reliquū est igitur vt quę faciunt pro nobis contra illos vitiant immutauerintq;. Sed qui nā sunt hi loci: ego nondū legi quod nostri codices: hoc & gręci; hoc & hebręi habent: eadē ab vřisq; tradunt. in lectione nullā aut quę non multū ad rem faciat est diuersitas: quinimo stante eadē scriptura: de sensu omnis habetur cōtrouersia. puta inter gręcos & latinos de azymo & sincero cōsecrationis pane. de spiritus facti processione. inter vřosq; & hebręos. de christo an sit purus homo; an homo pariter & deus. an venturus sit Saluator; an potius iā venerit. Quę nā igitur inuidia est vel le nobis pręcludere illud vnū emaculādi libros: atq; veritatis inuestigandę refugium: aut quoties in codicib; latinis inuenta fuerit differentia inter nouos & veteres ad quē arbitrium prouocabim;: qui nobis ostendat vřam lectionē sequi oporteat. Nam quod isti dicūt sequendū esse illud in quo plures codices cōueniāt: id quidē Aliud obiectum. periculosum consiliū est: neq; magis admittendū: quā si quis in vita suaserit id esse faciendū: nō quod optimus quisq; sed quod pleriq; oēs faciunt. In artib; & sciētis id esse seruendū nō qđ sapiētissimus quisq; sed qđ incertū vulgus atq; imperita multitudo putat: cū in omni re diiudicāda nō sint numerāda: sed pōderāda suffragia. Quid: qđ oēs codices q; ex impressiōe venerūt: p vñ sunt cōputandi: cū ex eadē archetypa forma semel excussit: reliquos fere oēs ppararint. Quod vel ex eo intueri licet: quod oēs chartę & oēs omniū lineę ab eodē verbo incipiūt: & quemadmodū iuris peritidicūt: quoties testes eadē rem atq; iisdē verbis pręferūt: suspicio est illos ex cōposito mētiri. Sed nihil mirandū est raros esse codices: qui verā illam synceramq; antiquitatē retineāt: cū & illi qui tales reperiunt magno periculo sint obnoxij: pterea quod inter homines imperitos versentur: qui cū magnum doctrinę specimē prę se ferāt: nihil putant sibi non licere: alius aliquid addens. alius detrahens. alius transuerso calamo illiniens. alius expungens. ali⁹ inducens. Dicit vero quispiā: fingit hec Antoni⁹: immo vero qđ est iore oim faciūq; narrabo. Quāto ingenio & erudiōe fuerit Oxomē Tostar. Magister Petrus oxomēsis: nemo est q; ignoret: cū post Tostatū illū ex Salmaticēsi scholastico Ep̄m Abidensem oim iudicio apud

nos fuerit nostra ætate in omni genere doctrinæ facile princeps. Is fuit ex portione bñficiari⁹ in ecclesia Salmaticēsi: cui ex decani & capituli decreto delegata fuit puincia libros ecclesiasticos emendandi: pposita illi mercede laboris: vt p quinis cotidie chartis emendandis mereret: quas appellāt distributiones cotidianas: tam & si rei diuinæ nō inter esset. Est in ea ecclesia vtriusq; testamēti codex peruetustus: qui mihi sæpe fuit vsui: ad eam rem de qua nūc agi⁹. Ab eo castigationū suarū inītiū Oxomēsis fecit: cōferens illum opinor ad aliquē ex recentioribus libris: atq; ita dispungēs vera: & inducēs falsa distorsit a prototypo illo exemplari plusquā sexcētos locos: quos tibi Pater clemētissime ostēdi: cum illic esset curia: atq; cum rege Ferdinādo de exequēdis Elisabes Regina legatis ageres. Quod si libri synceri cōmaculātur: & ad corruptorū formam redigūtur: iam videor mihi videre: quō res litteraria deuentura sit. Atqui dicūt isti sermo latin⁹ per se sufficiens est: aut si aliū de aliquid mutuādum fuit: iam oēs bibliotheca hebreorū & græcorū in latinās transfusa sunt. Quersum igit̃ pertinuit pudentia illa Pontificū: qui scitis atq; decretis suis sanxerūt litteras græcas & hebreas in gymnasijs publicis debere legi & doceri: Quarum altera pars excitata est atq; iam pridē per Hispanias diuulgata ab Ario lusita nō viro græcæ & latinę per quā erudito: altera neglecta: atq; si sit quod isti fieri volūt: breui futurū est: vt lingua illa nō minus veneranda quā antīqua: & cui religionis nostræ fundamēta sunt creditā: in obliuionis tenebras deuoluatur. Nam si hebraicorū voluminum lectione nobis interdicīt: si hebreos codices elimināt: dissipāt: lacērāt: adurūt: si græcorū libros minime putāt necessarios: in quibus prima illa nascētis ecclesię iacta sunt fundamēta: in chaos illud antiquum antea quā litteræ essent inuētæ cōfundemur: atq; duobus sacræ scripturæ voluminib⁹ orbatī in sempiterna noctis caligine versemur necesse est. Cumq; libri recētiore ad normā veterū sint redigēdi: quid illis agas: qui p totypose ex nouis interpolant: & in aliam speciem effingunt: Quā me delectat ille Apostolorū cōtemporaneus scriptor Ireneus: qui pspiciens futuræ suorū operū labi: huiusmodi cōiurationē in prima librorū suorum frōte præposuit. Adiuro te inquit: qui trāsribis librū istum per dñm nostrū Iesum Christū & per gloriosum eius aduētum: quo iudicatur⁹ est viuos & mortuos: vt cōferas postquam transcripseris: & emendes illum ad exemplar: vnde scripsisti diligētissime: hāc quoq; obtesta

Aliud obiectum.

Arius.

Ireneus.

tionem quā facio: similiter facias: & trāsseras: vt inuenisti in exem-
plari. Hanc eādem atq; eisdem verbis vsurpauit Prosper ille a qui Prosper.
tanicus: atq; emēdatiōi quam fecit in eusebij Cēsariēsis chronicon
præposuit. Tale aliquid est quod Ioānes Apostolus idēq; Euange Ioannes
lista in calce Apocalypsis scribit. Contestor (inquit) omnia audiēti apo. xxi.
verba pphetiæ huius libri: si quis apposuerit ad hæc: apponet su-
per eum deus plagas scriptas quæ sunt in libro isto. Et si quis dimi-
nuerit de verbis libri prophetiæ huius: auferet deus partē eius de
ligno vitæ: & de ciuitate sancta. Nam obiter castigādus emēdan-
dusq; est locus in oībus libris recentiorib⁹ vitiat⁹: qui p eo quod
in græco atq; in omnib⁹ vetustis codicibus habet ligno vitæ: in re-
centioribus mēdose scriptū est libro vitæ. Lignū autē hoc in loco;
atq; alijs cōpluribus in locis scripturæ sacre p arbore positū est ex
idiomate sermonis hebraici: cum appellatiōe lignorū materia tā-
tum significetur siue ad fabricam: siue ad ignis alimēta pertinetia.
Sed quorsum hæsanctorū cōtestationes pertineant: nemo est qui
non intelligat: præter illos qui vt Psalmographus ait. Obsirmaue Psal. xliij.
rūt sibi sermonē nequā: & qui (vt inquit Horati⁹) nō possunt que Horati⁹
imberbes dediscere senes perdenda fateri. Quod si apponētibus
aliquid aut detrahētib⁹ tot diras execratiōesq; Apostolus impre-
catur: non ne grāde præmium manebit offendices extricantibus.
ænigmata soluētibus tenebrosa elucubrātibus? An non illud qđ Ecc. xxv
in ecclesiastico pmittit: qui elucidāt me (inquit) vitā aternā habe-
būt. Et si verū est Horatiānū illud in arte poetica: quod senex est Horati⁹
laudator tēporis acti se puero: atq; vsq; ad reprehensionē amator
antiquitatis: quid mōstro similius ex cogitari pōt: quā vt senes in-
uestigādæ veritatis causa ad novos codices cōfugiant: & iuuenes
volumina antiqua rimētur: vt inde veritatē elicitāt. In quæstione
illa immortalis de cōceptu virginis deiparæ: in qua se isti tā diu tor-
serūt: & adhuc sub iudice lis est: Frāscisci p causæ suæ defensiōe te-
stes vndiq; citāt: inter quos Nicolauū suū. Is exponēs illud apłi: oēs Nicolaus
in Adā peccauerūt: præter Christū (inquit) & beatā Virgine. Atqui Apostol.
dicūt isti in codicib⁹ antiq; Nicolai tātū legi præter xpm: ab aduer-
sarijs vero sup inductū esse illud & beatā Virgine id qđ & in alijs
locis factitatū querunt. Licet igit̃ his in reb⁹ dubijs: & quas deus
reposuit in sinu maiestatis sue: mutuari testimonia ex librorū vetu-
stare: & mihi nō licebit i reb⁹ pbabilib⁹: & que via rōnis iuestigari
possunt opē ab antipræte petere: & qđ artib⁹ ipsi alios cape volūt

NEBRISSENSIS.

Aliud ob
iectum.

ipsos capere: & quod egregius versificator dicat: *ficars arte deliratur*. Atqui inquit: etiam si sacri codices essent castigandi: non licere tamē: non solū mihi homini ad sacras litteras non initiato; verum etiā neq; ipsis in Theologia Doctorib; & magistris id facere citra summi Pontificis autoritate; immo & cōcilij generalis. Etego quidē fateor ita debere fieri: sed instantū: quē ad fidē scitaq; religionis pertinet. Nam & laicis deside disputare notatim interdictū est; Quid; etiā neq; de orthographia licebit Antonio Nebrissenli disputare; cū liceat eis tertū quodque verbū falsa scriptiōe corrūpere: nō de accētū prāceptiōes dare ijs: qui artis rōne destituti: quocūq; illos fortuna impēgit: ferūtur prācipites: nō verborū sensus abstrusos & recōditos in lucē erūere. An non hāc est grāmatics materia circa quā sola versatur? An si eiusmodi rebus alicui alteri disciplinā opus est: nō ne ab hac vna mutuari oportet? Nisi fortē ad Gregorianū illud cōfugere volūt; sacras litteras nō esse subiectas regulis Donati. Pernitiosum sanē documētum: si ita intelligatur; vt illi volūt. Nam & si ea est grāmatica vis & facultas; vt superiorib; disciplinis ancilletur; qua tamē de litteris; de syllabis; de dictionib; de partiū orōnis cōtēxtu disputat; superior est; atq; illis imperat dñaturq;. Pulchre Diogenes ille cynic; q; venūdāt Xenia; di cōepit recenti dño viuēdi prācepta tradere. Indignantī vero illi se a seruo vlla de re admoneri; dixit. Si ego medicus tu vero agrotus esses; nonne mihi obtēperares; vt a morbo incolumis euaderes? Quod si rursus ego nauis gubernandā perit; essem: tu vero ignarus; nō mihi obsequeris: vt ex naufragio vterq; nostrū in portū perueniret. Hāc seruus dño; hāc ego infimā artis p̄fessor cūctis edico: plāroscq; oēs circa rem litterariā agrotare: atq; in hac nauicula qua vehimur per hoc mare magnū & spaciōsum: oēs errabundos huc atq; illuc iactari: atq; vtrōscq; egere; illos medico; hos vero gubernatore aliquo non imperito; quibus pareant obtemperentq; etiam si principes; etiā si Reges; etiā si Imperatores; etiam si Pontifices. Neq; dedignari debēt infimē artis opifici parere; qm̄ eligit deus infirma mundi huius; vt fortissimā quāq; cōsumeret; & abscondit hāc sapientibus ac prudentibus; & reuelabit ea paruulis; qm̄ ex ore infantū & lactētium perfecit laudē ppter inimicos tuos. Itaq; non quis dicat; sed quid dicat cōsiderādum est; atq; cūilibet in arte sua credendum. Nam quod ad Pontificis auctoritatem attinet; cotidie in Cathedralicjs Ecclesijs creat; vel inde

Gregori;
DonatusDiogenes.
nes.

Psal. c. iij.

I. Cor. i.
Matth. x.
Psal. viij.Aristo. i.
ethi.
Aliud ob
iectum.

mortuorum locum sufficit scholarum magistros: quibus impartitur munus ecclesiasticis libris emendandi, ego quoque ipse apostolica sedis autoritate sum factus ingenuarum artium magister: atque pinde grammaticae artis in Salmaticensi gymnasio cathedrari concessa facultate de rebus ad professionem meam pertinentibus disputandi, differendi; discernendi; ac iudicandi. Neque potest quis iurisdictionis meae ita terminos coercere: ut non possim discurre per reliquas omnes artes & scientias: non ut transfuga: sed tanquam explorator rerum; quae illic gerantur: & si quid fuerit; quod in censuram meam cadat; castigem illud corrigam: & emendem. Neque enim fieri potest: ut non in sua cuiusque disciplina deprehendam aliquid: quod ipse turpiter ignoret: ego pulcherrime intelligam. Sunt tamen complures; qui hanc litterarum disquisitionem non multi faciunt; eamque disputationem de lana caprina esse contentantur: novos vero atque ipsis in auditis vocabulorum significat omni no excludant in illis precipue locis: ubi doctores alios sensus accommodarunt. Sed quare ab istis artibus magis credendum sit in hac parte septuaginta: qui eo tempore ex hebraeo in graecum sermonem interpretati sunt: quo utraque lingua vigeat; cuiusque (ut oes fatentur) erant doctissimi: magis Aquile; Symmacho; Theodocione; Luciano martyri; magis Hieronymo trium linguarum viro eruditissimo: quam Nicolao; Hugoni; Papiam; Mamotreto; reliquisque omnibus neotericis autoribus; qui in ea tempora inciderunt; in quibus res litteraria graeca pariter ac latina dormiebat. Nam hebraeos nihil moror: qui & ipsi multa ex codicibus sacris ignorabant: neque poterant latinis in hac aegestate laborantibus opem ferre. Quid igitur mirandum est: si quae temporibus illis erant omnibus nota: aetate nostra ignoretur. Ignorant autem aut ingenue fatentur: se nescire quid illud sit de quo agitur: aut aliud pro alio accipientes; aut simulantes se scire: quod nesciunt. Hae autem sunt de rebus; aut natura constantibus; aut arte aliqua fabrefactis, veluti ex animalibus quid sit onocrotalus; quid porphyrio. Ex plantis: quid cypripedium; quid ginseng; & cur feritur cum cymino. De metallis: quid onyx; quid sibirium; & ex rebus quae in sublimi videntur, quid arcitur; quid castores siue dioscori. Et ex ijs quae sunt ab homine: quid plumata siue polymita siue scutulata vestis. Iam vero locorum & personarum nominibus ignotis pleni sunt sacrarum litterarum codices: quarum rerum omnium noticiam adesse oportet: non solum curiosis; verum etiam sacros codices veluti a limine salutantibus. Vnde Augustinus in libro sepe memorato rerum (inquit) ignorantia facit obscuras figuratas locutiones:

Aliud obiectum;

Interpretes.

Neoterici.

Augusti.

cum ignoramus vel animantium vel lapidum. vel herbarum naturas. aliarumve rerum que plerumque in scripturis gratia similitudinis alicui ponunt. Atqui dicet quispiam istarum rerum cognitio aliunde nobis facile constare potest; ne te putes nobis verba dare. atque vetera pro novis cudere. Immo vero quod sine arrogancia dictum velim non hæc ab alijs; atque a me ipso hæc haberi possunt: qui meo iure possum vindicare: quod vigilijs; atque laboribus meis sum affecutus. Nam qui de rerum natura; deque eiusmodi rebus scripserunt: partim sunt antiqui: partim novi. Veteres illi ita scribebant quasi de rebus notis; atque etiam vulgo imperito manifestis. Nostri vero temporis scriptores: ita loquuntur non ut qui res ipsas viderint aut experti sint: sed tamquam qui antiquorum scripta legerint: ac plerumque non intellexerint. Nos vero res ipsas quasi oculis videremus: manibusque tractandas obiecimur. Neque ad hoc munus incōsultus; aut temere accessimus; sed moniti consilio & autoritate clarissimi; atque proinde sanctissimi viri cuius testimonio toties utimur

Augusti. Augustini: qui mihi hæc provinciam quodammodo his verbis delegavit. Ut non sint (inquit) necesse christiano in multis propter pauca laborare: sic video posse fieri. si quidem eorum qui possunt benignam sane operam fraternam utilitati delectet impedere: ut quoscumque locos terrarum. vel animalia. vel herbas; atque arbores & gemas. vel metalla incognita: speciesque quaslibet quas scriptura commemorat: ea generatim digerens sola exposita litteris mandet. Quomodo igitur omnium de tu me prohibes facere: ad quod faciendum Augustinus hortatur. Sed dicunt rursus: ex significato illo siue vero siue falso iam doctores expresserunt alios sensus partim mysticos partim morales. Quid alij fecerunt ipsi viderint: non meo periculo: sed suo id fecerunt. Nos quod autor sacre scripturæ; atque proinde utriusque testamenti spiritus sanctus per os prophetarum; atque apostolorum locutus est: ex ipsorum verbis interpretamur: optimis autoribus freti: quos isti nunquam legerunt: sed nescio quos ebrardos. mamoretos papias. huguiones; atque alia (ut inquit Poeta) nostris nomina duriora terris. Reliquum est: ut brevis addid quod de scdalo isti obijciunt: respondeamus. Nam eo confugiunt: cum se vident vndeque circum ventos. Sed quero primum ab illis: qui nã sunt: si quos nostra offendunt studia: doctrine: an indocti: an potius qui cum non sint. se doctos esse putant. Non quidem docti: quoniam ipsi illi rationibus moverentur: quibus & nos mouemur. Non indocti: quia illi & cupiunt scire: & non dedignatur a peritioribus erudiri. At qui restat genus illud tertium de quibus Plato scripsit. Ultimus iniuriæ cu-

Aliud obiectum. Aliud obiectum. **Plato.** genus illud tertium de quibus Plato scripsit. Ultimus iniuriæ cu-

mulus est: cum sis malus & indoctus: velle bonus & sapiens videri.
 Ii sunt qui curiosi simulant: & bacchanalia viuunt: qui ambulant in Iuuenal.
 stolis: & amant primas cathedras in synagogis & primos accubitus Luce. xx.
 in conuiuijs: qui excolant clyceum camelum vero deglutiunt. Quibus ego
 nihil recuso fieri scandalum: quando quidem & saluator noster phariseis
 scandalum fuit. Nos inquit Paulus predicamus Christum crucifixum iudeis
 scandalum: gentibus autem stulticia: & quod de illo Simeon iustus
 erat vaticinatus. Ecce hic positus est in ruinam: & in resurrectionem mul-
 torum in Israel: Quod si necesse est: ut scandala veniant: & scandalizanti Mat. xxij.
 bus saluator noster grāde malum interminat: non id quidem ad Phari-
 saeorum scandalum pertinet: quibus ipse scandalum fuit. Neque vereor: ut
 pusilli in me scandalizent: sed illitatum: qui liuore torquentur: qui in-
 uidia rumpunt: qui quod se consequi possent desperant: carperunt: rodunt:
 detestanturque. Nam quod de Iudaeis in Christo nuper regeneratis. Aliud ob-
 isti dicunt: a quo magis scandalizabuntur: a me qui aut illos doceo: au-
 illi me docent: aut utriusque idem sentimus in istis: quae dogmati nostro non
 repugnant: an ab istis qui tertio quoque verbo a nobis dissentiunt: neque
 possunt reddere causas tantae varietatis. Vnum dissensio digenus est:
 cum septuaginta ex quadam ignota nobis causa ab hebraica veritate
 discesserunt: quibus in locis quantumque lectio discordare videatur: sensus
 tamen uterque verus est: quoniam utrumque ecclesia recepit: receptumque
 habuit. Nam quis errasse illos dicere audeat: qui (ut Augustinus ait) tan-
 ta spiritus sancti praesentia interpretati esse dicunt: ut vnum os tot ho-
 minum fuerit. Illius verba ex volumine saepe memorato sunt. Et si
 aliquid inquit in hebraeis exemplaribus aliter inuenitur: quam isti posuerunt
 cedendum esse arbitror diuinae dispensationi: quae per eos facta est: ut
 libri quos gens iudaea ceteris populis: vel religio: vel inuidia per-
 dere nolebat: credituris in dominum gentibus ministri Regis Ptolomaei po-
 testate tanto ante perderetur. Itaque fieri potest: ut sic illi interpretati sunt:
 quemadmodum congruere gentibus ille qui cos agebat: & qui os om-
 nibus vnum fecerat: spiritus sanctus indicauit. Haec Augustini verba eo per-
 tinent: ut septuaginta interpretum autoritate euangelice maiestati ex-
 aequare velint: in qua opinione ipse solus est: cum alij omnes atque im-
 primis Hieronymus compluribus in locis illos errasse conuincat: atque
 ex ignorantia multos locos perperam transulisse. Non est tamen nostrum
 inter tantos autores tantas componere lites. Fieri namque potest: ut utriusque
 se optimis rationibus defendat: cum praesertim litterae sacrae sub ipsidem

NEBRISSENSIS APOLOGIA.

verbis: atq; sub eodē orōnis cōtextu plures sensus nō modo figuratos verū etiā literales recipiant. Nam qd̄ ab alijs scriptorib⁹ amphibologicos dicit: nisi ex industria id fiat: vitiosum est: & qd̄ q̄sq; minus pprie dicit: magis obnoxii varijs sensib⁹ relinquit. At vero sacrae literæ: qd̄ spiritu diuino fœcūde sunt: hoc singulare habēt: quod sub iisdē verbis res plures: & rursus res ipse, res alias significāt. Ex quo fieri potuit: vt alius interpretēs aliud sit secut⁹: & quē nobis discordare vident: minime sint discordia; sed idē aut sibi nō repugnātia designēt. Sed de interpretū diuersitate alias plurib⁹: nūc aut de vni⁹ tantū interpretis hoc est Hieronymi simplici interpretatione laboram⁹: vt qd̄ librariorū negligētia deprauatū est: suę integritati referat. Idq; partim fecim⁹ p̄m̄ facturū sum⁹ cōferēdo recētiore codices cū vetustatis adorādæ codicib⁹ latinis: q̄ facile ostēdūt: quid Hieronymus nobis scriptū reliquerit: si modo cōsentit: aut nō discordat ab eo qd̄ in hebræis græcisq; voluminibus habetur: atq; in eo laborare: velim ab istis edoceri qd̄ hæreseos gen⁹ sit. Nā neq; hereticū qd̄ cōtinet: neq; hæresim sapit: neq; verborū in ordinatiōe pōt heresis: sed neq; hereseos nulla suspicio inferri. Quid? quod parati sumus ecclesię Romanæ: atq; p̄inde illius administris obtēperare: & si ē república christiana est: quicquid scripsimus lingua delere: aut more ad arā lugdunensem certantiū si displicui in p̄ximū flumen cū scriptis meis dēmergi: ne quis putet nos ea esse puicatia siue obstinatione: vt nō cedamus apostolicis iussionibus atq; decretis. Interim vero nescio qd̄ me phibeat ijs de reb⁹ inquirere: atq; alios ad illud ip̄m faciendū exhortari: & in hac vna cogitatione supremū sp̄m effundere: An nō hæc meli⁹ q̄ disputare ridiculā illā quēstionē vtrū quiditates Scoti trāseuntēs p̄ latera p̄t̄i possint implere vētrē chimere: quā in ceratinis crocodilinis & chryssippi aceruis & faris: q̄ de stillicidijs & aqua pluuia arcēda & huiusmodi nugis differere? Vos igit̄ o clarissima mūdi lumina; teq; imprimis Pater optime hispanæ reip. columē: quē nō fors aliqua sed diuina quædā p̄uidētia dedit mihi amplificatorē: testē: iudicē: obsecro accurrite: succurrite: ferte suppetias rei literariæ labenti ei⁹q; patrociniū suscipite: antea quā funditus intereat. fauete ingenijs. reuocate superos duo illa religiōis nr̄i lumina extincta grēcā hebraicāq; linguā. pponite prēmia in ea re laboratib⁹. interpellatores vero vltra sauiromatas extremosq; hoīm morinos & gara

FINIS.

Iuuenal.
Vergil.

AELII ANTONII

NEBRISSENSIS EX GRAMMA

tico rhetoris; atq; Regij historici in quinquaginta sa-

cræ scripturæ locos. Ad per quam Reueren-

dum in christo Iesu patrem ac clemētissi-

mum dominum Do. Fratrem Fran-

ciscum Ximenez, S. R. E. Car-

dinalē Hispanū Archiepi-

scopum Toletanum

atq; Hispaniæ

Mystrar-

chen.

Mnes vigilæ meæ Pater amplissime quas ab hinc decēnio sacris litteris impēdi; eo spectare videtur: vt aut quosdam locos librorum negligentia vi-

tios emacularem; aut quorūdam verborū reconditos sensus in lucem eruerem. Sed cum mihi superior censura vocem interdussisset; ne quicquā hisce rem ijs dē rebus; quæ sunt a me multis laboribus excogitatæ; obtēperauī tamē apostolicis iussionibus; meq; ipsum repressi expectās tempus in quo possem animi mei sententiam libere testari. & ecce quod optanti diuum promittere nemo auderet; voluenda dies enattulit vltro. Licet nāq; sub te o maxime religionis nostræ censor vti libertate; quid quisq; sentiat dicendi; dum modo id suo periculo agat; vt conuinctus temeritatis suæ pœnas luat; & victor ex inuentis laudem reportet. Sed cum anno superiori Salmanticæ interprādendum recitarem Amplitudini tuæ quasdam in certos sacre scripturæ locos annotationes meas; exrenidenti vultu atq; fautore tuo assensu facile perspexi; quā grata illi essent in hac parte studia mea. Quin & insuper si es memor; idētidem admonuisti me; ne sinerē subceiusas illas obseruationes meas interire. Itaq; nō existimo; quæ tuo grauissimo iudicio tunc videbantur probanda; nunc vt repro-

bes: nisi forte tunc quasi priuatus auditor mihi blandiebaris: nunc
vero quasi publicus cētor aliud decernis. Libet itaq; ad Apologiam
illam in qua te iudice edicto ac nuncupato criminatōribus meis re
spondi: addere quinquaginta locos nō vulgariter expositos: quos
ex impressione propagatos velut ex arce quadam tua mihi ad hoc
munus tradita per omēs Hispanias quasi præcursorēs metatoresq;
vel potius excubias siue exploratores dimisi: vt ex illorum primo
cum hostibus concursu captarem auspiciā: cum fuerit mihi

hi toto excercitur: atq; omnibus copijs dimicandum;

qualis sit futurus totius pugnae euentus. Neq;

enim dubito quin meliorib; auspicijs ad me

redeant: quā pentacontarchæ illi duo

missi ab Ochozia rege israel ad

Eliā thesbiten; quos ignis

de cœlo descēdens

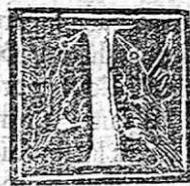
absumpsit.

MAELII ANTONII NEBRISSE. TERTIA.

Quinquagena incipitur.

Arceuthina & thina ligna quæ sunt,

Nsecundo paralipomenon volumine. Cap. ij. vulgo legitur: sed & ligna cedrina & arcentina & pinea mitte mihi. antiqui codices habent sed & ligna cedrina & cupressina & archeutina & pinea mitte mihi sed ei quod est pinea in hebræo nihil respondet. Pro eo vero quod in omnibus prope libris lati

Arceuthina nō arcentina

Thinalis gna

nis legitur archetina: suspicamur debere scribi arceuthina, sed neutrum quid sit enarratores dicunt. Quicūq; tamē ille fuit qui dictio nes sacræ scripturæ in ordinem alphabetariū redegit: videtur habuisse codicem in quo pro arceuthina: thina tantum legeretur, sed ex eo nihil opus intelligas: quod ligni genus illud sit. Nos vero lectionem verā esse asseueramus arceuthina: id quod in codicibus antiquis & recentioribus legitur: vna tantum littera aspirata ex penultima in tertiam sine syllabā reiecta: cum alioqui archeutina sit nihil verbum. Sed an thina in eo loco possit legi: postea disputabit. Nunc vero arceuthina materia quæ sit inuestigemus: & ante oculos struaturis cōueniat. Arceuthos græce latine interpretatur iuniperus. Inde est archeutin⁹ a. u. m. ea forma qua a cedro cedrinus: a cypresso cypressinus inflectitur. Atqui iuniperi materia quæ admodum & cedri propterea quod cariem non sentit. nec teredini obnoxia est: templorum ædificijs accommodari consuevit. Autorem est Theophrastus Vitruius⁹ libris de Architectura. & Plinius⁹ lib. xvi. naturalis hystoria: qui narrat duo fuisse tēpla clarissima alterū Vticæ in Africæ sacrum apollini: ubi cedrorū trabes suo tēpore durabāt: ita ut postea fuere a prima urbis origine annis mille circiter ducētis. Alterū in hispania sacrum dianæ azacyntho adnectæ cum cōductoribus anno ducētissimo ante excidiū troiæ: cuius peregrinatio hānibal religionē inductus: iuniperi trabibus adhuc sua ætate durantibus. Iam vero inter excidiū Troiæ & Plinius ætatē non multo pauciores quā mille quadringenti anni intercedūt: quibus si addas ducētos: sunt sexcenti supra mille annos. Itaque non sine causa hæc duo potissimum genera materiæ petit Salomō ab Hiram tyriorum rege ad templi quod domino edificaturus erat cōstructionē. Sed peculiariter Theophrastus lib. i. de stirpibus scribit: vtiliorem esse iuniperū ad

Arcenthos qd iuniperi cariem nō fecit.

Arazim. rem edificatoriam: tum subdiale: tum obruendā sub terra. durat
Berosim. enim (vt dicit) immunis putredine. Sed cum Hieronym⁹ reciesit
Algumi. interpretat⁹ arazim in cedrina: recte quoq; berosim in cypressina:
 videamus an recte verterit in arceuthina algumim siue almuginim:
 nam vtrūq; legitur ex illorū consuetudine: qui plerūq; litteras &
 syllabas inuertūt. Quod si recte interpretat⁹ est hoc in loco: per-
 peram in iij. Regū cap. x. trāstulit. Sed & classis (inquit) Hiram
 attulit ex ophir ligna thina multa nimis: fecitq; Rex de lignis thi-
 nis pulchra domus domini. & paulo post. non sunt allata huiusmo-
 di ligna thina: neq; visa vsq; in praesentem diem. Huius quoq; ma-
 teriae meminit Ioānes in apocalypsicā. xviij. Omne inquit lignū
 thinum & omnia vasa eboris. &c. Aut igitur in alterutro loco men-
 dum est librariorum: aut in paralipomenis speciem pro genere po-
 suit. in tertio regum ipsum tātum genus lignorum. Sunt autem
 ligna thina quae odorē optimū spirant qualis est cedrus. cypres-
 sus. & de quo nūc agitur iuniperus: quia nulla est arbor odoratio-
 dicta thina a thinoō verbo grāco quod est odorem emitto. Est ita
 mē quaedam ratio quae nobis persuadere possit algumim non esse
 arceuthon: hoc est iuniperū: quod pro iunipero hebraei vocabulū
 habēt propriū. s. rhotem. vt in iij. Regū volumine. cap. ix. Cum
 venisset (inquit) Helias: & sedisset subter vnam iuniperū. & paulo
 post & dormiuit in vmbra iuniperi. quib⁹ in locis rothem legitur.
Rhotem. Eodem nomine fuit vna ex duabus & quadraginta mansionibus:
Aferoth. de quibus in libro numeroz cap. xxxij. de aferoth (inquit) vene-
Rethma. runt in rethma. profectiq; de rethma castrametati sunt in remon-
Remon phares. nam rothem & rethma ex eadem origine idem significāt:
phares. hoc est iuniperum: solaq; habitudine differūt. Hieronymus in epi-
 stola ad Fabiolam de quintadecima mansione. rethma inquit trans-
 fertur in iuniperum: hoc est arceuthon. Idem quoq; autor in trāsla-
 tione iuxta hebraicā veritatē in psalmo. cxix. pro eo quod nos
 ex additione Luciani martyris habemus. Sagitte potentis acutae cū
 carbonibus desolatorijs: ipse cum carbonibus iuniperorum inter-
 pretatus est: pro eo quod in hebreo retamim habetur. Sed quod re-
 tamim ab eo quod est rothem siue rethma inclinetur: nemo mirari
 debet: cum hebraei huiusmodi in flexionibus plerūq; vrantur.

Vcasinapostolica historia describēs tempestatem illam qua Paulus apostolus fuit in mari deprehensus leuato in gartemone secundū auræ flatum tendebat ad liti⁹. Artemonē oēs interpretant veli quoddam genus esse idq; videtur ordinis contextus insinuare: sed nullo autore probat. Vitruuius certe in libro de architectura, x. trocleam esse dicit ad subleuanda onera excogitatam. Immo vero machinā quæ tres habeat trocleas quod latinum esse vocabulū his verbis ostendit. In radice (inquit) machinæ collocatur tertia troclea. eam græci epagonta nostri artemonē appellant. Isidorus dictionē esse græcam male putat: cum per. th. aspiratum debere scribi præcipit. Nulla enim dictio latina per. th. scribi potest: sed neq; per aliquam aliam consonantem aspiratam. Nec obstat quod Lucas in græco eo vocabulo vti. Nam & græci multa vocabula cum ipsis rebus a romanis acceperūt: neq; id tantum nominib⁹ proprijs sed etiam appellatiuis. quod licet videre in Dioscoride. Galeno. Paulo Aeginita. Plutarcho. Strabone alijsq; Romanarū rerum scriptorib⁹. Quid? quod illi qui cum Paulo vehébatur magna ex parte Romanierāt: atq; etiam nauis ipsa forte Romana: vt credibile sit illos Romanē fuisse locutos: & Lucā vocabulo romano vsum. Meminit artemonis iabolen⁹ libro vltimo digestorū in titulo qui est de verborū significatiōe. l. malum. Malum (inquit) nauis esse partem: artemonem non esse: labeo ait.

Artemonē quid.

Epagōta

Azotus pro asdod.

III.

Irantur hebræi neq; possunt reperire quæquā: qui possit causam reddere cur septuaginta primum interpretes: atq; deinceps illi qui sacra scripturā interpretati sunt: qualdā litteras in alias quæ videbātur multū dispares immutarint: vt quod apud illos legitur asdod. per. s. d. litteras: quæ est ciuitas palestina nobilissima: cuiusq; sacra scriptura toties meminit: qd venit in mentem nō modo ipsis interpretib⁹ verū etiā secularū litterarū scriptoribus vt pasdod azoton: hoc est. s. d. in. z. mutaret. Atq; ecōtrario pro eo quod illi habēt Ezras quo noīe fuit nominatissim⁹ illæ scriba legis per. z. litterā: ipi Esdras per. s. d. interpretetur. aut quid simile habēt. s. d. cum. z. aut. z. cum. s. d. vt alterutræ pro alteris poneretur. Atqui si reduxerimus ad memoriā quod in libello de potest

Azot⁹ p asdon.

Ezras. Esdras. s. d. p. z. z. pro s. d.

S. litteræ
son⁹ non
esse is qui
putat.

te litterarum scripsimus omnis; causa dubitādī fuerit sublata. Dice-
bamus ex græcorū autoritate quibus, z. littera cum hebreis cōmu-
nis est: hanc litteram composuā esse ex. s. d. atq; in pronūtiacione tā-
tūdem pollere. Quem vero sonum littera per se habeat illic osten-
dimus; neq; enim is est quem tēpestatis nostræ hoīes græci & latini
putant & qui a vulgo profertur; sed alius multū dissimilis ad. z. litte-
ræ sonum proxime accedēs. Quid igitur mendī si eiusdem po-
testatis litteræ aliæ in alias mutatæ sunt? Quāq; id nō potuisse nec
debuisse fieri in eodē opere est a nobis disputatū cum de. x. littera
differēbamus: quod apud hebræos quoties duæ consonātes inter
duas vocales obuenerint prior ad præcedētem; ad sequētem poste-
rior pertinet; quare priori apicem seba supponūt; ut illud ipsum
ostendant. Atqui si azotus per. z. scribatur manifestū est totam illi⁹
vim sequētī vocali incūbere; cum apud hebræos diuisa sit. & si rur-
sus ezras. per. s. d. scribatur ex ordine consonātiū apud græcos &
latinos. s. d. ad syllabam sequentem pertinebunt.

Aurichalcum.

III.

Aurichal-
cum.
Orichal-
cum.

Chalcoli-
banum.

Chalco-

Th⁹ adul-
terinum.

Thus op-
timū qui
desert ex
Arabia.

Napocalypsi Ioānis Cap. i. legitur. Et pedes eius si-
milis aurichalco sicut in camino ardēt. Sed anteq̃
de aurichalco siue orichalco differat de trāslationis
puritate dīputādū est. Nam in græco nō orichalcū
sed chalcolibanos habet. quod verbū ex verbo lati-
ne valet areū siue masculū thus. Sic em apud græ-
cos chalceon, p. masculo & fortī accipit. quēadmodū apud latinos
æreus siue æneus siue ahene⁹. ut apud Horatiū in. iij. car. inclusam
danaēn turris ahenea. & apud eūdē in pri. Episto. Hic murus a he-
neus esto. Nil cōscire sibi nulla palefcere culpa. Quod vero thus
sit pot⁹ intelligēdū quā orichalcū satis ostēdit quod subdit. sicut in
camino ardēt. ac si dicat quasi thus in igne. Thus aut accipere debe-
mus nō hoc nostrū adulterinū qd spirat furdū nescio qd turbidūq;
sed quod affert nūc in Hispaniā ex arabia sabæa atq; carmania. Id
em igni impositū cum sua violētia puras atq; fumo defecatas corri-
pit flāmas. Hinc apud Orpheū in hymnis frequēs est uul⁹ chalco-
libanos in apollinē in Latonā aliosq; deos. i. masculū thus siue mascu-
li thuris sacrificiū; quēadmodū apud Vergiliū in bucolicis legimus
Verbenasq; adole pingues & mascula thura. Cur vero interpres
ex chalcolibano orichalcū vertit; illā suspicor fuisse causam; quod

cum libanūs duo significet lachrymā ex virga thurea & montes
 phœnices atq; decapolitanæ regiōis cōmunē ex chalcos qđ est æs ^{Libanus}
 & oros mōs orichalcū est interpretat^{ur}: ac si diceret æs mōtanū. Nā <sup>duos an-
ficat.</sup>
 quod vulgo dicitur aurichalcū nulla rōne defendi pōt: tum ex illo
 principio omniū cōsensu recepto nō solere fieri cōpositionē ex lati ^{Chalcos.}
 no & græco: tum etiā autoritate & rōne. Ratio aut illa nimirū est ^{Oros.}
 quod in carmine semp reperit prima brevis. Vergili^o. xij. æneid.
 Alboq; orichalco circūdat lorica. Horatius quoq; in poëtica. tibia
 non vt nūc orichalcū iūcta tubæq; æmula. Aurichalcum vero nō
 posse dici. Sextus festus Pōpeius autor est. Aurichalcū (inquit) qui
 dam putauerūt cōpositū ab ære & auro. Sane vero orichalcū dicitur
 qđ in mōtosis locis inuenit. mons etenim græce oros appellat^{ur}. <sup>Aurichal-
cum non
posse dici</sup>
 Quam rationē secut^{us} interpretes orichalcū siue aurichalcū posuit p
 masculo thure: respiciēs alterā videlicet libani significationē: hoc
 est mōtis syriæ palestinae. Post huius obseruatōis meæ adnotatio-
 nem cum ad curiā regiā proficiscerer diuertī paululū ab itinere vt
 Ioannē fonsēcā Pallantinū episcopū obiter salutarē: qui eo tempe
 Pallantię morabat^{ur}. Cumq; more meo illius vrbis bibliothecas ex-
 cūterem: iustratēq; cœnobitū diui Pauli qđ a fratribus dñicis habi-
 tatur: incidit in vetustatis adorādæ cōmentarios super apocalypsim
 Ioānis ab incerto quodā autore scriptos: in quibus huiusmodi erat
 lectio: & pedes eius similes aurichalco libani. Quæ verba in ipsius
 autoris expositione iterū atq; iterū repetūtur. Interpretaturq; liba-
 nū in albedinē: cū a sensu literalī discedit. Sed bone Iesu quāta est
 veritatis vis: quæ quāq; vndiq; labefactetur: semp tamē relinqt sui
 vestigia & quasi ansas quasdā per quas ad illius inquisitionē demō-
 strationēq; perueniri possit. Nā quis ex lectiōe illa nō videt ab in-
 terprete locū illū sic principio fuisse conuersum. & pedes ei^{us} similes
 chalcolibano. i. masculo thuri. deinde ab ignoratiā librariorū adie-
 ctum fuisse auri & detractū libano: siue libani: quod habet lectio co-
 dicis vetusti: tæcti vitiose scripta pro libano: Nisi quis malit impe-
 ritiaē arguere interpretē: qui cum libanus duas (vt dixim^{us}) habeat
 significationes: hoc est thuris lachrymarū & mōtem palestinae: re-
 licto sensu quem autor intelligebat: alterū male cohærētē elege-
 rit in hunc modū vertēs. Et pedes eius similes chalco. i. æri libani. i.
 ex monte illo palestinae cōflato. Atqui greci in ijs commentationi-
 bus (quas nobis videre cōtigīt omēs) exponūt chalcolibanon pro
 arsenilibano siue arrenlibano. i. pro masculo thure.

Arsenilibano.
Arrenlibano.

Bethsaida
probethesda.

Probatica
ca septu
ouile.

Probato
ouis.
Bethesda
dom⁹ ef-
fusionis.
Esda.
Aldod.
Azotus.

Ro eo quod in Ioanne cap. v. nos habemus. Esrauit Hierosolymis pbatica piscina que cognominatur Hebraice Bethsaida: in greco Euangelista sic scripsit. Est aut hierosolymis in probatica: aut que admodum codex pallatinus: & alij habent super pbatica. tunc interpungendo sequitur: piscina que cognominatur hebraice bethesda. ut sint apud latinos tria errata. Primum quod in preposino est detracta. alterum quod probatica & piscina per inde videntur esse coniuncta ac si esset adiectiuum cum suo substantiuo: cum sint (ut dixim⁹) interpungenda. Tertium quod pro bethesda legitur bethsaida. Est autem euangelistae sensus. quod hierosolymis in pbatica: hoc est in sepro siue ouili siue pecuario in quo pecudes cogeantur: ut inde distraherentur siue ad sacrificium siue ad lanienam est piscina: quae cognominatur hebraice bethesda. itaq; probatica substantiue accipitur ab eo quod est probaticus. a. um. quod probaton est ouis. ut sit haec probatica. a. mansio ouium: quemadmodum dicimus basilicam & regiam domum regis citra nominis substantiuui expressionem. Bethesda vero interpretatur domus effusionis: quoniam in eam piscina confluebant aquae siue pluuiales siue ductiles. Esda namq; & aldod: quo noie prius fuit dicta quae postea sit cognominata Azotus ciuitas nobilissima palestinae: interpretatur effusio. Sunt autem ut Eusebius caesariensis atq; diuus Hieronym⁹ scribunt: in ea domo duo lac⁹: quorum vnus hibernis pluuijs adimpleri solet: alter mirum in mundum rubes quasi cruentis aquis antiqui in se operis signa testaturam (ut inquit) hostias in eo lauari solitas tradunt. Atqui in. ij. Paralip. lib. cap. iij. vbi de templi edificatione agitur: non in lacu: sed in conchis eneis lauari consueuisse hostias traditur. Fecit (inquit) Salomō conchas decē: & posuit quinque a dextris & quinque a sinistris: ut lauarent in eis omnia quae in holocaustum oblaturi erant. Sed credibile est post templi euerisionē non in conchis illis quae a prefe. to regis assyriorum siue alterutro ex illis erant iam babylonē translatae: sed in piscina illa lauari solitas esse hostias. Neque enim in eo nunc laboramus: an in piscina lauari consuetum fuerit hostias immolandas. sed ut vendicetur resituaturq; in pristina atq; proinde veram scriptionem locus ab incuria librorum vitatus: qui nominis vicinitate decepti pro bethesda scripturarunt Bethesda. Cum sit

bethsaida Galileæ ciuitas prope genesareth stagnū: Petri Andreę Bethsai. & Philippi apostolorū patria. interpreteturq; domus venationis. Galileæ
Bethesda vero (vt dixim⁹) domus effusiōis. aquarū videlicet eo in ciuitas.
fluētium. Quare illi qui piscinā bethsaidā domum venatiōis in-
terpretātur dupliciter peccāt: & quod vitiatā lectiōnē nō agnoscūt
& quod alieni noīis interpretationem sensui accōmodāt: quem ipsi
fingūt: nō qui lectiōni debetur. Bethdagon. VI.

In primo regum volumine Cap. v legim⁹ his ver-
bis. tulerūt philistim arcam dei: & intulerūt eam in
tēplum dagon: & statuerūt eā iuxta dagon & quæ
sequitur. Cecidit aut bethdagon in sorte trib⁹ iuda
vt colligit ex libro iosue. Fuitq; in collimitio dua-
rum tribuū Issaschar videlicet & Zabulon: vt in eo
dem volumine habetur. In primo præterea Machabeorū: intra-
uerūt inquit in bethdagon idolum suū vt ibi se liberarēt. sequitur
templū dagon & oēs qui fugerant ad illud: Ionathā succendit igni.
Qui hūc locum enarrauere: nihil aliud dicunt q̃ dagon ex lingua
syrisca interpretari piscē. & bethdagon esse domū siue tēplū piscis:
sed quis deorū apud indigenas ignorāt. Sed nos dicim⁹ dagon esse
quē sit alio noīe dercet⁹. Strabo. Plinius & Macrobius tum atha-
ram tum atergatim eandē vocāt. Quātumq; coniectura possum⁹
assequi eadem est cognominata astarte. de qua in. iij. Regū volu-
mine Cap. xi. Colebat inquit Salomon astartem deam sidoniorū.
Sed de astarte alias. Nunc de derceto. Narrat Diodorus siculus in.
iij. Bibliothecēs libro: fuisse non lōge ab Ascalone vrbe Syrię cla-
rissima stagnū piscib⁹ refertū: atq; iuxta illud insigne tēplū Derce-
tus facie hoīs ac reliqua corpis parte piscis effigie. Cuius figurę cau-
sam hāc fuisse dicunt. Venerē vt adolescētis sacrificiū sibi gratifica-
retur inieciisse animū derceto: vt illius voto ac precibus acquiesce-
ret. Atq; deinde ex eorū congressu natā esse puellam: quæ postea
sit cognominata Semiramis: quæ fuit coniūx Ninī assyriorū regis
nominatissima: Nymphā vero & pudore admissi cōcubitus: iuue-
nem abegisse: & infantem in loca deuia atq; aspera exponēdam cu-
rasse: se vero in stagnū illud dedisse præcipirē: atq; ita in piscē (qua
li figura diximus) trāssformatā. Vnde & syrijs piscibus nō vescunt
quin potius illos quasi deos colunt. Templū vero quod illi deā di-
catum est: cuiuscq; Diodorus meminit: id est: quod in sacris litteris

Dagon.
Bethda-
gon.

Dercetus
atharam
Aterga-
tim.
Astarte.

Dercetus
vnde ē.

Afcalon
Iamna.
Lida.
Dispolis.
Azorus.

appeilatur Bethdagon. de quo Eusebius atq; Hieronym⁹ in libro
de topographia sacre scripturæ. dicunt fuisse prope afcalonem in-
ter iaminam & lidam quæ postea sit cognominata diospolis nō lon-
ge ab azoto. Nam hæ quattuor vrbes Palestine iudeæ intra am-
bitum quadraginta millium passuum continetur. Quod cum ex
multis alijs sacre scripturæ locis; tum ex primo Machabeor⁹ libro
manifeste colligi potest. Succedit (inquit) Ionathas azotū: & mo-
uit inde castra & applicuit ea ad afcalonem. Transmutationis autē
Dercer⁹ in piscem: & illius filiz semiramidis in colubam. Ouidius
in. iij. Metamorphoseos.

Incipit & dubitat de te babylonia narret

Derceti: quam versam squammis velantibus artus.

Stagna palestini credunt mutasse figuram;

Aut magis vt sumptis illius filia pennis

Extremos altis in turribus egerit annos.

Camelopardalis.

VII.

Camelo-
pardalis.

Camelus
Pardus.

Nsecūda lege; hoc est Deuteronomioca. xiiij. inter
animalia quor⁹ esus hebræis permittit camelopar-
dalim numerat. hoc est animal (inqr) quod come-
dere debetis. bouē. ouem. caprā. & subdit camelo-
pardalim. Sed cum inter animalia immūda came-
lus & pardus reponatur etiā ex genere: tum etiam
nominatim camelopardalis quasi munda quadrupes esitanda illis
proponitur: cum præsertim paulopost dicturi simus quod cornua
gestet: bifidam ungulam habeat: atq; ex consequenti altera parte
dentata sit: ruminetq; & seuo pinguescat: quæ omnia adesse debēt
quadrupedi quæ sit hebræis vescenda. Quod vero dicitur came-
lopardalis; non ita accipiendum est: quod ex commestione duorum
animalium diuersi generis sit propagata: vt quidam male interpre-
tantur illud Horatii ex. ij. Epistolarum volumine. Diuersum con-
fusa genus panthera camelo. Sed quod capite camelum. varietate
color⁹ pardum siue pantherā præseferat Plinius lib. viij. ca. xviij.
Cameloz (inquit) similitudo in duo transfertur animalia. Nabim
æthiopes vocant collo similem equo; pedibus & cruribus boui. ca-
melo capite: albis maculis rutilum colorem distinguētib⁹: vnde
camelopardalis dictatoris Cæsaris circēsis ludis primū visa Ro-
mæ. Ex eo subinde cernitur aspectu magis q̄ feritate conspicua.
quare & ouis fere nomē inuenit. hæc Plinius. Varro quoq; de lin-

Nabis f.
æst que
camelo
pardalis.

gualatina. Camelus (inquit) suo nomine Syriaco in latinum venit
 ut alexandria. camelopardalis nuper adducta; quæ erat figura ut
 camelus; maculis ut panthera. hoc est pardalis; quæ enim nos pan- Pardalis
 theram; greci pardalim vocat. Panthera vero apud Aristoteli aliud Panthera
 est a pãthera siue pardali. Depãthere namq; (theodoro interprete)
 pãther (inquit) hoc est lupus canari? cæcos parit catulos luparum ri-
 tu numero cum plurimum quattuor. Galenus quoq; quidam
 (inquit) a deo bestiales sunt; ut leonum & pãtherarũ item canum
 & pantherum & vulpiũ carnibus vescantur. Pardus vero quod sit
 animal; aliubi dicit. Nunc ad camelopardalim redeamus. Helio- Camelo
 dorus libro æthiopicon. x. scribit æthiopum regi ab auxomitarũ pardali
 legatis hæc feram dono datam. Postremo (inquit) accessere auxo- descriptio.
 mitarum legati; & cum aliis munera obtulerunt tum in primis ani-
 mantem quam piam inusitata specie; naturaq; cuius ad magnitu-
 dinem cameli proceritas. color pellisq; pantheris maculis veluti flo-
 rentibus variegata. postremæ infra aluum partes humi subsidebãt
 sicuti in leonibus videmus. humeri pedesq; priores atq; item pectus
 præter cæterorũ membrorũ rationem pœra. tenuis cervix & quæ
 de reliqua corporis mole in oloriũ collum se extenderet. Camelo
 caput simile. maior ipso pene duplo: quam libysæ struthi. Substri-
 ctosq; velut oculos torue motas cõnuiebat. incessus autẽ lōge ani-
 mātium cæterarũ terrestriũ; vel aquatiliũ dissimilis. Neq; em vicis-
 sitatim crura simul; sed dextra pariter de hinc sinistra utraq; agita-
 bat. cūq; his suspēsa pferebat latera tractu motuq; tã facili: ut eam
 quo veller tenui capistro vertice deuincto veluti fortissimovinculo
 magister perduceret. Hæc (ut est cõspecta animas) omnẽ cõtinuo
 multitudinẽ obstupefecit: speciesq; nomẽ inuenit ex ijs quæ præ-
 cipua in corpore sit ut ex tempore eam populus camelopardalim
 appellaret. Dion quoq; & ipse autor græcus. xliij. Romane histo- Camelo
 riæ libro cõsentanea verbis Plinii scribit. camelopardalim (inquit) pardalim
 primus Cæsar romã adduxit & populo ostēdit. Id animal cætera ca- primus ro-
 melus; crura autẽ inæqualia habet; posteriora prioribus magis bre- man Cæ-
 uia; ut a clunib; attolli sensim quasi ascēdētũ simile icipiat; corpusq; sar adduxit.
 reliquũ sublime admodũ crurib; prioribus sustentat; sed cervix in
 altitudinẽ pene peculiarẽ se tollit. colore ipso maculoso cœu panthe-
 ra; quo fit ut amborũ promiscuo vocabulo censeatur. Solinus præ-
 terea ubi de æthiopibus eadem propemodum quæ Plinius de ca-
 melopardali tradit. Iulius capitolinus in gordianorum vita scribit

Philipp⁹ Philippum Cefarem qui prim⁹ omnium Christianus fuit Imperator
prim⁹ om
nium xpia-
nus impe-
rator.

Ovis fera beluam habere quod Plinius. Solinus. Varro. Heliodorus Dion
atq; alij siluerunt animaduertit Angelus politianus in girafa (sic em
Girafa. vulg⁹ camelopardalim appellat) quam Sultan⁹ (idest egypti rex)
misit dono Laurētio medicē Florentinorū principi. Quod si cor-
nua gestat: bifidaq; est: vt Plinius scribit: merito ex genere munda-
rum quadrupedū Moses hebraeis mandēdam esse permittit.

CASTORES. VIII.

Castores

Dioscori
Castor &
Pollux.
Ze⁹ dios
Corospu-
er v⁹ fili⁹
dicitur.

Nauigaturus Paulus apostolus ex in sula Melite in
Siciliā: id quod in Apostolorū actibus. cap. xxviij.
legitur. Conscēdit nauē Alexandrinam: cui erat in-
signe castorum: siue iouis filiorū. nam vtraq; littera
inuenitur: & vtraq; respondet ei quod in græco le-
gitur Dioscori. Quod vero Hugo Cardinalis le-
git castorū: mēdum est manifestarium ab in scitia librariorū pro-
fectum: qui pro castorū. r. interiecta castorū scriptitarūt. Quare
illius friuolas expositiones omittamus. Fuerūt autem Dioscori ca-
stor & poll⁹ dicti a Zeus dios: quod est Iupiter Iouis: & coros puer
siue filius. de quorum nomine mēsis quoq; apud græcos est cogno-
minatus: qui est fere apud nos Iunius. de quo in libro Machobeo-
rum. ij. cap. xi. Anno inquit centesimo quadagesimo octauo mē-
sis dioscoron die. xxiiij. Recta igitur interpretatio & que sit verbū
ex verbo: quāq; venerabilis Beda agnoscit legitq; est iouis filiorū.
Sed cū dioscori duo sint; hoc est castor & pollux: videam⁹ an recte
sic interpretatus qui dioscoros vertit in castores. Videtur autē ex
consuetudine loquendi sumpsisse interpretes: vt vtriusq; dei nomen
sub vno complecteretur. Nam templum quod fuit Romæ ex con-
sortio castori & polluci dedicatum: vnus tātum castoris dicebatur
Vnde facete. M. bibulus. C. Cæsaris in ædilitate collega euenisse
sibi dixit: quod polluci. Vt enim geminis fratribus ædes in foro
constituta tantum castoris vocaretur: ita suam Cæsarisq; munificē-
tiam vnus Cæsaris dici. Refert præterea Seneca in. i. libro natu-
ralium quæstionum: quod si in media tempestate apparent quasi

Facete
Dictum
M. bibu.

stellæ velo insidentes: adiuuari se tunc periclitâtes existimēt Castor
 ris & Pollucis numina credētes. Atqui Plinius illas non castorem
 & pollucē sed vno nomine castores vocat libro. ij. naturalis histo.
 cap. de castoribus. Has hodie in tempestate deprehensi nautæ san-
 cti Thermilampadas vocant: quas cum viderint pro certo habēt
 fragi cūestigio tempestatem. Beda hunc locum exponēs. Gemi-
 ni inquit castores sunt castor & pollux: quos id eo gentiles in mari
 deos vocant: quia in tempestate si solæ apparuerint in nauī vel in
 antemnis periculosi: si vero gemine prosperi cursus sunt nunciæ.
 Ego vero quemadmodum de geminis castoribus simul apparenti-
 bus Beda astipulor: ita de solarijs dissentio. tunc enim non castor
 neq; pollux: sed helenā vocatur. De qua Plinius libro. ij. Diram
 illam ac minacē appellatam helenam ferunt. Et Papinius in. vij. Helenæ
stella.
 thebaidis. Non aliter cæco nocturni turbine cori Scit peritura ra-
 tis: cum iam damnata sororis Igne terapnæi fugerunt carbasa fra-
 tres. Insigne igitur nauis Alexandrinæ erāt castores siue filij Iouis:
 in quorum tutela nautæ esse putabātur. quēadmodum apud Ver-
 giliū in. v. Eneid. Sunt centaurus. scylla. pistris. chimera.

Charadrius quid.

IX.

Nleuitico Cap. xi. & in Deuteronomio cap. xiii.
 prohibet deus per Moſen hebræos veſciauibus im-
 mundis inter quas numerat charadriū. Sed quæ
 auis: aut qualis charadrius ſit: non hebræi quos con-
 ſului: non illorum locorum enarratores: non illi qui
 vocabula in ordinem alphabetarium redegerunt:
 mihi ſatiſ faciunt. Ariſtoteles libro de hiſtoria animalium. viij. Inter
 aues lacuſtres ſiue marinas illum nominat. gavia inquit alba & ſuli-
 ca mergus & charadri⁹ rupex iuxta mare victitat. Idem libro. ix.
 Colunt inquit & aliæ aues fragoſa & ſaxa & cauernas: vt quem
 apræruptis torrentium alueis charadriū appellamus. praua hæc
 auis & colore & voce. noctu apparet. luce auſugit. a Theodoro
 gaza: tum hiaticola interpretatur: quod in hiatibus & ſpeluncis ha-
 bitet: nam charadra tum torrens: tum alueus: tum vallis: tum ſpe-
 lunca ex græco vertitur. Alio in loco charadriū in rupicem tran-
 ſtulit: quod in rupium cauernis habitat.

Chara-
dri⁹ qd

Cynus p
schino.

Cōstātī⁹
corrupte
lectionis
fautor.

Cynus pro schino. **X.**
N daniēle propheta Cap. xiii. vbi historia susanæ
ex translatione Theodotionis inserta scribitur:
omnes codices vulgo habēt. Si vidisti eam; dic sub
qua arbore videris. Qui ait sub cyno; p eo quod
eise debuit sub schino. Iacobus Cōstantius cōtra
Nicolaum lyrā corruptam lectionem defendit; asse
ueratq; non schinum sed cinum eo in loco debere legi. Ego cum
ex mea consuetudine bibliopolia; quæ Salmantica complura sunt;
excuterem; forte fortuna incidi in obseruationes quasdam Iacobi
constantij viri plane litteratissimi; sed quem antea nomine tantum
noueram. Fuerunt autē obseruationes illæ numero centum; quas
idcirco voluit græce hecatostyn potius quam cēturiā latine cogno
minare. Harū duæ priores; ac totidē posteriores pertinet ad quos
dam locos diuinæ scripturæ. Sed cum reliquæ omnes multum eru
ditionis rerum sæcularium contineāt; atq; vt ingenue fatear; omnes
illas mihi facile persuaserit; in quattuor tantum quas dixi; hominis
prudentiam desideravi; qui in ipso statim initio; ac deinde in operis
clausula; ybi ex artis rhetoricæ præcepto consuetū est optima quæ
que disponi; frigidiora & pene puerilia collocarit; vt qd in prima
obseruatione; quasi in re magna ac per difficulti cōmoratur osten
dens eos aberrare; qui in Matthæi euāgelio legūt quod Herodes
occidit omnes pueros ab imatu & infra; putantes non himatu sed
imatu esse legēdum; ita vt. b. littera non ad præpositionē præcedē
tem; sed ad dictionem sequentem pertineat. quod nec pueri quidem
ignorant etiam qui nōdum ære lauantur. Aut ostēdat mihi Con
stantius oportet; quis hoc vnquam dixerit. Aut si harum rerum
tam curiosus est illud potius est Laurentio valla debuit adnotare in
verbis illis nō infra; sed intra debere legi; propterea quod infra cō
ditionem & locum designat; vt infra omnes homines. infra tectū.
intra vero numerum & spaciū. vt intra octo dies. intra vrbis mu
ros. Sed de his aliis; nunc ad rem. Constantius in obseruatione a
finali pxima inuehitur acerrime in Nicolaū quod eo in loco legat
schino quam interpretatur lentiscum; cōtenditq; debere legi cyno;
quā ipse somniat esse ex lauri generibus vnū. Excutiam⁹ igit diu
dicemusq; vter illorū stet a causa potiori. cōstituā inter eos causa; ci
tent⁹ partis vtriusq; testes. Cōstātī⁹ affert in testimoniū cōtra viritatē

Cōstātī⁹
in Nicola
um igno
rante in
uehitur.

Iocos deprauatos duos, alterū ex calce quindecimi voluminis Pliniani; vbi numerant lauri genera tredecim. Accessere inq̃ genera cuius hāc siluestrem laurum aliqui intelligūt, vbi pro eo quod est cuius ipse contēdit debere legi cinus, quod non Hermolaus eo in loco adnotauit, non Theophrastus scripsit, non Cato in libris de re rustica; qui tria tantū genera lauri numerat: non alius quispiā qui dicat cinum esse lauri speciem; aut arboris per se genus. Alterum affert ex Ouidio testimoniū: qui libro Metamorphoseos, x, inter arbores quę Orpheo astiterūt enumerat cinum. Sic enim ipse legit, & bicolor myrtus & bacchis cerula cinus: cum omēs libri tam in emendatū quam emēdati habeāt ficus. Sed contra duos testes deprauatos; atq; aduersarij malignitate corruptos vnum Hieronymum; atq; ipsam veritatem quę valet pro mille testibus producamus. Scribit enim in ipsius Danielis pœmio, Aphricanum qui vt sacrę scripturę falsitatem conuinceret: multa contra Origenem argumēta congeffit; inter cætera opposuisse Susanę historiā ab aliquo græculo nugatore confictam; idq; ex verborum etymologia probasse, quod vbi legitur apud nos sub schino; quod sequitur statim angelus dei scindet te medium; totum illud ex græco sermone descēdere. Schinos enim latine est lentiscus schizo vero interpretatur scindo. & subdit Hieronymus, cuius rei nos intelligētiam nostris hanc possumus dare: alentisco in lentem te comminuat angelus; aut lente pereas; aut lentus idest flexibilis ducaris ad mortem. Emendemus obiter locum superiori coniunctum; vbi pro prino legitur pruno. Est autem prinos græce quę sit latinis ilex, ad quod nomē alludens Daniel subiungit. Manet enim angelus dei gladium habens: vt secet te medium. prino enim græce seco interpretatur. Vnde subdit Hieronymus de arbore ilice Danielem dixisse ilico pereas, a prino igitur prise fecit in secūda persona futuri indicatiui modi sicut a schino schise. Non debuit itaq; Constantius ea quorum ignoratiōe tenebatur attingere; nec violare naturę legem de qua poeta. Publica lex hominū naturaq; cōtinet hoc fas: Vt teneat vetitos inficcia debilis actus.

Error
Constā
tij.

Schinos.
Schizo.

Prino nō
pruno.

Persius.

Cœmitem
rium non
cimiteriū.

Dormire
p̃ mortu.

Cœmiterium non cimiterion.

XI.

Surpatur crebro in sacris litteris dormire pro eo quod est mortem obire: siue mori. Quale est illud ex euangelio. Non est mortua puella sed dormit. Illud quoq; lazarus

amicus noster dormit. Sumptum est autem verbum ex eo quod quemadmodum Is qui dormit quādoquē expergiscitur: ita ex eo quod in religione nostra credimus & speramus: qui diem suum obire aliquādo ex mortuis resurgent. Significantius itaq; nostri mortuos dormire dicunt q̄ latinæ elegantiae studiosi mortē oppetere. siue diem obire. siue agere: aut afflare animam. siue mori. siue perire: siue interire. Hinc factum est vt locus in quo mortui sepeliuntur quod latine tum sepulchretum; tum conditorium appellatur a grecis polyandrion (vt est in Iezeciele) dicitur: in nostra religione cœmiterium græce; latine dormitorium vocetur: non cimiterium vt homines indocti somniā dicitum quasi cinis terium quia ibi defunctorum cinis teritur. Neq; a cinis quod ipsi interpretatur dulce & sterni statio: sed potius per ædiphithongon cœmiterion dictum a cœmaomæ quod est dormio; vt sit quemadmodum diximus cœmiterion dormitorium.

Septchre
tum.
Polyandrū
Cœmite-
rium non
cimiteriū

Collirida.

XII.

Collirida

Collirida
non collirida.
Collix.

Collix.
Collico-
phagi.
colliphium
Colliciū.

A collio-
cio Collio-
cida.

Libro Regū secundo Cap. vi. Partitus est (inquit) ita viro quam mulieri singulis colliridam panis vnā & in Leuitico cap. vi. Colliridas olei admixtione cōspersas offerent. Sed quid collirida sit plane nescitur. nam cum græcum nomē videatur: græci non agnoscūt esse suum. Latini diuināt cum dicitur esse triagulum siue tortam panis. nos pro eo quod legitur collirida suspicamur vna littera immutata debere legi collicida. Est nāq; apud grecos collix. icos. panis subcinericius (hoc est nō in forno sed in foculo super lapide cōcalesfacto de cineribus super in gestis decoctus. quo genere coquēdi panes etiam nunc quidam ex cantabris & asturibus vtūtur. putāturq; huiusmodi panes ad augēdas vires plurimum cōducere. Ab eo igitur quod est collix Aristophanes comicus nomē finxit collicophagi. i. collicis voratoris. Hinc etiā in forma diminutiua colliphium & colliciū dicta. Iuuenalis. Lucantur pauce comedūt colliphia pauce. Martialis. & collipha cum decem comedit. Plautus quoq; colliphia inquit mihi. a collicio iterum fit collicida quod significat etiam panem subcinericiū. Itaq; apud autores sacrarum litterarum vbi crebra sit mentio huiusmodi panis indifferenter alterum pro altero ponitur. vnde per eo quod in. iij. Regum cap. xix. Hieronymo interprete legimus respexit

Elias & ecce ad caput suum subcinericius panis & vas aque. Ambrosius in epistola ad vercellenses Elias inquit quem dominus erudit bat ad virtutis profectio[n]e ad caput suum collidam & vas aque reperit. Idem quoque Hieronymus in quadam epistola ad Eustochium pro eo quod interpretas dixit subcinericius panis respexit (inquit) Elias & ecce ad caput eius panis collidat. sic enim legendum est: aut ostendant mihi ubi apud grecos & latinos collidat reperia tur: aut quid significet.

Daphne quid in libro numerorum.

XIII.

Vod in libro numerorum Cap. xxxiii. legitur de Sephama descendit termini in reblatha contra fontē daphnē: nemo ex ijs. qui hunc locum enarrauerūt: quid sit daphne: aut cur ab interprete adiectum: ex posuit. Nicolaus Lyra otiose dictum putat: di citque in libris castigatis non haberi daphnen: cum

Daphne quid in li bro nu merorū.

Nicolai. opinio fal sa. Sephama Apamia. reblatha.

ediuerso libri potius in emendati sunt ubi daphne non habetur. Hieronymus certe in Ezechielem. cap. iii. exponēs obiter locum illum de sephama: inquit. i. de apamia descendit termini in reblatha: quae nunc syriae notatur antiochia. & subdit. Vt scias (inquit) reblathū ue reblathā hāc significare urbem dicit contra fontē quē perspicuum est significare daphnē: de quo fonte lucus aquis abundatissimis frui tur. Quod si Hieronymo nō credis: at ipsi sacrae lectio[n]i credas ne cesse est quae in secūdo Machabeorū volumine cap. ii. hae verba cōtinet. Onias inquit sacerdos cōtinebat se in loco tuto antiochiaē secus daphnen. Nam cum sint plures antiochiaē yna est ad cragū flumē in cilicia. altera iuxta mazādru amnē in caria. tertia pīdiaz in cappadocia. de qua Lucas in apostolica historia. cap. xi. ad quarū differentiam hae cognominata est antiochia ad daphnen. quae etiam aliarum cōparatione antiochia magna dicitur: & antiochia quoque ad orōtem quia ab oronte fluuio secat media. Ad daphnē si ue epidahne cognominata est ut sunt autores Eusebius in locis sa crae scripturae Hieronymus in ezechielem: a luco quē Cn. pōpeius Pompeius lauris & cupressis cōstitum dedicauit. Continebatur autē lucus ille ambitu octoginta stadiorū: quo in loco antiochēsum cōuētus agita batur: ut autor est Strabo. Cupressorū daphnēsum meminit Iustia nianus imperator lib. xi. Codicis. ii. de cupressis ex luco daphnenfi. Capitolinus quoque in veri Caesaris vita. Verus (inquit) Caesar

Plures an tiochiaē.

Lucus Pompeius

postea q̄ in Syriam venit in delicijs apud Antiochiam ad daphnē
 vixit. Amianus præterea tunc ait apud daphnē amœnum illud &
 ambitiosum antiochiæ suburbanum. Meminerūt præterea eiusdē
 luci Volcauius Lampridius. Fuit quoq; antiochię porta qua ibatur
 ad daphnē. De qua Hieronymus in vita beati Ignatiij. Reliquiæ
 (inquit) corporis eius antiochiæ iacēt extra portam daphneticam
 in cœmiterio. Quod vero Eusebius & Hieronymus dicūt cognō
 minatam ad daphnem; hoc est ad laurum siue lauretū propter lau
 ros & cupressos a Pompeio dedicatas in eo loco; ad superiora po
 tius tempora referēdum est. Constat nāq; urbem illam fuisse cōdi
 tam vel potius instauratam a Seleuco rege Syriæ indito etiam illi
 nomīne ex patre suo Antiocho qui fuit ex ducibus Philippi regis
 Macedonum autore Trogolibro. xv. & quod ad daphnem sit co
 gnominata indigenæ causam afferunt; quod daphnem quam poe
 tæ fluminis patrij appellāt ipsi suam; atq; ladonis sui filiam fuisse di
 cunt. Philostratus lib. i. Apollonius (inquit) antiochiā quæ magna
 cognominat; & Apollinis daphnei templum intrauit cui arcadiæ
 fabulam assyrij tribuerunt daphnem ladonis filiam illic natā flumi
 nis asserētes. & fuit quidem apud ipsos fluuius quem ladonem ap
 pellant & maxime omnium arborum laurum colunt ob memo
 riam virginis daphnes. Arrianus præterea a daphneladonis flumi
 nis filia dictam antiochiam ad daphnem putat; quibus in memora
 to loco Hieronymus assipulatur dicens hic lucus a magno Pōpeio
 qui primus Romano imperio subiecit iudeam cōstitus est & ab eo
 iuxta fabulam poetarum daphnes nomen accipit ob lauros & cy
 parisos quæ arbores in ipso frequentissimæ sunt. Ex quibus infer
 tur non frustra ab interpretre fuisse adiectum daphnem id quod
 Nicolaus putauit; sed dictum per figurā prolepsim nō modo poe
 tis sed etiam litterarum sacrarum autoribus vlitatissimam. Quod
 vero ille dicit hunc locum esse qui apud Mattheum sit magedon
 & apud Marcum dalmanutham; & quod inde oriatur iordanes;
 totum; hoc cōmēticiū est & pro libidine sua confictū. Id quod
 suo in loco disputabitur.

Antio
 chia.
 a Seleuco
 Rege in
 staurata.

Daphne.
 Ladonis. f.

Nicolai.
 commen
 tum.

Va reperiuntur in sacra scriptura foeminae cognomines. vtraque vocata est debora. Altera rebecca vxoris Isaac nutrix: de qua Genesis cap. xxxv. Eodem (inquit) tempore mortua est debora nutrix Rebecae: & sepulta est ad radices bethel subter queru. Altera pphetis vxor. I. Lapidoth: quae post aioth iudicauit populum Israel cum Barach, de qua in Iudiciu libro multa scribuntur. Sed in libris recentioribus vtrobiq. l. interiecta debora legitur: quod nulla ratione defendi potest. Tum quod apud Hebraeos in hac particula. l. nusq. est. quibus astipulantur omnes codices Graeci: aut qui extrassatione graeca ad nos venerunt: atq. etiam antiqui omnes libri latinis longobordis gothicisq. inter poenos scripti. Tum quod omnes ecclesiastici autores debora in apem interpretant: cum delbora per. l. litteram interiectam nihil tale: sed neq. aliud quicq. apud Hebraeos significet. Est & alia ratio: cui nemo inuenire potest quid respondere queat. Remigius in hebraicorum nominum interpretatione: in quibus disponendis alphabetarum ordinem exactissime psequitur: post particulam debon gad: e vestigio subiungit debora. tum subdit decla. hoc est post nomina habentia. b. post. e. apponit hebetia. c. post. e. vt nullus relinquatur locus ei: quod delbora per. l. litteram: quod est (quemadmodum diximus) nihili verbum. Quare dispungendum est. l. ex hac particula velint nolint: qui vitiosa lectione tantopere delectantur.

Delbora
no delbo
ra.
Foeminae
cognomi
nes.
Rebecca
Bethel.
lapidoth
Barach.
Aioth.

Delbora
nihili ver
bum.

Dextera.

XV.

Alomon Prouerbiorum cap. iij. enumerans praemia quae comitantur sapientiam. Longitudo (inquit) dierum in dextera eius: & in sinistra illius diuitiae & gloria. In quibus verbis praeter illum sensum qui est in proptu: subest recondita quaedam per digitos computandi ratio qua omnis antiquitas vtebatur.

Dextera.

Quauis enim per longitudinem dierum intelligatur interminabilis vitae iucunda possessio: respicit tamen ad illud quod qui perungebat annum vitae centesimu: incipiebat in dextra manu computare: cu in sinistra superiores numerasset. Vt de nestore: qui apud Ouidiu dixerat: vixi annos biscentu: nu tertiam viuere aetas: Iuuenalis ait. Rex pilius magno si quicquam credis homero. Exemplum

vite fuit a cornice secundum. Foelix nimirum: qui tot per secula mor-
 tem distulit. atque suos iam dextera computat annos. Qui per digi-
 tos computandi modus cum apud autores frequens sit: neque adhuc
 ars ipsa vulgata est: pauca nobis ex Hieronymo atque Beda mutuanda sunt:
 atque graphice demonstrandum quae digitorum figura apud maiores
 nostros numeri designabatur. Minimus itaque digitus mediae volae
 appressus unum monstrat. Medicus (hoc minimo proximus) in ea
 dem vola affixus duo. Medius qui infamis & impudicus appella-
 tur: eidem volae impressus tria. Minimus sublati reliquis duobus
 affixis quattuor. Medicus sublatus quoque medio impresso: quinque.
 Medicus appressus medio & minimo sublatis: sex. Minimus bra-
 chiali (hoc est radice manus applicito) septem. Medicus eidem etiam
 radice applicitus: novem. Quemadmodum vero per tres digitos
 superiores numerum citra denarium ostendimus: ita duobus reli-
 quis: hoc est pollice: atque indice decuplicationes simplicium numero-
 rum designabimus. Indicis igitur summitas nodo pollicis medio
 admoti: decem monstrat. Pollex in partem manus domesticam in-
 flexus viginti. Pollicis atque indicis summitates coniunctae triginta.
 Pollicis medius nodus medio indicis condylo impressus quadragin-
 ta. Index super summitatem pollicis circumductus sexaginta. Pollex
 atque index diuicariati: atque distensus septuaginta. Pollex indicis me-
 dio insertus octoginta. Indicis apud radicem pollicis admotus nonagin-
 ta. Atque ita possumus tam numeros simpliciter quam compositos citra cen-
 tum monstrare alios alijs non impedientibus. Transferrentes deinde
 supputationem in manum dexteram: centum designabimus: ubi
 fuerant decem in sinistra. Ducenta ubi viginti. Trecenta ubi trigin-
 ta. Quadringenta ubi quadraginta. Quingenta ubi quinquaginta.
 Sexcenta ubi sexaginta. Septingenta ubi septuaginta. Octingenta
 ubi octoginta. Nongenta ubi nonaginta. Deinde mille ubi milio-
 strabatur in sinistra unum. Duo mille ubi duo. Triamille ubi tria.
 & ita deinceps usque ad novem millia. Vltiores numeri circunse-
 rendo manus per alias corporis partes effingebantur. Ex hac gra-
 phica numerorum descriptione possumus enodare complures auto-
 rum locos: qui videbantur inextricabiles: ut quod Paulo ante Iuue-
 nalis de Nestore dicebat: iam dextera computat annos. quodque Salo-
 mon innuebat longitudo dierum in dextera eius: Quodque Plinius
 scribit antiquissimi deorum iani effigiem: ita consueuisse pingi: aut

Compus-
 tandi mo-
 dus per di-
 gitos.

W. Mar. Vi.
 Prius Notandum
 Vi. i. Hier. J.
 Lomini, m.

Complu-
 res auto-
 rum loci
 enodari.

ex aliqua materia excudi quasi digitus significarettercentum sexa
 ginta quinque; qui numerus est dierum totius anni; quod ianusi dem
 deus habitus est qui sit sol; cuius annum cursum totidem dies confi
 ciunt. Quocq; in Apologia secunda pro magia scribit Apuleius,
 Sitriginta (inquit) annos p. decem dixisses; posses videri pro com
 putationis gestu errasse; & quos circulari debueris digitos ape
 ruisse &c. Et quod Hieronymus primo in Louinianū libro ex euā
 gelio scribit dicens. Centesimus & sexagesimus & trigessimus fru
 ctus quāq; de vna terra vnafemente nascant tamē multū differūt
 numero. Triginta referunt ad nuptias. nam & ipsa digitorū cōiun
 ctio quasi molli osculo se amplectens ac fœderans maritum pingit
 & coniugem. Diximus nāq; triginta pollicis ac indicis summitati
 bus in orbem circūductus designari: vt sit pollex quasi maritus
 index vxor se inuicē molli osculo fœderātes. & subdit Hieronym⁹
 Sexaginta vero ad viduas: eo quod in angustia & tribulatione sunt
 posita: vnde & superiore digito deprimuntur: quantoq; moior est
 difficultas experta quondā voluptatis illicebis abstinere: tāto ma
 ius & prāmiū. Nam diximus indice super mediam pollicis vera
 tebram sexaginta formari. Tum idem Hieronymus subiungit.
 Porro centesimus numerus diligenter quæso lector attende: de si
 nistra transfertur ad dextram; & iisdem quidem digitis: sed non in
 eadem manu: quibus in leua nuptiæ significantur & viduæ. circū
 faciens exprimit virginitatis coronam. Diximus: nāq; centum in
 dextra manu designari eodem in loco vbi decem in sinistra & iisdē
 in digitis quibus triginta & sexaginta. Fitq; ex circumductione illa
 orbis: quam Hieronymus coronam interpretatur. quæ sit debita
 virginibus. Ambrosius præterea in sermone quodam qui legitur
 in celebritatibus vnius cōfessoris pontificis ex consuetudine rituoq;
 Romanæ ecclesiæ: cuius initium est: ad sancti patris nostri: ad hanc
 numerandi rationem alludēs: quicquid huius mundi (inquit) crucifixus
 & mortuus; quicquid laborauit de hac vita ad illam transtulit. &
 quasi bonus ratiocinator velut ad centuplum manum porrigens
 semper de sinistra aliquid transmisit ad dextram Sic quoq; illud
 Iuuenalis exponēdum est: in quo pleriq; hæret. suos (inquit) dex
 tra computat annos. De nestore: videlicet loquens: qui apud
 Ouidium dixerat. Vixi annos bis centum; nūc tertia viuuntur ætas:
 quia diximus quod vltra centum numeri in dextra manu forma

Triginta
ad nuptias
as referuntur.

Sexaginta
ad viduas

Centesimus
numerus
in dextra
computat.

Iuuenalis
locus ille
cidat &c.

222
bantur. Sic etiam facile possumus intelligere illud ex Macrobio in saturnaliis; quod de iano scribit: quia manum digitorumque chironomia designare posset tercetum illos; & sexaginta quinque dies quibus annum spatium conficitur. Sic quod Cicero compluribus in locis scribit ad digitos rem redire. Sic denique quod ab initio diximus Salomonis illud longitudo dierum in dextra illius; & in sinistra eius diuitiae & gloria.

Drama, atis,

XVI.

Drama
atis,

Verum a me cotidie multi non solum ex sacrificiorum turba; sed ex illorum numero qui se sciolos putant; quid sibi vult drama illud quod in celebritate virginis deiparae; ac proinde in festis aliarum virginum Ecclesia Romana canit. Ante totum huius virginis frequentate nobis dulcia cantica dramatis. Scri-

drachma
per, ch.

bendum namque est non per ch. non per. g. non per duplex. m. ut in quibusdam deprauatis codicibus legitur; sed simpliciter dramatis. Atque ut semel me ab hac quaestione absoluam; volui hoc in loco scribere aliquid quo deinceps per cotatuos remittam. Est itaque drachma per ch. atque per primam declinationem in flexa genus monetae quod appendit fere nostri temporis argenteum nummum siue denarium; hoc est vinctae partem octauam. nam quod hispani vocant adareme dimidium est drachmae. in quo significatu accipienda est drachma illa quam in euangelio mulier amisit. Est & dragma, atis, per. g. manipulus ab eo quod est graece, drax, acos, i. pugnus. unde & dragmateuo, i. manipulos colligo. in quo sensu legitur psalmo, cxxv. portantes manipulos suos, pro quo in graeco dragmata habet. Est & dramma per.

Dragma
per. g.

Drama
duplex m.
Drama
simplici
ter scri
ptum,

duplex. m. cursus. ab eo quod est graece dramin currere. & dramos cursus siue fuga. Sed drama, atis, simpliciter scriptum est representatio fabularum in quibus introducuntur variae personae. ut in comediis & tragediis. & poematis diuersorum generum. unde & Seruius in bucolicis illud dicit dramaticum dicendi genus in quo variae inducuntur personae. dictum a drao; quod est ago in ea significatione qua Iuuenalis ait. vxorem comcedis agit. vel dorida. In quo sensu accipitur drama in versu quem ecclesia canit dulcia cantica dramatis. Representat namque ecclesia Christi nuptias cum

Matre virgine, aut cum aliqua ex virginibus quas euāgelista vocat sapientes, aut cum defæcatissima aliqua fidelium anima, aut cum ipsa denique ecclesia, in quibus quidem nuptiis cauendum esse epithalamium; hoc est carmen nuptiale admonemur: quale est illud Salomonis in canticis canticorum, in quo introducuntur personæ representantes, tum sponsam, tum sponsum, tum vtriusque matrem, tum vtriusque comites. Quem deinceps imitati sunt poetæ latini & græci: qui epithalamia quoque scripserunt in nuptiis deorum atque hominum. Primus qui epithalamium cecinit apud græcos autores fuisse dicitur apollo in nuptiis Thetidis & pelei, & deinceps alij quos & latini sunt subsecuti. Catullus; Ouidius, Claudianus, Ausonius. Talia igitur carmina in spiritualibus nuptiis esse canenda nobis monemur: qualia sunt illa ex canticis Salomonis. Dum esset rex in acubitu suo, & Leua eius sub capite meo & Nigra sum, sed formosa, & Iam hyems transijt & recessit: quæ sunt verba sponsi; & sponsæ: quæ personæ introducuntur ab autore, & hoc est quod Origenes in expositione illius operis dicit, Epithalamium (inquit) Salomonis: quod in morem dramatis compositum est, id est actionis, vel representationis diuersarum personarum.

Apollo inter græcos primus epithalamium cecinit.

Electrum.

XVII.

Quærebata me nup̄ religiosus vita & morib⁹ diuinū Franciscum referens qui & ipse cœnobij murgitani præful erat; quid sibi vellet electrum id quod in lezechiele propheta Cap. i. legitur. Splendor (inquit) in circuitu eius; & de medio eius quasi species electri & rursus Cap. viij. & a lumbis eius; & sursum quasi aspectus splendoris; vt visio electri. Eramus tūc in aula perque reuerendi; atque proinde clementissimi domini Francisci Ximenex Archiepiscopi Toletani & Hispaniarum protomystræ: cui iam pridem inuestigandæ antiquitatis sacrarum litterarum cura (vel precipua) incumbit & cōquirendorum voluminum ad eam rem non minor diligentia. Antea igitur quæ quidpiam quæstioni responderem: videamus inquam quando nos fortuna tali in loco iunxit; vbi adest tanta copia eruendi res abstrusas atque difficiles: quid autores

Electrū.

hebraeorum de electo sentiant. Euoluimus: itaq; hebraeorum le-
 xica: atq; glossemata: nihilq; offendimus præter mera somnia: esse
 videlicet animalis siue angeli cuiusdam nomē: siue lapidem precio-
 sum. Alij confitent ingenue se nescire quid sit asmal: id enim apud
 hebraeos nostro electo respōdet: inter quos est rabbi Salomō vir
 non minus rerum q̄ verborum diligens indagator. Nicolaus Iyra
 putat Hieronymum immo cum Hieronymo septuaginta inter-
 pretes non assecutos vim asmal: cum electum interpretatur: quæ-
 si in eruditione linguarum non debeant preferri septuaginta: quos
 Hieronymus in hac parte sequitur quibuscūq; alijs nedum Salo-
 moni homini in re litteraria nouitio: neq; minus in significatu ver-
 borum q̄ in erudendis sensibus frequenter halucinanti. Itaq; ego
 longe magis assentior septuaginta: qui (vt inquit Augustinus in. ij.
 de doctrina christiana libro) tanta spiritus sancti presentia interpre-
 tati esse dicuntur: vt os vnum tot hominum fuerit: magis Hierony-
 mo trium linguarum peritissimo q̄ Nicolao cum suo Salomone;
 q̄ omnibus hebraicæ linguæ recētoribus magistris. Sed cum ele-
 ctri apud grecos & latinos duo sint genera. alterum naturale quod
 a latinis succinum: a germanis glessum: ab hispanis dicitur ambar:
 alterum facticium: quod ex auro & argento constat: in vtro sensu
 apud Iezecielem accipi debeat disputandum nunc mihi est. Est au-
 tem electrū in priori significato lachryma defluens ex arbore gles-
 faria in insulis germaniæ septentrionalib⁹ quas electridas siue gles-
 farias vocant: quæ deinde congelascens ad lapidis duriciem perue-
 nit. Vergilius in buccolicis. Pinguia corticibus sudent electra my-
 rrica. & Ouidius. ij. meta. Stillataq; sole rigescunt de lachrymis ele-
 ctra nouis. Plini⁹ libro. xxxvij. his verbis scribit. phætonis inquit
 fulmine icti sorores fletu mutatas in arbores populos lachrymis ele-
 ctrum omnib⁹ annis fundere iuxta eridanum anem quem padū
 vocamus: & est electrum appellatum: quia sol vocitat⁹ est elector:
 siue electros: additq; multa de errore graecorum circa electri origi-
 nem. Electrum facticium dicitur: quod ex auro & argento constat:
 ita tamen: vt quinta pars argenti auro misceatur: qualis est massa
 vnde aurei Ioannini excuduntur: duplas Hispani appellant. Plinius
 libro. xxxij. Vbi cūq; pars quinta argenti peruo est in auro: ele-
 ctrum vocatur. Silius libro. i. puniceorū. Electri gemino pallent de
 semine venæ. Martial. Vera minus flauo radiant electra metallo.

Lexica he-
 braea atq;
 glossema-
 ta halluci-
 nātia.
 A smal/
 quid,

Electri
 duo gene-
 ra.
 Succinū
 Glessum.

Electrū,
 quid.

Electrū fa-
 cticium:
 Aurei io-
 annini.

Vergilius. Tum leues ocreas electro auroq; recocto. Acursius in electri expositione plurimum aberrat, exponēs enim illud iure cō-
sulti: quod habetur de legatis tertio in lege pediculus. Vasis electri
nis legatis nihil interest quātum ea vasa de quibus quæritur argen-
titatq; electri habeant; sed vtrum argentum electro an electrum ar-
gento cedat. Illud quoq; de legatis primo. Si quis putat auri appella-
tione electrum; vel aurichalcum cōtineri. & illud ex Iustiniani in-
stitutionibus in titulo de rerum diuisione. Si diuersæ materiæ sint;
& inde propria species facta; vt ex auro & argento electrum. Vide-
tur autem electrum; hoc metallicum; & ex eo appellatum; quod re-
ferat ac repræsentet succini colorem splendoremq; vt sit vero simile
limum facticium electrum; quod est posterius a naturali; quod est
prius fuisse cognominatum. Seruius grammaticus in illud Vergi-
lij. est electrum (inquit) triplex vnum ex arboribus; quod succinū
dicitur; aliud quod naturaliter inuenitur. tertium quod fit de tribus
partibus auri & vna argenti; quas partes si naturale resolvas inue-
nies. Sed de vtro electro ppheta intellexerit dubitari potest. Mihi
vero credibilius sit de succino intellexisse; quā de metallico; vel ex
eo quod sit materia trāsflucēs & perspicua; & per quam similitudo
illa poterat trāsparere; quod aureæ materie non cōtingit. vel quod
hebræi suum asmal ad genus quoddā lapicium reducūt. vel quod
Hieronymus quodam in loco insinuare videtur esse saphyrum.

Electrum
triplex.De q̄ elec-
tro pro-
pheta in-
tellexerit

Euro aquilo.

XVIII.

Arrat Lucas in actibus Apostolorū Cap. xxvij. de
laboriosissima illa nauigatione Pauli circa cretā; qd̄
ingruit ventus typhonicus; qui vocatur euro aqui-
lo. Quis ventus typhonicus sit Aristoteles in. iij.
Meteorologicorū libro pulchre ostendit; esse videli-
cet spiritum ex nube detrusum; quia parte poste-

Euro aq̄
lo.Typho-
nicus vē-
tus.

riori impulsus ab anteriori repulsus in orbem circūagatur; necesse
est; rapitq; secum non modo res tenuies verum etiam magnas mo-
les. inter quas lapides arbores animaliaq; grādiōra; dictus a typho
quod est incendio siue inflammo & fumigo. Vnde cōiicitur error
Nicolai mamorrethi Hugonis & omnīū prope hunc locum expo-
nentium; qui pro inflammatione; quod in aliquo probato autore

Vnde vē-
tū typho-
nicus dic-
tus.
Error ni-
colai.

Sceptos
nomē ge-
nerale.
Fulmen.
Præstera
Typhon
ecnephias
Exhy-
dria.

erat: ipi inflationem transcribere. sed aduertendum: quod sceptos nomen est generale omnibus his quæ de nubibus cadunt. Nam si flamma illa quam nubium conflictus expressit robustior fuerit incendio deferatur in terras: fulminis habet nomen. Præstera nomen cum flammarum minus in illis fuerit: sed si ignitum non fuerit fulmen typhon vocatur: quæ adhuc differt ab ecnephia: & ex hydria: quod typhon in orbem circuegitur: ecnephas rectus prope pellitur vterque ex sicca exhalatione decusus. ex hydria vero cum imbris nubem repente frangit. Ex Aristotele in metoro. Apuleio in libro de mundo. Seneca quinto naturalium questionum. Plinio. ij. naturalis historie. Quid vero sit euro aquillo: aut quare typhon cognominetur: non puto quem quam mortalium scire: quin potius suspicor mendum fuisse librariorum qui pro euro clydon: quod in greco legitur: euro aquilo nihili verbum supposuere. Nam cum sit aquilo vox latina: eurus autem græca: quis talem compositionem ausus esset facere? Cum præterea sit aquilo ventus spirans media regione inter exortum & æstium & septentrionem: eurus vero perflat ab ortu hyemali: quæ compositio potuit ex ventis tam disparibus coagmentari? Quid quod Aristoteles negat typhonem posse fieri spirante aquilone? Borealibus (inquit) non fit typhon: nec vinosis ecnephas. quomodo igitur typhon potuit euro aquilo cognominari? Cum igitur clydon apud græcos procellam siue tempestatem significet: euro clydonem putat Lucam scripsisse cognominari vêtum: qui sit typho: hoc est spiritum ex nube expressum: siue (vt Plinius interpretatur) vibratum ab oriente hyemali vnde perflat eurus. Interpres vero cum nequit latine vim græce compositionis assequi: euro clydon reliquit: quod in euro aquilonem librorum negligentia inuertit.

Euro cly-
don
non euro
aquilo.
Aquilo
quid.

Git siue melanthium quid.

XIX.

Git siue
melanthi-
um qd.

Vdio viros trium linguarum peritos hebraicâ dico græcam & latinam: nam ceteras nihil moror: in discussione illa quæ sub præsulis nostri Cardinalis Hispani censura prope modum cotidie fit: in pensandis interpretum varijs translationibus hæc sitasse nuper in illud Esaia cap. xxviii. Seret git & cymis

num sparget. & paulo post. Sed in virga excutietur git & cyminū
 in baculo: quod genus seminis esset illud: quod a propheta dicitur **Cefach**,
 cesach, ab interprete græco melanthion: a latino git, Medicorum
 vulgus ignorare videtur quid sit melanthion siue git: cum in nigella
 lam vertunt: non paruo generis humani detrimento si alterum pro
 altero in medicamentis adhibeatur: sitq; tanta inter vtrumq; semē
 distantia: quāta potest esse inter duas res diuersorū generum: cum
 nigella sit in genere zizaniorū nequilla Hispane dicitur: quæ plā-
 rumq; aëris vitio tritico in nascitur: & nescio quid fatuū in sulsumq;
 sapiat: git vero inter fruges numeretur: cuius semē piperis saporem
 reddat de quo Ausonius in monosyllabis. Est inter fruges morsu
 piper æquiperans git. A græcis: tum melāthion: vt diximus, tum
 melanspermon Plinio autore cognominatur: atq; si Theohoroga
 zæ in Theophrasto credimus anthemion etiam dicitur: quādo qui
 busdam in locis ex anthemone git interpretatur. Sed nihil mirum
 vulgo ignorari git: cum Ioannes baptista pius cui hodie Bononiē-
 ses primas deferunt: deceptus litterarum similitudine putauerit eā-
 dem esse rem git: & zithum. Est enim git semen quod Hispani vo-
 cāt axenuz, zithum vero poculū quod ex frugibus (vt inquit Stra-
 bo) ægyptius excogitauit: sicera hebraice, seruezavulgo dicitur, de
 qua Lucas in euangelio de Ioanne baptista: vinum (inquit) & sice-
 ram non bibet. Quod si per nigellam ipsi git intelligunt: velim mi-
 hi monstrent quo autore id asserant. Sed quæro non iam ab inter-
 pretibus linguarū peritis: sed ab ijs sacrarū litterarum enerratorib;
 qui recōditos sensus ex lectione pphetica rimari conātur. Quid si
 bi vult ppheta cum duo hæc semina tam diuersa & quidem bis sub-
 iungit (hoc est) git cū cymino. Neq; em fortuito: sed ex certa qua-
 dam ratione id factum videri debet. Tradunt nāq; qui rerum na-
 turalium historiā scripsere esse sympathiam & antipathiam: hoc est
 amicitia: & inimicitias quasdam: nō solum inter animalia sentiēdi
 quid iuuat: aut quid noceat facultate prædita: sed etiam inter res sur-
 das omniq; sensui cassas, cuiusmodi sunt herbarū genera inter se cō-
 cordiam siue discordiā agētū. vt tritico & tīphæ, hordeo & auenæ:
 quæ simul sata foecundius proueniunt: aut certe nō se inuicem ene-
 cant. E diuerso lino zostis linum: orobanche eruum strangulat. Lu-
 pinus præterea, faba vicia, lens, cicercula pro stercore sunt aruis.

Melanthion
non esse
nigellam;

Melaspermon.
Anthesmon.

Error baptiste pñ.
Git qd semen est
Zithum
Sicera.

Git cum
cymino
cur scrib.

Amicitia & inimicitia
inter herbas.

Sed ecōtrario vrit campum lini seges vrit auenæ. vrūt lethæo per-
fusa papauera somno. Atq; vt ex Tremelij autoritate ait Varro:
solo vīrus ciceris obest: quia falsum est. Natura igitur intergit & cy-
minum tāta est cōcordia: vt simul sata mirum in modum coalescāt:
seque inuicem fœcūdiorare reddant. quod eleganter Columela in hor-
to suo describit. Famosaq; tunc coriandra nascūtur: graciliq; melā-
thia grata cymino. Non igitur sine causa (vt diximus) propheta git
cymino adnexuit: quando alterum altero lætatur pinguiusq; ado-
lescit: atq; in bonam frugem perducitur.

Gaius pro Caius.

XX.

Gaius p
Gaius.

C. p. G.
g. pro. c.

Nter. c. & g. littera tanta est in prolatione affinitas
& similitudo: vt non alia re inter se distent quā exi-
litate & aspiratione: quæ quidem affectiones: quæ
admodū in libello quem deui & potestate litterarū
ædidimus disputatū est: non possunt litteras pprie
in diuersas species collocare. C. nāq; tenuior: atq;
exilior est. G. vero spissior aspiratioq;. Ex quo fit: vt nonnūquam
altera pro altera poni possit. Non id quidē temere: sed aut per deri-
uationem: aut per interpretationem. Per deriuationē in quam: vt
quod clades dicatur a gladio. Per interpretationē: vt pro eo quod
græce dicitur cobio. cnosos. cnidos per. c. litteram in principio &
cicnus in medio dictionis: latini per. g. dicūt gobio. gnosos. gnidos.
cignus. Atq; econtrario pro eo quod illi dicunt gortynos & gortia-
nius: nos cortynos & cortynius per. c. litteram scribimus & enūcia-
mus. Nihil igitur mirādum est si pro eo: quod latini dicunt Caius:
quod aliquando est prænomen aliquando nomē proprium. Pau-
lus in calce Epistolæ quam scripsit ad Romanos: & in prima Epi-
stola ad Corinthios. cap. i. & Lucas in historia apostolica. cap. xix.
& .xx. & Ioannes in Epistola. iij. Gaius per. g. litteram scriptura-
rint. Causa autem in hoc nomine vertendi. C. in. G. illa nimirum
fuit: quod quemadmodum scribit Seruius in primum Georgi-
corum Vergilij librum: tria sunt nomina: apud latinos quæ scri-
buntur per. C. & proferuntur per. g. hoc Cneus. Caius. Amur-
ca. Gneus. Gaius. Amurga. In hoc ergo nomine vertendo
Græci potius voluerunt transferre vocem quam litteram: hoc est
Gaius per gama: quā Caius per capa. Quod vero Caius no-
men sit latinum nemini dubium est: significatque dominum: vn-

Guus.
Caius p
dñs.

de extant adhuc verba illa puellarum ad viros in sponſalibus contrahendis: vbi tu Caius: ibi ego Caia, hoc est vbi tu domina? ibi ego domina. Sed esto graci Gaius per .g. littera scribant; quæ ratio poterit excusare latinos cum suam dictionem ex græco rursus interpretantur; quin per .C. litteram representent tæcti quemadmodum diximus per .g. proferunt.

Herba fullonum siue borith.

XXI.

In malachia propheta. cap. iij. legimus. Ipse enim quasi ignis conflans: & quasi herba fullonum. & sedebit conflans & emundans argētum. & purgabit filios leui. Quæ sit hæc herba. nemo adhuc quod ego sciam explicauit. Hebraei hoc in loco & in le-

Herba fullonum siue borith

remia cap. ij. habet borith. Si laueris (inquit) te nitro: & multiplicaueris tibi herbam borith. Vtrobique illi per borith saponem intelligunt: quia us enarratores nostri omnes prope modum astipulantur. Interpretes tamen: quia herbam utrobique adijciunt: suspicamur Borith non simpliciter esse saponem: quod fere ex cinere calce uiuæ oleoque conficitur: sed herbam quæ sit in sermone hispano xabonera: & cuius cineres in pastillos redacti siue lixiui ipsius cineres adhibiti maculas lintheorum sordes abstergunt. Siue igitur borith sit sapo: siue herba saponaria: siue simpliciter smegma quoddam quod vni purgandi sordes habeat: recte coheret vtriusque prophetæ sensus.

Borith
Sapo.

Borith
non solum
sapo sed
herba.

Smegma

Quare non sunt audiendi: qui herbam fullonum interpretant illam carduorum capitula: quibus ad pectendas vestes vtunt lanarii: ex eo fortasse decepti quod putarunt fullones esse qui lanicium ad vestes conficiendas exercent: periles hispani vocant: cum sint potius qui vestes laneas siue lintheas abluunt: maculasque & illarum sordes abstergunt. Martialis in disticho cuius index est trigiles.

Pergamus has misit: curuo distringere ferro.

Non tam sapeteret linthea fullo tibi.

Vulpianus in titulo de furtis. Litæ fullo. Fullo (inquit) vel sarcinator: qui polienda: vel sarcienda vestimenta accipit. In marco euangelista cap. ix. Vestimenta (inquit) eius facta sunt splendida & candida nimis velut nix: qualia fullo non potest super terram candida facere. Apologus est præterea phrygijs fabulatoris a sopi de carbonario & fullone: quibus in locis manifestum est fullonem non cum significare qui lanicium exercet: aut lanam carminans: aut ad

Gnaphea
Cnaphea
per capa.

Quæ for
des vesti
um ablu
ant.

Gnaphe
os.
Erymon
Gnapha
lion.

Quæ for
des vesti
um ablu
ant.

tela perducens aut textam inficiens: sed eum potius: qui vestes
siue: lintheas: siue laneas abluit. Ex quo fit: vt gnaphea per. g. in lin
gua græcorum communi: siue cnaphea per capa in antica perpera
uerint interpretes in fullone: nec tamen significat: qui instruo
metro illo senticoso: atq; ex carduorum capitibus cōpactio floccos
ex lanea tela decutit: quā eū quī nitro: aut cymolia creta: aut aqua
ex saluato. aut herba saponaria: aut alio quouis medicamēto: quod
uim smegeticā: hoc est purgatiuam habeat maculas sordescq; vestiū
abluit. Quod si quispiā est tam pertinax: vt positionem defen
dens afferat gnapheos erymon: a gnaphio: hoc est carduo: quo
niam ea herba vitur in decutiēdis ex lanea tela floccis: vnde etiā
fit herba Plinio gnaphaliō a tomenti similitudine & quod ei⁹ villis
pro tomento vtuntur: vt me semel ab hac quæstione absoluiam:
permittam illi gnapheus siue fullosit etiam ille lanearum telarum
depexor: dūmodo sciāt in locis quos supra memorauimus longe
aliud significare.

Iesus.

XXII.

Iesus.
Iehosuah
Iesus gre
Iosuelori
næ dicit.

Septuagi
ta inter
pretes pri
mi sacras
lras in gre
cū sermo
nē ytere.

Græci nō
cictum fle
ctūt xli
mas di
ctionum
syllabis.

Vod hebraei iehosuah vocant græci in Iesum la
tini in Iosue verterunt. Ratio autem tantæ in eo
dem nomine diuersitatis illa nimirum est: quod qui
dictiones hebraicas in aliam linguam interpretati
sunt: ad molliendam barbaræ vocis duriciem: ali
am rationem secuti quasdam litteras penitus ex
punxerūt: quasdam adiecerūt: alias non nunq; in alias commuta
runt. Septuaginta nāq; interpretes qui primi sacras litteras ex he
bræo in græcum sermonem vertere sunt ausi: ex iehosua iesum fa
cere: expuncta videlicet he littera cum apice holem: quod & alijs
compluribus in locis fecerunt: præcipue in tribus illis litteris: quæ
sunt græcis & latinis omnino incognite: hoc est he. beth. hain: quas
aliquādo retētis apicibus: aliquando cum suis apicibus dispunxe
runt: id quod discurrentibus per nomina sacre scripturæ licet vi
dere. Sed cur græci huic particula terminationem in. us. syllabam
per oy. diphthongon dederint: atq; in eadem accentum circumfle
xum collocarint: non potui reperire quem quam qui mihi diceret
Sed cum græci nunquam circumflectant vltimas dictionum sylla
bas: nisi sint contractæ ex synæresi: neq; ex quacūq; synæresi: sed ex
e tantum quæ sit ex acuta & graui: cepi inquirere an eiusmodi

essent in Hebræo syllabæ: quæ possent per syneresim in ynam syllabam coagmentari: in quod manifeste deprehensum est cum in iehosua in penultima sit accentus acutus & in vltima grauis: ex quibus cōtractis coalescit syllaba: in qua desiderat circūflexus accētus collocari. Latini vero in interpretanda hac particula aliam rationē secuti sunt. Nam in iehosuah ex prima syllaba apicem seba extriuerunt: & ex secūda aspirationē, & sic ex iob & holēm fecerūt io. hain vero quod in fine erat cum subiecto patha verterūt in e. quod alijs quoq; multis in locis faciunt, vt in bethsabai bethsabe, bethsabah beerfabe, siah sue, balah bale, oseah osee. Atq; ita constat Iosue nomē accentu acuto in penultima. Cum itaq; Iesus meram habeat græcam litteraturam: necesse est per omnes casus vltimam circūflectat: eandemq; ex cōsequēti producat: atq; accusatiuum per. n. litteram non per. m. finiat: & in summa ad proportionē græcorum similiter cadētium declinetur. Cūq; idem sit Iesus græce qd Iosue apud latinos obseruatum est: vt in omnibus codicibus qui ex græco venerunt in sermonem latinū: nūq; dicatur Iosue sed Iesus in ijs vero quæ venerūt ex hebræo: tum Iesus, tum Iosue sit in vsu. Quare in toto nouo testamēto: quia ex græco sermo ad nos venit nūq; Iosue: sed Iesus semp reperit. Ecclesiasticus quoq; atq; duo Machabeorū libri: quia omnino græci sunt: nunquā nominant iofue: sed Iesum. In alijs veteris instrumēti libris prope semper Iosue nominat: præterq; in Abbacuc & Aggeo & Zacharia & Ezra & Neemia. Illud quoq; non est dissimuladum autores qui sequūtur hebræos Iesus protulisse bisyllabum: qui vero græcos trisyllabum quoniam apud hos. i. semper vocalis est: apud illos in hac particula semper consonans reperitur.

Iosue accētu acuto in penultima, Ex libris qui venerūt ex græco sermone in latinum Iesum dī qui ex hebræorum iofue tum Iosue Iesus apud hebræos bisyllabum apud græcos trisyllabum.

Ioannes pro iona.

XXIII.

Pro eo qd Mattheus scribit de Petro apostolo beatus Simō bariona. apud Ioannē legimus Simō Ioānes diligis me plus his. Ex qua lectionis diuersitate necesse est alterū e duobus fateri: aut patrē Petri fuisse binominē: hoc est cognominatū Ionā & Ioānem: aut in alterutro euāgelista scripturā esse vitiatā. Fuit tempus.

Ioānes p
iona;

Iona.

Barionā, quo ego existimabam illud quod Mattheus dicit Bariona; hoc est fili iona. Iona abscissum esse ab eo quod est iohanna; idq; mihi persuadebam tum autoritate Chrysostomi qui lectionem illam agnoscitum ex eo quod greci & latini transierentes nomina hebræa in suas linguas aliquando abijciunt aspirationem simplicem siue duplicem retento apice; aliquando dispungunt vtrūq; hoc est litteram simul & apicem, quemadmodum pro eo quod hebræi dicunt iehosuah, greci extrita he littera cum suo holem; dicunt Iesus. Latini vero seba dispungunt cum aspiratione sequentis syllabæ scripserunt Iosue. Atq; pari modo ex iohanna expuncta aspiratione cum suo apice potuisse fieri Iona; id quod Augustinus videtur significare de concordia euāgelistarum. Cūq; in ea essem opinione idq; asseuerate defenderem; perfudit os meum rubore per quam Reuerendus in christo pater ac clementissimus dominus & patronus meus Cardinalis Hispanus qui mihi ex codice greco monstravit in euāgelio Ioannis non esse legendum Simon Ioannis, sed Simon iona subaudi filius; quod est cōsentaneum ei quod Mattheus scripsit, Simon bariona; æque iona filius.

Simon
Ioannis p
simon io
na.

Lustrum.

XXIII.

Lustrum
Error re
ctionis.

St ille publicus error; in quem video omnes quos vnq; legerim aut audierim turpiter lapsos; de recentioribus loquor; nam cum his tantum mihi certamen est; qui dicunt lustrum constare spacio quinque annorum. Citantq; stulticia suæ testes nō infimæ autoritatis Lucanum imprimis de bello decenali Cæsaris in gallia. Pugnātem (inquit) geminis tenuit te gallia iustis. Ouidium; qui bellum Troianum quod per totidē annos durauerat; bilustre quoq; appellauit. Illud quoq; Ecclesiasticū lustra sex qui iam peracta tempus implens corporis. Afferunt præterea Varronis testimoniū de origine linguæ latinæ. Tempus (inquit) nominatum tempus quinquēnale a luēdo; id est soluēdo, qđ quinto quoq; anno vectigalia & tributa per censores soluebantur. Difficile est tantorum virorum autoritati repugnare; sed multo difficilius reclamanti obistere veritati. Quis enim ignorat bis sextile diem quarto quoq; anno intercalari; Plinius libro. ij. naturalis historie; Per singulas (inquit) intercalationes vno die antecedentibus rursusq; lustra sequenti ordine seruantibus, & paulo post, Redi

Quique
male tep
vndedica
tur.

re (inquit) easdem vices quadriennio exacto Euxodus putat: & est principium lustricius semper intercalari anno canicula exortur. Intercalationem quoque eam lustrum, id est quadriennio fieri Ouidius in iij. fastorum volumine scribit in hunc modum.

Is dies senos tercentum & quinque diebus

lungit: & e pleno tempora quarta die.

Hic anni modus est: in lustrum accedere debet;

Quæ consumatur paribus vna dies.

Quid quod omnes docti simul: & indocti fatentur lustrum latine Lustrum
dici: quam græci vocant olympiada. Nam & Papinius pro olym- alatinis
piade lustrum posuit dicens. Non aliter cum pisæo sua lustra tonā- est quod
ri cum redeunt. Sed quod olympias tantum quatuor annos com- agræcis
plectatur: licet animauere cum alijs in locis: tum in Eusebii chro- Olympi-
nico: ubi per quaternos annos olympiades digerit. Vnde igitur or- as q. iij. a-
tus est tantus error: ut pro quatuor quinque accipiantur. Ex eo ni- nos cōple-
mirum: quod termini accipiuntur pro intervallis. Sic dicimus: quia citur.
diapason consonantia constat ex octo vocibus: cum intervalla sint Vnde ore-
tantum septem: hoc est quinque toni & duo semitonia: sic quod ab tus error:
octauo in octauum est dies dominicus: cum tamē in hedebmade ut p. iij.
sint tantum dies septem. Pari quoque ratione cum dicimus a quinto quinque ac-
in quintum annum debere diem bisextilem intercalari: illud nimi- cipiatur.
rum intelligim⁹ quod ea intercalatio exacto quadriennio quolibet
debeat fieri in eo: qui est quadrienni præteriti finis: & initium sequē
tis. Quam differētiā nescio an satis latine isti solent facere per hæc
aduerbia exclusiue & inclusiue: ut sint in lustrum quinque anni exclusi
ue: quatuor vero inclusiue. Sic febres tertianas quartanasque voca-
mus. non quod illas tertio: aut quarto quoque die cōtingat accedere:
sed quod a tertio in tertium: aut a quarto in quartum ægrotantes
corripiant. Hinc est quinta illa tychonij regula quam Augustinus
in iij. de doctrina christiana volumine adducit ad intelligēdū com- Tycho
plures ex scriptura locos: cum per tropum synecdochen: aut a par- nj. v. res
te totum intelligimus: aut e contrario a toto partē. ut quod in trans- gula,
figuratione domini alter Euangelista scribit: quod post dies octo
assumpsit Petrum Iacobum & Ioannem. Alter vero post dies sex
factum fuisse dicit. Vtrūque verum esse non posset: quod de nume-
ro dierum dictum est: nisi alter dies primum & vltimum imperfe-
ctos: alter sex medios integros accepisset. Hinc etiā soluitur illa de

Questio
De christi
resurrex-
tione
soluitur.

Christi resurrectione quaestio: cum non fuerit in sepulchro nisi ho-
ris sex & triginta adiectis tribus ex quo expirauit: quomodo dici-
mus quod resurrexit die tertio? Nisi enim vltima diei pars in qua
passus est & prima in qua resurrexit pro integris accipiantur: non
esset verum: quod die tertio resurrexit a mortuis. Sed esto lu-
strum pro quicq; annis: hoc est quattuor annis exactis & quinto in
chocto accipiat: esto bellum gallicū sit a Cæsare duobus lustris
exactis & tertio vertente peractum: aut octo medijs annis peractis
primo & nouissimo imperfectis: nonne ex regula Tychonij vtrūq;

Lustrum
verum esse
potest: &
quod lustrum
continet annos
quattuor & an-
nos quinq;
& duo lustra
annos octo &
annos decem:
Quod vero
sex lustris
exactis Christus
ad passionem
venerit: nulla
Tychonij
regula defendi:
nulla ratione
excusari potest.
Sex nāq; lustra
quattuor &
viginti annos
complectuntur.
Atqui ecclesiastici
autores: par-
tim anno tertio
& trigesimo:
partim quarto
& trigesimo
ætatis
passum affirmāt:
hoc est lustris
octo peractis
& nono ichoato.
Quod si
lustrum idem
est quod olympias:
id quod omnes
farentur; a chri-
sti die natali
ad eius passionem:
octo integre
olympiades
supputan-
tur. Natus est
enim anno
tertio centesimæ
nonagesimæ
quartæ
olympiadis:
passus vero
tertio anno
ducentesimæ
secundæ
olympiadis
(hoc est) anno
duodeuigesimo
principat⁹
Tyberij cæsaris.

Quo tē-
pore nat⁹
est xp̄s &
passus.

Quo tē-
pore nat⁹
est xp̄s &
passus.

Moses an moyses.

XXV.

Moses an
moyses.

Aepe mihi dubiā traxit sententiā mentē in eo: quod
idē idem a viris doctissimis percontatus sum. vnde
y. psilon littera hebreæis: atq; latinis in cognita in
hoc nomē Moyses irrepperit. Nam cum apud he-
bræos Moses scribatur: atq; legatur per mem im-
posito apice holem: deinde per sin subiecto segol &
in fine cum simplicia spiratione: mirum vnde potuerit in hanc par-
ticulam y. psilon conslari. Atqui apud latinos autores nusq; Moy-
ses: sed semper Moses legitur. Plinius libro. xxx. Est (inquit) & alia
magicæ factio a mose etiam num & latopea iudæis pendēs. Iusti-
nus quoq; ex trogo Pompeio libro. xxxvi. Post damascū (inquit)
Abraam & Israel & Moses reges fuerūt. & paulo post fili⁹ Iosephi
Moses fuit. Neq; enim de fide historiæ nunc agitur: sed de puritate
fermonis. & ne quis cauillari possit: litteram librariorū vitio fuisse
dispunctam: Iuuenalis syura. xiiij. versum hexametrum spondeo

claudens dixit. Iudaicum ediscunt & seruāt ac metuūt ius Tradidit
 arcano quodcūq; volumine Moses. Obseruatum quoq; est apud Moses
apud poetas
xpianus
nos.
 Iuuenium in euāgelica historia: & apud Aratorem cardinalem in
 actibus Apostolorū & apud Prudentium in varijs operibus sem-
 per Moses & nunquā Moyſes legi. Apud autores tamen grācos Moses &
moyses
in differē-
ter legi-
t apud grā-
cos.
 vrūq; indifferēter tamē legitur. Cum itaq; in eo essem articulo: vt
 putarem in hac dictiōe. y. psilon fuisse interiectum: venit mihi in
 mentem legisse apud non contēnende autoritatis scriptores: fuisse
 apud iōnes diphthōgon ex. o. mega. & y. psilon coagmētatum: in
 qua. y. psilo talimodo proferretur: qualis sonat in au. & eu. diphtho-
 nis: vt si ab hac particula ouis detrahas is. Vnde fieri potuit: vt in
 principio a grācis Moyses per. oy. diphthōgon scriberetur: dein
 de soluta diphthongo Moyses trisyllabicos proferrēt: sicut ecōtra-
 rio in ephraim & issai ai vocales solutas in ai diphthongon cōmuta-
 runt: ephrē & iesse enunciantes. Declinatur autē: hoc nomē apud
 sacrarū litterarū autores grācos varijs modis. Moseus: & Moy-
 seus per eus diphthongon & Moses siue Meyſes per eta. ab eo qd
 est Moseus & Moyses fit in genitiuo Moseos & Moyses. in da-
 tiuo Moysi per ei diphthongon & Moysi. in accusatiuo Mosea
 & moysa. in vocatiuo Mosen & moysen. ab eo quod est Moses
 & moyses genitiuus facit Mosu & moysu. datiuus Mose & moysē
 per eta. accusatiuo Mosen & moysen. vocatiuo o mose: vel moses
 o moysē vel moyses. Ab eo quod est moseus & moyses latini do-
 ctōres imitati moses mosis & moyses moysis & in datiuo mosi &
 moysi & in accusatiuo mosen & moysen facere potuerunt quem-
 admodum a tideus tides ab achilleus achilles. vlyſſeus vlyſſes. a per-
 ſeus perſes. Ab eo quod est Moseus iuuenius libro quarto de euā-
 gelica historia facit in accusatiuo Mosea. cum dixit Mosea qui le-
 gum posuit praecepta iubere. Nam quod in pentatheuco legitur
 frequenter locutus est dominus ad Moysen: ab eo dicitur quod est
 moyses moysu. Quodq; frequenter in sacris litteris vsurpatur
 Moysi in genitiuo datiuus est pro genitiuo: nam datiuus est Moysi Datiu9 p
genitiuo
 siue per eta in fine ab eo: quod est moyses moysu moysi. Iam vero
 datiuum poni pro genitiuo figura frequens est apud poetas: quod
 & Priscianus testatur de his nominibus quae ad tertiam declinatio-
 nem latinam reducuntur. Quemadmodum vero ab achilleus dici-
 mus doctores secuti achilles achillis achili. & inde Vergi. pri. aenei.

Troas reliquias danaum: atq; immittis achilli: pro achillis. & ab vlyſſeus vlyſſes vlyſſi. & inde idem autor in. ij. eiſdem operis, aut duri miles vlyſſi pro vlyſſis: ita ab eo quod eſt moyſeus latini potuerunt facere moyles moyſis moyſi: & in genitiuo moyſi pro moyſis. Hæc idcirco ſunt a me tam multis: vt quodam modo excuſeretur quod in introductionibus meis ppoſui declinationem barbaram: per quam dixi hoc nomē declinari. Illud quoq; aduertendum eſt omnes caſus huius nominis circūfletere vltimam apud græcos: & qui illorum declinatione vtimur etiā apud latinos. Sed quod in recto vltima circūfleſcatur nōdum mihi liquet: cum apud græcos nunq; id contingat: niſi ex acuta & graui fiat ſynereſis: id quod in nomine Ieſus diximus.

Mænianum quid eſt.

XXVII.

Mænianū
quid eſt.

Mænzra volumine Cap. vi. legimus q; Cyrus Rex iuſſit extrui mænianum in domo domini. Sed quid mænianum ſit: aut vnde ſit appellatum dubitabit fortaſſe quiſpiam. Sextus feſtus Pompeius. Mæniana (inquit) ædificia a mænio ſunt appellata: qui primus in foro vitra colūnas tigna proiecit: quo ampliarent ſuperiora ſpectacula. Hic eſt ille mænius: qui poſt bona patris abſumpta colūnam ſibi ſeruauit vnde ludos ſpectaret. De quo Horatius in. i. epiſtolaz. Mænius: vt rebus maternis: atq; paternis. Atq; alio in loco mænius abſentem nonium cum carperet: quem locum enarrans Porphyrio. Mænius (inquit) ſcurrilitate notiſſimus poſt abroſum patrimonium vendidiſſe domum: quam habuerat ad domum ſpectātem vna ſibi exempta colūna vnde gladiatores ſpectaret: quæ ex eo mæni colūna vocabatur. De qua Lucilius mænius (inquit) cum colūnam peteret. Aſconius quoq; pedianus in Ciceronis diuinatione actiōum verrinarum exponēs illud ad colūnam mæniam. Mænius (inquit) cum domū ſuam venderet. Cato ni & Flacco cēſoribus: vt tibi Baſilica ædificaretur: exceperat ius ſibi vnius colūnz ſuper quam tectū proijceret: & prouolātibus tabulatis ipſe & poſteri eius ſpectare munus gladiatorū poſſent: quod etiā tum in foro dabatur. & ſubdit. ex illo igitur colūna mētia vocitata eſt. Mæniani meminit Valerius maximus in titulo de mortī

Colūna
mænia.

bus non vulgaribus. C. Lucinius (inquit) dum sententiæ diceretur in menianum consēdit. Vitruuius quoque libro. v. in principio. Mæniana (inquit) in superioribus coactionibus collocetur. Hieronymus in epistola ad Suniam & Fretelam exponens illud psalmographi. Factus sum sicut passer solitarius in tecto. **Doma Factum:** **Doma** in orientalibus prouincijs dicitur ipsum: quod apud nos tectum. In ægypto (inquit) & in palestina ubi: vel scripti sunt diuini libri: vel interpretati: non habet in tectis culmina: sed domata quæ Romæ solaria: vel mæniana vocantur. i. palatia tecta quæ transuersis trabibus substantantur. denique & in actibus Apostolorum ascendit (inquit) in domum. **Proiectum immisum.** **Proiectum** labolenus in titu. de verborum significatione. l. malum. quale genus ædificij sit ostendit dicens. Inter piectum (inquit) & immisum hoc interesse labeo ait. quod proiectum esset in quo ita prouehere tur: vt nullo requiesceret qualia mæniana subgrudaria essent. i. tecti partes impendentes ad parietum munitiões. Vulpianus quoque in titulo ne quid in loco publico. l. ij. c. Cum quidam (inquit) in mæniano velum immisum haberet: quod vicini luminibus officiebat. **Mæniana nūa mænibus for.** **Accur.** **Accur.** In codice præterea Iustiniano titu. de ædificijs priuatis. l. mæniana (inquit) siue olim constructa. siue imposterum construenda. Accursus quemadmodum & Hieronymus mæniana solaria interpretatur: sed quod a mænibus dicatur nemo præter ipsum dixit.

Meditor pro exerceor. XXXII.

Meditor aris: non modo significat id: quod habet in promptu: hoc est cogitare: sed plerumque pro eo quod est exercere accipitur: vt apud Iuuenalem. Fuscus marmoria meditat⁹ prælia villa. idem & statua meditatus prælia lusca. Plautus in sticho. Simul ad cursum meditor me ad ludos olympiæ. Vergili. quoque. ij. geor. Iuno pestem meditata iuuēca. In hac significatione accipitur illud ex Genesi cap. xxiiij. vbi legimus Isaac exisse: vt meditaretur in agro. Nam quod Nicolaus exponit ad orandum: rectius dixisset ad arandum: nam eo in loco potius actum corporis quam mentis cogitationem intelligit. Quale est illud Prouerbiū. Cap. viij. Sicut pullus hirudinis clamabo: meditabor: vt columba. & illud Esaie. lxviij. Veritatem meditabitur guttur meum. quod vtrumque cum voce siue cantu quodam sit: vt non male intelligatur quod in psalmo legitur: in lege eius meditabitur die ac nocte: &

Nicolai non recta interpretatio.

quod hymnographus scribit semper in psalmis meditemur: pro eo quod est ad cātum siue in cantu exerceri, quemadmodum apud Vergilium in bucolicis. Siluestrem tenui musam meditaris auena, Atq; Agrestē tenui meditor arundine musam, & illud, Omnia quæ phœbo quondam meditāte beatus Audit euroras iussitq; ediscere lauros ille canit. In græco quoq; in illo loco egressus fueras ad meditandum in agro: habetur adolefchese, i. ad exercendum.

Melita.

XXVIII.

Melita.

Natanti Paulo apostolo ex illa tempestate quā describit Lucas in apostolica historia. ca. xxv. ij. occurrit insula melita, & cum euasissēmus hinc cognouimus quod insula melita vocabatur. Hec nāq; est vera lectio: atq; sic ex græco vertit interpres: non quod in quibusdam codicibus latinis legitur tum mitylene: tum miletus: tum melitene. Nam mitylene nō est in sula: sed ciuitas est lesbi insulæ contra troadem posita: distās a melita nō minus octingentis nullibus passuum. Miletus quoq; non est insula: sed oppidum in ionia in signe patria Thaletis illius: qui fuit vn⁹ idemq; primus ex septem sapiētibus, ac præterea Timothei musici & anaximandri physici, distatq; a melita nostra passibus aliquanto plurib⁹ q̃ mitylene. Melitene vero ciuitas est cappadociæ: quā præterfluit Euphrates fluuius. Ex plinio, strabone, Martiano catenarq;. Distat autem melitene a melita duplō amplius q̃ miletus & mitylene. Est autem melita insula inter Siciliam & Aphricā distans a syracusis quo ex melita, Paulus ad nauigauit passus circiter centū mille. hodie appellatur maltha Siciliae regno cōtributa, de qua Ptolemæus pelagiæ (inquit) insulæ in Aphricam & Siciliam hæ sunt Cosyra & glauconis insula & melita in qua ciuitas eiusdem nominis. Strabo præterea libro. vi. in descriptione insularum Siciliae adiacētū. Imminet autē pachino melita de qua catelli portant: quos meliteos vocāt. Plini⁹ quoq; lib. iij. In siculo (inquit) freto sunt insulæ in Aphricā versæ gaulos & melita a camarina octoginta quatuor millibus passuum distans. Atq; vt omnis de nomine huius insulæ tollatur ambiguitas: Arator cardinalis cuius autoritatē ecclesiastica romona præfert: non modo Hugoni concardinali Mamotre, cto: & Nicolao: qui dicit mitylene esse litterā correctam cum nihil sit corruptius: sed reliquis omnib⁹ neotericis qui sacre scripturæ locos conat⁹ sunt enarrare, Is nāq; in. ij. volumine apostolicæ histo-

Nicolaus
corruptā
dictionē
appro-
bat.

ria vbi hanc partē eūgelista prosequitur: heroicis carminib⁹ sic ait.
His dictis ruit ira maris: sublataq; dudum
Lux reuocata micat: velamine noctis aperto.
Pandere visa solum: quod præbuit hospita nautis.
Sicanio lateri remis vicina Melite.

Sed aduertēda est varietas inter duos egregios autores in syllabæ
quātitate. Arator nāq; secut⁹ accētum græcum penultimā produ-
xit: quod & in alijs locis fecit: nam vltima longa existēs apud græcos
cos non vult accētum acutum in ante penultima collocari. Ouidi⁹
tamen in. iij. fastorum eandem breuiavit dicens.
Fertilis est Melite sterili vicina Cosyræ.

Insula: quā libyci verberat vnda freti. Micol p merob. XIX.

N testamēto nouo quosdā esse locos: in quib⁹ aliæ
personæ palijs legunt^r: nescirū vero causas tātæ va-
rietatis idētidē dixim⁹: sed & nūc dicimus in veteri
quoq; tale aliqd reperiri: vt qđ in secūdo Regū vo-
lumine. ca. xxi. legi^t micol p merob: Tulit (inquit)
Dauid rex duos filios Respha quos peperit Saul
admoni & miphiboseth: & quicq; filios micol filiæ Saul quos genu-
erat Adriel filio Berzellai: & dedit eos in manus Gabonitarū: qui
crucifixerūt eos in mōte coram dño. Hic manifestū est micol p me-
rob positā esse. Nā cōstat saul duas genuisse filias Merob primā: &
alterā micol ex. i. Reg. cap. xiiij. Deinde dedisse merob filiā maiore
adrielī molathite: & micol filiā minore Dauid pactā preputijs cētū
philistinorū: ex. i. Reg. ca. xviij. quā postea abduxit a dauid: & tra-
didit phalti filio lais. ex. i. Reg. cap. xv. Quā rursus Dauid abstra-
ctum aphalti domū reduxit ex. ij. Reg. ca. iij. Quomō igit fieri po-
tuit: vt micol filios generare potuerit adrieli: qui traderētur gabao-
nitis: Quod si quispiā dixerit micol repudiātā rursus a Dauid: qđ
nō est credibile: & sup̄scriptā ab adrieli: tpa vident^r obstare: sed illud
imprimis qđ scribit in. ij. ca. Reg. vi. Micol filiæ Saul nō est nar⁹ fi-
lius vsq; in diem mortis suæ. Hebræus quidā legis: atq; antiquita-
tis hebraicæ satis peritus dicebat mihi: merob illos quinque viros ge-
nuisse phalti: sed micol adoptasse sibi. Sed hoc est violentiā inferre
lectioni quæ dicit qđ illos genuerit adrieli. In vtriscq; igit codicib⁹
hebræis & latinis (nam græcos nobis videre nō cōtigit) mēdū est
Micol pro merob.

Mygale quid.

XXX.

D iij

Mygale
quid.

Nter immunda animalia legislator in Leuitico cap.
xi. Mygalem numerat. hec inquit inter polluta re
putabuntur de ijs quæ mouentur in terra: mustela. &
mus. & crocodylus. mygale. chamaeleon. & stellio.
Sed cū mygalē oēs interpretentur murē arachneū:

Mygale
non mus
arachneū
est.

non possumus vti aiunt digito monstrare: quæ nā
bestiola sit cum rato inueniatur. Plinius libro. viij. scribit. muribus
arachneis venenatum esse morsum: eisdemq; vteriore regionē
apoenam non habere: eosdēq; vbiq; sint si transierint orbem
interire. Iulius firmicus libro matheseon. viij in arietis (inquit) par
te. xviij. qui habuerit horascopum a modica bestiola: id est aut phal
langio: aut a mure arachneo: aut a scorpione morietur. Mygale ve

Nygale
vñ dicat.

ro dicitur græce a mys: quod est mus: & gale quod est mustella: qd
muris magnitudine sit: mustelina specier ostro oblongo: cauda gra
cili: ordine dētiū quadruplici: vt autor est Aetius. Frequēs in bri
tānia in sula: sicq; ab insulanis hodie appellatur. Galenus libri. xi.

Mustela
descrip
tio.

de medicina simplici cap. xxv. & in libello de cetaurea quasi de ve
nenata bestiola morsu meminit: nisi quod illius interpretes mygalē
in mustelam vertit: cum mustela longe aliud sit a mure arachneo.

Mustela
non est
m9 arach
neus.

Scribit præterea Herodotus libro. ij. de rebus ægyptijs: quod cum
mygalæ moritur, ab illis in buthon urbem humani gratia aspor
tant: vt merito. Moses huius bestiola meminerit: quippe qui octo
ginta annos fuerit in ægypto. nam ea arate dux itineris factus ab
ægyptia seruitute israeliticum populum asseruit.

Buthon
Moses.
lxxx. an
nos māsit
in egyp
pto.

Non adiecta: aut detracta.

XXXI.

Non adie
cta.

On particula negatiua in plarīsq; locis adiecta siue
detracta non modo perturbat sensum: verū etiam
lectorem in cōtrariam sententiā trāuersum rapit.
Cuiusmodi est illud quod Moses scribit Genesios
cap. viij. Aperuit inquit Noe fenestram arcæ quā
fecerat & dimisit coruum: qui ibat & non reuerte

batur. Atqui in hebraeo: & in codicibus vetustis longobardis gori
cis inter poenos & latinis non particula detracta est: qui ibat (inqt)
& reuertebatur. qui est sensus manifestus & lectioni cōsentaneus:
quia videlicet cum terra esset aquis vndiq; obruta: non inueniens
vbi cōsisteret: ibat & reuertebatur ad arcam: idēq; idēdem fecisse:
ostendit tempus præteritū imperfectum. Nam si coruus reuer

sus non fuisset: potius diceret per præteritum perfectum iuit & nō
 est reuersus. Quid post coruum columba dimissa quoquo verus
 volitās nūq̃ vbi comquiesceret inueniens ad arcā rediens: & post
 septem dies iterum remissa surculum oliuæ detulit: vt credibile sit
 tantum arborum cacumina cœpisse comparere. Quod sicoruo
 aliqua consistendi causa fuit: non potuit esse alia quam cadaver ali-
 quod inuērum innatās super aquas. Itaq; nō in eo labaramus nūc
 vtrum cornus redierit: an non redierit: sed vt veritatem hebraicā
 defendāmus: cui astipulantur codices per vetustitē refragātur noui.
 Sed quēadmodum in lexico iuris ciuili scripsimus non quoq; par-
 ticula adiecta mētem legislatoris in contrarium vertit. Iurisconsul-
 tus: nāq; scribēs in titulo de officio proconsulis: legatus (inquit) mā-
 data sibi iurisdictione iudicis dādius non habet. Cæterum in pande-
 ctis florentinorū archetypis non particula non habetur: adnotante
 Angelo politiano cui saepe data est copia librorū illos prototypos in-
 speciendi. Sed an iudex delegatus habeat facultatem subdelegādi:
 viderint iuris periti: nos veterem lectionē tuemur. Et diuerso quoq;
 eadem particula non minus in contrarium legis equitatem mutat:
 vt libro digestorum vnde vigesimo in titulo: qui est de præscriptis
 verbis. l. non solent: sic enim legendum est: non vt omnes codices
 vulgo habent: solent. Non solent: (inquit) qui nouerunt seruos fugi-
 tiuos alicubi celari: indicare eos dominis vbi celentur: quæ res non
 facit eos fures. Quod si legas solent qui nouerunt. &c. Erit sensus
 legis non modo iniquus & iniustus: verum etiam falsus: & a mente
 iurisconsulti alienus. Quis enim furem appellauerit eum qui ser-
 uum alicuius apud fugitiuariū delitescere: Quid quod Inno-
 centius in titulo de furtis cap. quicum fure partitur in calce commē-
 tationis citat hanc legem sub hac lectione non solent: qui nouerunt.
 quod ipsum argumento est: suo tempore digestorū libros nōdum
 fuisse vitiatos: quales nunc reperiuntur.

Non des-
tracta.scrip-
tum
capam
ligibus

Onocrotalus.

XXXII.

Pro eo quod apud hebræos *Leuitici* cap. xi. legitur
 caath. Septuaginta primum: atq; deinceps reliqui
 interpretes græci & latini onocrotalum transtule-
 rūt. Inter aues nāq; quibus vesci per Moſen deus
 prohibet hebræos caath: hoc est onocrotalum no-
 minat. De aibus (inquit) comedere nō debetis onocrotalum &

Onocro-
talis.
Caath.

porphyryonem & herodionem. Atq; iterum in Deuteronomio.
 cap. xiiij. Immundas aues non comedetis porphyryonem; scilicet: &
 nyctioracem. onocrotalum & charadrium. Onocrotali quoq; me-
 minit Esaias cap. xxxiiij. Non erit (inquit) transiens per eam; &
 possidebunt illam onocrotalus & ericius. Plinius libro. x. naturalis
 histo. cuiusmodi auis illa sit his verbis ostendit. Olorum similitudi-
 nem onocrotali habent; nec distare existimarētur omnino: nisi fau-
 cibus ipsis inesset alterius vteri genus. huc omnia inexplabile ani-
 mal cōgerit; mira; vt sit capacitas; mox perfecta rapina sensim inde
 in os reddita inferam in aluum ruminantis modo defert. Hæc pul-
 cherrima dictu sunt; sed nihilo plus afferunt vtilitatis quam si nihil
 diceretur. Neq; enim satis est audire quod sit auis cyno similis; cum
 sit nostratibus cygnis duplo maior; tærsi illis aliquo modo sit persi-
 milis. Nam quod Plinius scribit nihil ab oloribus distare; nisi fauci-
 bus ipsis inesset alteri? vteri genus; quid per vterum ipse intelligat
 satis liquet; non tamē per nomē designatur; quod ipse vult. hoc est
 ingluuiē; quæ a græcis prolobos dicitur. Est autem ingluuiēs quæ
 admodum ab Aristotele in. iij. de historia animalium definitur; cutis
 in amplū sinuata. qua primū cibis ingestus cōtinetur incoctus. hæc
 qua parte iungitur gulæ angustior est. mox amplior. tum qua de-
 finit in ventriculū; iterum arctior. de qua Vergilius in iij. georg.
 Improbis ingluuiē ranisq; loquacibus explet. Hæc inquā in ono-
 crotalo mirum in mūdum est ampla; quippe quæ amphoræ men-
 suram; aut non multo n̄sinus capiat. de qua Martialis. Turpe rau-
 natis guttur onocrotali; nam turpe guttur pro magna ingluuiē po-
 suit. Turpe enim pro magno aliquādo accipi notauit. Seruius græ-
 maticus in illud Vergilij. iij. Georg. Optima toruæ forma bouis;
 cui turpe caput cui plurima ceruix. & illud ex. iij. eiusdem. Armē-
 ta & turpes pascis sub gurgite phocas. vtrobq; exponens turpe p
 magno. Hanc onocrotalus aqua explet; atq; ore aperto pisculis se
 obiectat; quos cum sentit deprehensos intra ingluuiē; aquā per oris
 spiramēta euomit; atq; ita præda velsit. ab hoc aquę vomitu ego su-
 spicor ab hebræis aūē cognominatā caath qđ chaat vomitus inter-
 pretat; & ne quasi de re incognita plurib; disputē; duos onocrota-
 los contigit mihi videre; alterū cominus in foro bononiēsi; ad vul-
 gi spectaculum publice expositum; alterum em̄ ad Anæ flumi-
 nis ripam; ad cuius volantis monstrosam magnitudinem visendā

Prolo-
 bos.
 Inglu-
 uies.

Turpe
 magno
 accipit.

Caath.
 vomitus
 interpret-
 eatur.

multi mortales concurrerunt. Aequiperabat sane mele sua agnū
anniculum. Sed cum nemo sciret auis nomen; quamq; alij dicerēt
alias consimiles vidisse; ego illis dixi croton in italia vocari, & reue
ra ita appellabant bononienſes. Sed cum onocrotalus interprete
tur asinus crepitans; quoniam onos est asinus & crotao; crepito; vi
detur nomē impositum a voce quam auis illa ædat. quā mihi audie
re non licuit; propterea quod quēadmodum dixi alterū cominus
extinctum; alterum eminus volantem conspiciatus sum.

Onos.
Crotao;

Phase pascha pefach.

XXXIII

Vid interpreti venerit in mentem; vt quod ab he
brais dicitur pefach per sama; in exodo; atq; alijs in
locis instrumenti veteris interpretatus sit; in phase;
in testamento nouo græce & latine dicatur pascha
aut quid simile inter se habeāt hæc tria pefach. pha
se. pascha; vt ausus sit latinus interpres vertere pe
sach in phase; aut græcus in pascha; vellem differeret mihi quispiā
trium linguarum peritus. Interim vero dicā ego quod sentio; quo
ad alijs aliterat aliquid meli⁹. Sed de phase in primis. p. exile in aspi
ratū verū frequēs est apud eos qui de hebreo sermone trāfferūt in
græcū; aut latinū. vt pro eo quod hebrei dicūt paro. pasga. pasur per.
p. exile; græci primū; deinde latini transfulerunt pharaon. phasga.
phasur. per. ph aspiratum, & mille alia. seba vero apex qui subijci
tur. p. litteræ cum ab illis ppe semper per. e. vocalem proferat; græ
ci & latini plærūq; vertūt in. a. vt pro eo quod illi dicūt per seba se
muel zebulon rephaim. nos per. a. proferim⁹. Quod illi præterea
zerageder. e cron per segol; nos zara gader acaron pronunciamus
per. a. vocalem. Sama quoq; in. s. vertendum esse nō est dubium;
quæ littera quāq; non multum distet in prolatione a zeta. s. nostro
& signa græco respōdet; cum sin & sade violenter in illas transferā
tur; quēadmodum in libello de potestate litterarum ex autoritate
Hieronymi demonstrauim⁹. Illud mirabile quid placuerit interpre
tibus græcis & latinis heth litteram; quam Hieronymus duplicē
aspirationem vocat subiecto patha siue comes vertere semper in. e.
litteram; vt noah. noe. tarah tare corah. core. iephtah. iepthe. atq;
eadem ratiōe pefach phase. p. subūli in aspiratum. e. in. a. sama in. s.
heth subiecto patha in. e. Atqui græci litteris inuersis in pascha.

Phase pa
scha pef
sach.

E in. a. ple
rūq; verū
ti.

heth in. e.
semper ab
interpre
tibus verū
ti.

Heth in verterunt. Nam heth litteram in chi suum plerumque mutant. latini
 chi suum quia talem vocem non agnoscunt nisi tantum in dictionibus grecis:
 mutant illam prope semper expungunt; aut in in simplicem aspirationem
 quoadque vertunt; ut pro eo quod hebraei per heth dicunt haran hori horeb
 graeci. & hebrei: graeci per suu chie; haran chori chore chebro dicunt at lati
 ni expuncta heth littera. aran. ori siue horei ebro siue hebro pfa
 runt. De nois huius interpretatione nihilo magis est silendum; in quo
 Pascha maximi autores aberrarunt putantes pascha dictum a pascho quod
 non a pasf est. pator perinde ac si dictio hebraica pariat etymologiam grecam
 chs dicit. aut graeca latinam. De quo in repetitione quadam nostra disputa
 uimus; monstrauimusque non posse fieri. his sunt non de media plebe;
 sed ex prima nota Lactantius. Ambrosius. Et aetate nostra Iohanes
 Tortellius alijque plures. Atqui Hieronymus cui magis quam reliquis
 Pascha omnibus in litteratura credendum est in sermone de celebratione
 hebraeum paschatos; pascha (inquit) non est graecum; sicut vulgo videri solet;
 sed hebraeum esse dicit; qui linguam vtramque nouerunt; neque enim
 est. passione; quoniam pascha in graece latine dicitur pati; sed ab eo quod
 transitur. Idem apud mattheum pascha (inquit) hebraice dicitur phase
 Pascha non a passione; ut plerique arbitratur; sed neque dicitur phase a transitu
 unde dica maris rubri; id quod ecclesia canit; post transitum maris rubri Chri
 tur. sto canamus principit; sed quod exterminator videns sanguinem
 Phase. i. in foribus israelitarum pertransierit. neque percusserit illos. Ait namque
 i. transitus. scriptura. est enim phase. i. transitus domini. & transibo per terram
 aegypti nocte illa; percutiamque omne primogenitum. & sequitur.
 Phase ac. Cumque viderit dominus sanguinem in superluminari in utroque po
 in prima. ste; transcedet hostium domus; & non sinet percussorem ingredi do
 mos vestras; atque iterum. & cum dixerint vobis filij vestri; quare est
 ista religio; dicetis eis. Victimam transitus domini est; quando transi
 uit super domos filiorum israel in aegypto. Habet autem phase accen
 tum in prima; non ut vulgus putat in vltima syllaba.

Phitō p
 pythone.

In vna di
 ctione tria
 errata.

Phiton pro pythone.

XXXIII.

St in sacris litteris apud hebraeos verbum frequens
 ob; quod graeci interpretes in engastrimyton; latini
 in epythona verterunt; non in phitone; ut oēs latini co
 dices habent; cum sit phiton nihil verbum. aut si pro
 pythone sit positum; erunt in vna dictione tria errata;
 quae nulla ratione defendi possunt. Primum quod

additur aspiratio, p. litteræ exili. alterum quod detrahitur aspiratio
 th. litteræ aspiratæ. tertio quod ponitur. i. iota pro ypsilō. quæ vitia
 inter quadraginta barbarismi species a grammaticis numerantur.
 Atqui mirum est tantum errorem non fuisse animaduersum a tāta
 doctissimorum virorum multitudine: qui diuine lectioni operas suas
 dedicarunt: cum præsertim tam crebra huius verbi mentio fiat. vt
 Leuitici cap. xx. Vir (inquit) siue mulier in quibus phitonis: vel
 diuinationis fuerit spiritus: morte moriatur. In deuteronomio quoque
 cap. xxij. Non sit maleficus: neque incantator. nec phitones consula
 tis. & in i. Regum volumine cap. xxvij. Saul inquit interfecit eos
 qui phitones habebant in ventre. & paulopost dixit Saul seruis que
 rite mihi mulierem habentem phitonem. & dixerunt ei Est mulier
 habens phitonem in endor. & subdit Saul verba ad mulierem. Diui
 na mihi in phitone: & suscita mihi quem dixerō tibi. & de eodem
 in i. Paralipo. libro cap. x. Mortuus est (inquit) Saul: eo quod phi
 tonissam consuluerit. In quarto quoque Regum cap. xxi. de manasse
 filio Ezechie regis iuda. Obseruauit (inquit) auguria & fecit phito
 nes. In esaiā quoque cap. viij. Quærite a phitonibus & a diuinis: qui
 strident in incantationibus suis. Idem cap. xix. Interrogabunt simula
 chra sua & diuinos: & phitones. quibus in locis omnibus pro phi
 ton. & phitonis. & phitonissa. in græco (vt dixim⁹) legitur enga
 strimythos: quod verbū ex verbo interpretari potest vtriloquus: Engastris
 quod gaster interpretat vter & mythos fabula siue verbū: quod mythos.
 in i. Regum libro expressit interpretes: cum dixit: qui phitones habe
 bat in vtre. Hos pythonas a quibusdam vocatos Suidas autor est.
 Engastrimythos (inquit) quem nonnulli pythona vocat. A sopho
 cle vero eundem appellari dicit sternomāthin: hoc est ex pectore
 diuinatē. A platone vero euryclea ab eurycleo quodam vaticina
 tore: cuius Aristophanes quoque meminit in comœdia cuius index
 est sphex. hoc est vespe. Quid: nō & Lucas in apostolica historia
 cap. xvi. hunc græce pythone vocat: quāquam refragantibus omni
 bus latinis codicibus qui pro pythone phitonem habent. Puellam
 inquit quādam habentem phitonem: pro quo in græco est non habē
 tem pythone: sed spiritum pythonis: neque admittēdi: qui diuīōes
 hebraicas in ordinem alphabetariū rede gere: scribētes phitonem
 per f. litteram. neque audiendus Sipōtinus: qui phitonicos enthea
 tos siue diuinos interp̄. Nisi forte phytonicos per y. psilon legit: no
 Siphōtin⁹
 non recte
 interpre
 ratio.

mine a planta deducto. sed nihil ad rem de qua agitur plantæ signifi-

Vnde nec
cromanti
cidi catur
pythones
habere. ficatio pertinet. Sed videamus nunc vnde diuini siue necromatici dicantur pythones siue pythonis spiritum habere. Est apud poetas fabula celebris: quod post diluniū sub Deucaliōe terra madefacta genuit in mense magnitudinis serpētem quem dixerunt pythonem; dictum a pythin; quod est putrescere ex eo quod ex terra putri sit ortus; aut in putredinem solutus. Hunc apollo traditur sagittis confecisse. de quo narratur ab Ouidio fabula per longa in primo Me-

Pythin.
Pythi9
apolo vn
de dicaē. tamor. & Lucanus in. v. Matris adhuc rudibus pæan pythona sagittis explicuit. Hinc apollo victor instituit sacros celebri certamine ludos. Pythia perdomitæ serpētis nomine dictos. Hinc pythius apollo & pythiæ apollinis vates; quæ illius spiritu raptæ futura; aut

Pythiæ a
pollinis
vates. occulta dicebant sedētes in tripode ex corio eiusdem serpētis inducto. Hic nimirum est serpens ille de quo scriptura dicit quod erat callidior cunctis animalibus terræ. & de quo scribit Suidas his verbis: quod pythonis dæmonij diuini accessu mulieres entheatæ predicabāt futura. De pythia sacerdote Strabo libro de situ orbis ix. vbi de phocide regione vrbe delphis. parnasso monte. Autores (inquit) certi memorāt diuinum ipsum domiciliū profundā esse spelūcam; non admodum ore lato patētem; inde auram quidem referri sacro efflante numine; excelsum autē ostio imminere tripodē; quē cum pythia conscēderit; hausto diuinationis spiritu dei responsa referre & metro & oratione soluta. Eadem propemodū; & Iustinus libro. xxiiij. narrat. & Lucanus in. v. Vt vidit pæan vastos telluris

Pythia fa
cerdos. hiatus. Diuinam spirare fidem ventosq; loquaces. Exhalare solū sacris se condidit antris Incubuitq; adyto. vates ibi factus apollo. &

Pythiæ
domici
lium. non solum vates; sed vatum quoq; numē. nam quattuor res maxime decernuntur illi. diuination; sagittādi peritia. musica & ars medicamentaria. & quē admodum pythiæ ab apolline pythio sunt cognominatæ; ita & phœbades a phœbo. Lucanus. Non in quā plenior artus phœbados irrupit pæan. Fœminas vero has diuinatrices (quas diximus) engastrimythos a grecis appellari Philochorus in. iij. de diuinatione libro scribit solitas quoq; fuisse carminib; mortuorum animas ex inferis excitare. Suidas quoq; vbi de engastrimytho affert illud ex. i. Regum de pythonissa quē samuelis animā defuncti elicit. Hieronymus quoq; in illud Esaie cap. xix. Per hec (inquit) verba significat magorum necromāciam; per quam ani-

Quattuor res apo
lini decernuntur;
Pythiæ ab apolline
pythi
odictæ.
Phœba
des a
phœbo. non solum vates; sed vatum quoq; numē. nam quattuor res maxime decernuntur illi. diuination; sagittādi peritia. musica & ars medicamentaria. & quē admodum pythiæ ab apolline pythio sunt cognominatæ; ita & phœbades a phœbo. Lucanus. Non in quā plenior artus phœbados irrupit pæan. Fœminas vero has diuinatrices (quas diximus) engastrimythos a grecis appellari Philochorus in. iij. de diuinatione libro scribit solitas quoq; fuisse carminib; mortuorum animas ex inferis excitare. Suidas quoq; vbi de engastrimytho affert illud ex. i. Regum de pythonissa quē samuelis animā defuncti elicit. Hieronymus quoq; in illud Esaie cap. xix. Per hec (inquit) verba significat magorum necromāciam; per quam ani-

mas euocare dicuntur: & tenues umbrarum; immo demonum aues
 dire voces. Denique pro pythone Aquila magum interpretatur est:
 qui hebraice dicitur ob. pro quo septuaginta de terra loquentes tran- Ob he-
braicae.
 stulerunt. Hæc hieronymus.

Porphyrio.

XXXV.

Inter aues quibus per Moſen deus prohibet he- Porphy-
 bras veſci rachan enumerat: quem interpretes rio.

græci & latini in porphyrionem verterunt. Scribit
 namque in Leuitico cap. ix. Hæc ſunt quæ de aui-
 bus comedere non debetis & vitanda ſunt vobis, & po-
 ſtea quã aliquot enumerauit: ſubdit, cicnum & ono-

crotalum & porphyrionem. Atque iterum in Deuteronomio: hoc
 eſt ſecunda lege: vbi eadem verba ſed alio ordine repetuntur. Aues
 (inquit) immundas ne comedatis aquilam: ſcilicet & gryphẽ; & ſubdit
 ibi & mergulum porphyrionem & nycticoracem. Sed neque he- Rachan
 brai hodie ſciunt quid ſit rachan. neque aliquis ex græcis: aut latinis qd ſit igitur
norat he-
brai: græ-
ci: & lati-
ni.
 autoribus quos mihi contigit: aut legere: aut audire mihi quod aiunt
 ad manum monſtrare potuit: quæ auiſ: aut cuiuſmodi ſit porphyrio.

Meminit illius Martialis in diſticho cuius index eſt porphyrio. me-
 minit Ariſtoteles in tertio de hiſtoria animalium volumine: ſed neu-
 ter illum ante oculos ponit. Plinius certe luculentiffime libro natu-
 raliſ hiſtoriæ. x. hiſ verbis porphyrionem deſcribit. Bibunt aues
 ſuctu cætere: porphyrio ſolus morſu bibit. Idem ex proprio gene-
 re omnem cibum aqua ſubinde tingens: deinde pede ad roſtrum veluti
 manu porrigens. roſtra ipſi & prælonga crura rubent. Satis aperte Pli-
 nius porphyrionem nobis ante oculos ponit: ſed nihil mirum eſt igno-
 rari autem quæ ſit paucis cognita. Sed cum in bætica mea turderta-
 nia maxime in qua eſt patria mea Nebriffa: hæc auis ſit familiariffi-
 ma: atque in ſingulis propè domibus habeatur in deliciis: quæ me ra-
 tio ab ignoratione rei notiſſimæ: ac ſeſe oculis omnium Nebriffenſium
 cotidie ingrentis excuſare poteſt: aut quæ dari venia in plano ſol-
 lo ceſpitanti: Nam in eo opere in quo diſtiones græcas & latinas
 in voces Hiſpanas: atque Hiſpanieſes interpretatus ſum: porphyrio-
 nem eſſe dixi auem alas rubras habentem: atque ruruſ phœnico-
 pterum alas quoque rubras habentem dixi: quaſi idem eſſet porphy-
 rion quod phœnicopterus. Sed in utroque me etymon decepit. In al-
 tero: quod porphyra eſt purpura. in altero: quod phœniceus eſt pu-

Solus por-
phyrio
morſu bi-
bit.

Phoenico
pteros.

niceus. Postea tamē longa experientia didici porphyriōnē esse quē
vocat in bætica meacalamon, Phoenicoptetū vero quem appel-
lant flamenco. vtrumq; sæpe videram; atq; nominari audierā: sed
quēadmodum Arius barbosa meus in quodam epigrammate de
me testatus est ex verbis Plinij in procemio naturalis historie. Ar-
duum est nomina rebus; & res nominibus reddere: idq; nō modo
in ijs quæ sunt a nobis remotiora: verum etiā ex ijs quæ inter ma-
nus oculosq; versantur.

Scruta q̃
sunt.

Scruta quæ sunt.

XXXVII.

Ngelus policianus: pace aliorū dixerim nostro sæ-
culo vir omnium eruditissim⁹. in prima quam vni-
cam vidimus cēturia obseruatione tricesima his ver-
bis scribit. Vocabula quæpiā sunt ita rara inuentu:
vt si iterum in ea incidamus ob id fecisse operæ pre-
ciū videamur: quoniā singularia credebatur. sicut
(inquit) scruta dixit Horatius in hoc versiculo ex pri. epistolarum.
Vilia vendētem tunicato scruta popello. dixit iterū Sidonius apol-
linaris libro epistolarū. v. ij. per hæc verba. Nunc quædam friuola:
nuncludo apta virgineo scruta donabat. Sed hominis diligentiam
admiror: qui neq; dixit scrutum quid esset: & qd̃ putauerit post Ho-
ratium Sidonium modo Apollinarem eo verbo vsum. Nam &
Hieronymus bis id vocabulum posuit: primo. in. iij. Regum libro
Cap. x. negociatores (inquit) vniuersiq; scruta vendētes. Atq; iterū
in Neemia. Cap. iij. Post mesollam ædificauit Melchias filius auri-
ficis vsq; ad domum nathinæorum & scruta vendentium: pro quo
mendose in recentioribus libris scruta venditium vtrobiq; legitur.
Hinc ars scrutaria eorum: qui scruta vendunt: vt apud Apuleium
in. iij. de asino aureo. Vos (inquit) per balneas & aniles cellulas re-
ptantes scrutaria facitis. Quid vero scrutum significet non possu-
mus vno verbo mōstrare: sed quātum ex varia lectione colligim⁹
scruta sunt merces viles minutæ aptæ potius ludis q̃ serijs rebus.
& scrutarij huiusmodi res vendētes: quos hebræi roolim vocant.
Hieronymus scruta vendētes vertit. vulgus bulhoneros appellat:
ipsaq; res baratijas nominat. hinc est verbū scrutor. aris. pro eo qd̃
est scruta: & huiusmodi res implicitas & confusas explicare: ea for-
ma qua a rima: hoc est fissura: inclināt rimor. aris. pro eo quod est
quasi per rimas aliquid inquirere.

Scuta p
scruta.

Scrutarij
Roolim

Scrutor.

Rimor.

Scutulata.

Scutula.

In psalmo quadagesimo quarto: qui est apud hebraeos quintus & quadagesimus: pro eo quod hebraice legimus lirca moth. Hieronymus interpretatur in scutulatis. in æditione vulgari habetur circum amicta varietatibus. In quo duplex est diuersitas ab hebræo: altera versusum distinctione: altera in verbis.

Ordo namque in hebræo hic est. Omnis gloria filiae regis intrinsecus: fasceis aureis vestita est. & sequitur alter versus. In scutulatis ducetur ad regem: virgines sequuntur eam: amice eius ducentur illuc. In æditione communi aliter. Omnis gloria eius filie regis ab intus in simbris aureis circum amicta varietatibus. Hic interpungendo subditur alius versus. Adducuntur regi virgines post eam: proxima eius afferetur tibi. Omitto nunc alias diuersitates in verbis & in sententijs: venio ad illam quod pro circum amicta varietatibus Hieronymus ex hebraica veritate interpretatur est in scutulatis. Pro varietatibus namque non est qui non intelligat vestes diuersi colores: aut polymitas: aut segmētatas: quæ tamē vestes sint scutulatæ pauci noverunt. Scutulatarum quoque vestium fit mentio in Iezeciele. Cap. xxvij. Propter multitudinem (inquit) operum tuorum guttam. purpuram. scutalata. byssum. & sericum proposuerunt in mercatu tuo. Scutulatorum quoque meminit Iuuenalis dicens. Cerulea indutus scutulata & galbana rassa. Cūque ex lirca moth verbum ex verbo interpretetur in vacuitatibus: quod genus vestis intelligendum sit hoc in loco videamus. Scutulata vestis (ut inquit Varro) dicta est quasi sit velut scutulis quibusdam distincta. Plinius quoque lib. viij. Vbi de textrina plurimis licijs texere: quæ polymita appellant. alexandria instituit: scutulis gallia diuidere. & paulo ante: quam sola ars ait scutulato textu commēdat. Sed scutula illa quæ admodum sint effigiatæ nondum liquet: an videlicet colorum varietate: an liciorum per mutatione: nunc expressa: nūc depressa. ut in mappis fieri videmus. Ego vero quantum assequi possum coniectura sic existimo: scutula illa ex inanitate filamentum in maculas esse formata: idque ex liciorum subductione fieri: quæ admodum etiam nunc videmus ex filorum incisione sindones & mantilia in varias picturas foraminari. Cur vero id existimē mouet me id quod Plinius libro. xi. scribit agens de generibus arachneorum: inter quos scutulatorem quoque enumerat.

Lirca
moth.

Polymita.

Scutula
tor in ge-
nere
arachne-
orum.

Scutula
retis ma-
cula.

Reca-
moth.

rat. Texere (inquit) a medio incipit circinato orbe subtegmina ad-
nectens; maculasq; semper paribus interuallis; sed subinde crescen-
tibus ex augustino dilatans insolubili nodo implicat, quanta arte
celant pedicas scutulato rete ad capiēdas muscas circa grassantes
Vides a plinio retis maculas appellari scutula. Accedit sermo he-
braeus qui eiusmodi foraminulentas vestes recamoth, i. vacuitates
siue inanitates vocat.

Sedere ad dextram.

XXXIX.

Sedere ad
dextram.

Vm apud omnes nationes vsitatissima sit consue-
tudo; vt qui sedet siue incedit ad dexteram alicuius
obtineat locū priorem; quid sibi vult quod in psal-
mo. cix. legimus. Dixit dominus domo meo; sede
a dextris meis. nam cum psalmus ille in sensu etiam
litterali de Christo intelligatur: sintq; verba patris
ad filium; quid incongruentius dici potest; aut quid magis indeco-
rum quam quod filius priorem occupet locū? Neq; solum hic; sed
mille alijs in locis scriptura sacra testatur Christum ad dextrā pa-
tris sedere; qui tamen si natura patri est æqualis; qua tamē fili⁹ & qua
homo est sedere debuit patri primam sedem. Scio hūc locū a theo-
logis exponi solere a dextris, id est in bonis potiorib⁹. expositio cer-
te nimis violenta; atq; male cohærēs. Quod si ad dextram sedere
honorificentius est; cur in eodem psalmo. subiungitur dominus a
dextris tuis; aut quid sibi vult hæc dextrarum permutatio; quod
& Augustinus subdubitauiť. Legimus præterea in. iij. Reg. libro
cap. ij. De bethsabe cum venisset ad Salomonem filium nuper re-
gno positum; quod sedit rex super thronum suum; & quod positi⁹
est thronus matri regis & sedit ad dextram illius. Illud quoq; ex
psalmo. iij. & xl. Altituit regina a dextris tuis in vestitu deaurato.
Neq; enim tantum reuerentiæ filius debet matri; aut sponsæ spon-
sus; vt si ad publicum magistratum; peruenerint matri; aut sponsæ in
aliorum maxime conspectu priores sedendi partes cōcedant. Iure
igitur factum est qđ Qu. fabius maximus consul cum pater pro cō-
sule quo vehēs illi obuiam processisset imperauit lictori; vt iuberet
patrem ex equo descēdere; qui iussus paruĩt; filiumq; collaudauit;
quod dignitatē imperij retinuisset. Ego vero cum hanc ordinis se-
dendi in dignitatem mecum sapius reputarē; subijt mihi quedam
suspicio alium fuisse apđ antiquos sedēdi ordinē quā qui sit nostris

Dextera-
rum per-
mutatio
in sacris
litteris.

temporib⁹: vt videlicet qui sederet ad sinistram esset potior eo qui sederet ad dexteram: id qđ postea multis argumētis fuit mihi exploratū: atq; compertū Sed qua via in eam cogitationē peruenerim paucis mihi narrādum est. Principio illi qui potēiores affectabant siue armati: siue incrimēs: tum satellites. tum stipatores. tū laterones: siue latrones fuisse dictos: eos dēq; apđ autores dici aut tegere latus. aut clauderelāt⁹. aut cingere latus. Horati⁹ in secūdo sermonū. vt ne te gā spurco damā latus: Iuuenalis. Diuitis hic serui claudit lat⁹ ingeniorū filius. Ouidi⁹. iij. de pōro. Dumq; lat⁹ sancti cingit tibi turba senat⁹. Latus quoq; intectū siue nudū dicebat illius quē nemo comitaret. Ambrosius in sermone de obitu fratris sui. quod si quādo sine altero p deū dum fuit: intectū latus putares. Seneca lib. iij. Epistolaz. Nudū erit latus: incomitata læticia. Is præterea qui alii comitabat: dictus erat ire exterior. Cui vero præstaret comitatus: ire interior. Horati⁹ vbi supra. Ne tamē illi tu comes exterior si postulet ire recuses. & subdit verba quæ supra retulim⁹. vt ne tegā spurco damā latus: haud ita troia me gessi. Ouidi⁹ lib. v. Fastorū. & me dius iuuenū non in dignatibus ipsis ibat: & interior si comes vnus erat. de sene loquitur cui debet honos a iuuenib⁹. Atqui restat probādum qđ exterior is dicat qui sit ad dexteram alicuius: & interior qui ad sinistram. Seruius grāmaticus enarrās illud Vergilij ex. v. æneid. Redit iter leuū interior: exponit p sinistrior: citatq; Cicero nem dicētem in quē omnia int⁹. & Salustii in. ij. historia. introrsus prima asiæ bithynia est. vbi Cicero intus & Salustius introrsus pro sinistrorsus acceperūt. Horati⁹ quoq; in. ij. sermonū. Interiore diē gyro trahit: ire necesse est. vbi interiore p sinistriorē ponit: quod meridiēs mūdi pars sinistra est: quē admodū septētrio dextra. Lucanus in. iij. pharsaliæ. Ignotum vobis arabes venistis in orbē Vmbra mirati nemonum non ire sinistras. id est meridionales etiam in ætate. Ouidius quoq; in. ij. Meta. Neute dexterior tortū declinet ad anguē. Neue sinistrior pressum rota ducat ad aram. Atqui anguē inter duas arctos in morē fluminis labi: & aram ad meridiē sitā esse nullus poëtarū: sed neq; astrologorū ignorat. Colligam⁹ igit ex ijs quæ dixim⁹ eum qui sit alteri⁹ comes claudere: aut cingere: aut tegere lat⁹: atq; eidē ire exteriorē: hoc est ad dexterā illi⁹. Cui⁹ vero latus claudit: cingit tegit: ire interiorē (hoc est ad sinistram) qui locus erat dignitate præstātor. Est præterea non contēnenda quādam

Nomina illorū qui potentio res affectabatur. Affectare aliquem quorū modis apud autores dicit.

Sinistræ locus dignitate præstantior.

Paulus dexter est Petro.

ratio sumpta ex eo quod legimus Paulum apostolum datum comitem ad dexteram petri; quod in illorum imaginibus disponendis pictores obseruant; & in diplomatis pontificum sigillo munitis animaduertimus; ut Paulus seper sit Petro dexter. Nunquid tãquam in potiori loco? Absit ut apostolorum principi alter quiuís præferatur. Nam quid sibi vult gladius ille quem Paulus habet strictũ; nisi quod est Petri comes stipator; atq; satellites? Huius antiquitatis ignarus Thomas in illud Apostoli ad galatas cap. i. qui suscitauit eum a mortuis; cum non haberet quid diceret; ad commentũ illud cõfugit; quia præsens (inquit) vita significatur per sinistram; futura vero per dexteram; inquãtum ista est cõlestis & spiritalis; illa vero temporalis; ideo Petrus? qui vocatur Christo adhuc in carne mortali posito ponitur in bulla papæ in sinistra parte. Paulus vero; quia vocatus a Christo iam glorificato; ponit in dextra parte. Reliquũ est ut ad quæstionem Augustini de permutatione dexterarum respondemus. Ille nãq; (ut est in rebus quæ ad nostram religionem pertinet nihil affirmantis academiæ imitator) videtur illam nõ penitus explicasse. Nos vero ex ijs quæ in superioribus dicta sunt respondemus; quod aut pater sedet in throno magestatis suæ; & ita iubet filium sibi a dextris hoc est in secũdo loco sedere; aut præstat se filio tanquam stipatorem protectoreq; & tunc reponit filium in primo; hoc est in tutiori loco & sic dictũ est dominus a dextris tuis; vnde subdit; confregit in die iræ suæ reges. Atq; iterum in psalmo. xv. Prouidebam domino in conspectu meo; quoniam a dextris est mihi ne commoueat.

Ad augustinus quæstionem respondet.

Symbolum quid.

IX.

Symboli bolus quid.

X falsa nominum etymologia multi etiã ex viris doctissimis in miserãdos errores lapsi sunt; ut in verbo symbolum; putãtes; quod dicetur a syn; quod est con (& bolos quẽadmodũ ipsi interpretantur) bucella; finxerunt nescio quæ somnia; & quæ nusquã apud auctores leguntur idoneos. Post ascensionẽ do mini suẽ post spiritus sancti missionem Apostolos in vnum locũ congregatos coposuisse symbolum. ita ut quisq; illorum singulos fidei articulos cõtulerit; ut Petrus primũ; alter secundum; alius tertium; & deinceps alij suos bolos dederint; quo nihil ineptius; sed neq; puerilius excogitari potest. Ego nãq; non diffiteor ex cõmuni iapo

Symboli inepta interpretatio.

stolorum cōsensu siue illorum centum viginti quos suo aduentu
 sanctus afflauit: symbolum fuisse compositum: illud vero qđ suam
 quisq; particulam cōtulerit: neq; est credibile: neq; verisimile. In ijs
 enim quæ multorum decreto cōstituuntur non vnusquisq; suū ve-
 rum siue orationem dicit: vt inde quasi senatus consultum cōficiat:
 sed omnes eādem rem sentiūt: aut vno sententiā dicēte ceteri pe-
 dibus manibusq; in eādem sententiā eunt. Sed decepti illos eyūmo
 logia: quod bolus esset bucella putantes: non minus ridicule quam
 in verbo diabolus: quod dicatur a dia quod est duo & bolus: cum
 potius interpretetur calūniator a diabolū: quē admodum symbo-
 lum collatio a diabæno: quod est confero. Sed qua de causa aposto-
 lorum symbolum sit vocatum Ruffinus presbyter aquileienus in
 expositione symboli ad Laurentium papam multis verbis expo-
 nit: quæ libuit hoc in loco apponere: vt: autoritate tanti viri permo-
 ti desinant somnitare ijs de rebus quæ ad historiæ fidem pertinent.
 Tradunt (inquit) maiores nostri: quod post ascensionem dñi cum
 per aduentum spūs sancti supra singulos quosq; Apostolos igneæ
 linguæ sedissent: vt diuersis varijsq; linguis loquerentur: per quod
 eis nulla gens extranea nulla linguæ Barbaries inaccessa videret
 & inuia: præceptum eis ad domo datum ad prædicandum dei ver-
 bum ad singulas quemq; proficisci nationes. Omnes igitur in vno
 loco positi & spiritu sancto repleti breue istud futura sibi prædica-
 tionis indicium in vnum conferendo quod sentiebat vnusquisq;
 componūt: atq; hanc credētibus dādā esse regulam statuūt. Sym-
 bolū autem: hoc multis & iustissimis ex causis appellari volue-
 runt: symbolum enim græce & indicium dici potest: & collatio: hoc
 est quod plures in vnum conferūt. Id enim fecerūt Apostoli in his
 sermonibus in vnum cōferendo: quod vnusquisq; sensit. Indiciū
 autem vel signum idcirco dicitur: quia in illo tempore sicut Aposto-
 lus Paulus dicit: & in actibus Apostolorū refertur: multi ex circum-
 uenientibus Iudæis simulabant se esse apostolos Christi & lucrali
 cuius: vel ventris gratia ad prædicandum proficiscebantur. Idcirco
 istud indicium posuerūt: per quod agnosceretur is: qui Christū ve-
 re secūdum apostolicas regulas prædicaret. Deniq; & in bellis ciui-
 libus: hoc obseruari ferunt: quoniam & armorum habitus par &
 mos vnus est atq; eadē instituta bellādi: nequa belli subreptio fiat:
 symbola distincta vnusquisq; dux suis militibus tradit: quæ latine

De diabo-
li eyūmo-
logia redi-
culum.

Symbo-
lum qua
de causa
vocarum
sit in sa-
cris lris.

Symbo-
lum quid
sit.

Indiciū.

Symbo-
lum in re
militari.

Signa.

signa: vel indicia nuncupantur: ut si forte occurrerent quis de quo dubitetur: symbolum prodar si sit hostis: vel socius. Ex his Rufini verbis satis colligitur: & vnde dicatur symbolum: & quod a pluribus constituatur simul: & in quos usus ordinetur (hoc est) sit quasi belli tessera.

Simila & Similago.

XLII.

Simila & similago.

Nueniuntur in sacris litteris frequenter hæc duo verba simila & similago, ut in Leuitico cap. ij. cum obtulerit oblationem sacrificij domino: simila erit ei? oblatio, & ibidem cap. vi. Hæc erit lex sacrificij, tollet sacerdos pugillum simila, & centum alijs in locis. Hinc similago dicitur ea forma quia a farre farina: a plumbo plumbago: cum idem sit simila quod similago, ut Eccli. cap. xxxv. Retribuit gratiam: qui offeret similitudinē, & ibidem ca. xxxij. Da suauitatem & memoriam similitudinis. Sed quid ea verba significet: non vocabulorum interpretes: non sacrarum litterarum enarratores: non denique medici: quorum scire hæc maxime intererat: ad diuinandum omnes ad vnum dicentes esse florem purgatæ farinae: hoc est pollinem illam subtilissimam quæ ex setaceorum concussione resoluitur: atque euolat: aut farinam per sericea cribra purgatissimam. Georgius merula delicias triticeæ farinae dixit esse: quod & ego fateor: sed non quas ipse putauit. ille namque reliquis omnibus videtur subscribere dicentibus esse farinam illam purgatissimam delicatissimamque. Ioannes baptista qui ex nostræ tempestatis scriptoribus vult videri diligentissimus: plurimum aberrat putans esse gen? leguminis. Sed nos quid simila sit: breuiter dicamus. Granum tritici molitum in tres partes resoluitur. in cutem illam tenuem: quam furfures medici. Plinius & columela saluiatum appellant: reliqui farinae purgamenta. In nucleum: hoc est semen illud dulce: & glutinosum in medio sinu grani: quod est genitale semē vnde erumpit radix atque tritici herba primū: ac deinceps calamus. In corp? denique quod defendendi seminis gratia est a natura excogitatum: & quod cadēs in terra moritur. (ut dicit saluator) Ioannis cap. xij. Hoc friabile est atque in farinam resolubile: cum semē lentore suo vix resolui possit. Farina igitur ex tritico his tribus constat. saluiato. semine. corpore. quæ cum setaceo excernitur. ut dicit Vergilius in moreto. subsidit syncera foraminibusque liquatur emēdata ceres. Reliqua duo eminent: quæ rursus in eodem setaceo concussa supernatat saluiatum.

Error Baptiste.

Farina ex tribus constat.

semen vero suo pōdere it pessum. atq̃ ita ex crebra setacei cōcussio
 ne secernitur saluiatum a semine & hoc est quod nos asseueramus
 dici simillam illam ex qua sibi offerri sacrificij oblationē deus inscri
 ptura toties exigit: & ad multos mortalium vsus accommodatam:
 vt dicit Martiak. non poteris simile dotes numerare. nec vsus: pisto
 ri toties cum sit & apta coco. Ex ea nāq̃ conficiūtur panes non mo
 do gustui iucūdiissimi: sed quod ad alimentum rationē pertinet firmissi
 mi. Nam qui ex polline conficit vt inquit. Celsus libro. ij. infirmis
 simus est vnde panis autopyros a quo similia non est excreta: quem Panis autopyros.
 admodum secundarius quem Trāquillus dicit Augustū appetisse:
 in quo saluiatū a similia non est secretū. Astipulant huic mea asser
 tioni hebreæ litteræ. quæ vbiq̃ nos habemus simillam illi habēt
 solet per sama litteram. Interrogati vero hebræi quid solet sibi Solet.
 velit acem dicūt. at qui in bætica mea acem vōcant: id quod ego
 simillam dico: ex qua infestorum celebritatib⁹ faciūt delicatissimos
 panes: quales sibi deus offerri vult Leuitici cap. xxiij. & xxiiij. &
 mauri: atq̃ æthiopes: qui apud nos degūt: suum illum peculiarem
 cibum concinnant: quem sine honoris præfatione nominare non
 licet: alcuzcuz appellant. Astipulantur quoq̃ tarraconenses quos
 opici aragonenses dicunt paucis litteris mutatis semola pro similia
 vocant. Temperatur autem cibus ille oleo melle aromatiscq̃: cuius
 saporis sacre litteræ assimulant panem illum angelicum qui de cœ
 lo cadebat. Exod. xvi. Erat inquit mana quasi semē cori adri album
 gustuscq̃ eius quasi simillæ cum melle. Frigebatur autem & oleo. vt
 in. ij. Regum. Cap. vi. & in paralipomenis. dedit Dauid vniuersæ
 multitudini simillam frixam oleo. Sidonius quoq̃ apollinaris. simi
 lam frictam in quadam continentia sartagine. De similagine quod
 idem est Serenus. Additur excussus dulci similagine fursur. &
 Cato de re rustica. Selibram similaginis indito. Illud tamen aduer
 tendum quod cum sint multa tritici genera quæ Plinius & Colu Tritici genera
 mella ad tria reducūt: robur: silignem: & trimestre: in duobus vlti
 mis vix posse dignosci simillam. In robo vero ruuion Hispani vo
 cant non vbiq̃ facile posse discerni: in bætica vero mea quam fa
 cillime.

Aurentius Vallalibro elegatiarum secundo. Sin (inquit) pro si nunq̃ in prima parte collocatur: sed in secūda; ubi fere est duorum oppositio, affertq̃ in testimonium illud Terentij ex andria, Si illum (inquit) relinquo ei? vitæ timeo. sin opitutor hui? minas. Illud quoq̃ ex eodē: si hoc celetur in metu sin patefit in probro siem. Vergilius quoq̃ primo geor. Arsi virgineum suffuderit ore ruborē ventus erit: vento semper rubet aurea phoebe. Sin quarto exorto nāq̃ is certissim⁹ autor. & fere apud autores semper eodem modo hāc particulam inuenies positam. In sacris quoq̃ litteris frequēter idem est illius vsus. vt Genesis. ca. iij. Nonne si bene egeris recipies: sin autem male: statim in foribus peccatum tuum aderit. Exodi quoq̃ cap. xxi. Si seruus habēs vxorem fuerit; & vxor egredietur simul. sin autem & dominus dederit illi vxorem &c. Leuitici præterea. xiiij. Si creuerit in cute lepra contaminabit eam. sin autem in loco suo candor steterit: & sequitur. In eodem quoq̃ volumine & Numerorū & Deuteronomij semper in eadem significatione reperies. In tertio quoq̃ Regum. capite. i. Si fuerit (inquit) vir bonus: non cadet: nec vnus quidē capillus eius in terram. sin autem malum inuētum fuerit in eo morietur. Est etiā (vt ait Valla) quando sin vnum reperitur: sed quod secūdi loci vim obtineat: neq̃ tamē superiori: si respondeat. vt apud Verg. ij. Geor. Me vero primū dulces ante omnia musæ. Quarum sacra fero ingenti percussus amore Accipiant, coelq̃ vias & sydera monstrent. & sequitur. Sin has ne possim naturæ attingere partes. Salustius quoq̃ Imperat & præcio insidiatores massinissæ. areant ac maxime occulte: sin id parum procedat: quouis modo numidam interficiat. In sacris præterea litteris eodem modo. Gen. xxiiij. Accipies (inquit) vxorem filio meo Isaac. Respondit seruus. sin noluerit mulier venire mecum in terram hanc: nunquid reducere habeo filium tuum ad locum de quo tu egressus es: subintelligitur nāq̃ si voluerit mulier venire mecum. & tūc sequitur sin noluerit venire. Exo. quoq̃ cap. x. dimitte populū meum: vt sacrificet mihi. & tunc subintelligēdum: quod si feceris nihil tibi inferā mali. & tunc sequitur. Sin autem resistis: & non vis dimittere eum: ecce ego inducam locustam. &c. & infra cap. xij. tollat vnusquisq̃ agnum per familias

& domos suas, sin autē minor est numerus quā sufficere possit &c. subaudit nāq; si familia est tāta quā possit agnum absumere. Et in fra. cap. xvij. Cūq; leuaret Moyses manus vincebat israel, sin autē paululum remisisset: superabat amalech, tātum enim valet cum leuaret manus quātum si leuaret manus. Item leuitici cap. v. Offerat de gregibus agnum siue capram, subaudit si habuerit, deinde infer tur: sin aut non poterit offerre pecus: atq; pari modo alijs compluri bus in locis. Quare sin vtrobiq; pro sed si est accipiēdum, nam par tícula autem cōpletive ponitur: cum in voce sin cōtineatur. Quod vero sin pro si non accipi aliquādo possit: nusquam apud autores le gitur: id quod si reuenter in sacris litteris reperias. Sed recte an perperam alterius loci est disputatio. Ecclesiastici cap. v. Si est tibi in tellectus responde proximo, sin autem sit manus tua super os tuū, sin posuit pro sed si non. Prima quoq; Machabeo, cap. xv. Tradite (inquit) ciuitates quas occupastis: sin autem venimus & expugna bimus vos. Lucā. xij. Et si quidem fecerit fructum: subaudit exco letur ficus illa, & tunc infer tur: sin autē in futurum succides eam. & Apo. ca. ij. Poenitētiā age & prima opera fac, sin autem venio tibi & amoue bocā delabrum de loco suo: quibus in locis omnibus sin pro sed si non nimis violenter accipitur.

Sin pro si
nō: apud
autores
non legi
tur.

Sin p sed
si nō in sa
cris litte
ris inue
nitur.

Striatus.

XLIII.

Legimus lib. Regū iij. cap. vi. de cratere siue concha illa ænea quam præcepit fieri Salomon, fecit mare fusile decem cubi torum, & paulopost, duo ordines sculpturarum histriarum erant fusiles. Omnes quos ego vnquā vidi expenūt histriatarum pro hi storiatarum, quasi in ipsis ordinibus essent historiæ aliquæ sculptæ quod non longe est a verisimilitudine. Sed quod histriatarum pro historiatarum interpret posuerit: est quidem nouum: atq; inauditū cum præsertim in hebræo nihil tale contineat. Ex quo fit: vt suspi cer non histriatarum: sed striatarum debere legi. Est quidem stria apud vitruuium in sculturis partes quæ prominent: & quasi quæ dam fœmora siue illa sint colūnarum siue fornicum, has græci exo chas vocant. Contra vero partes cauæ quibus striæ prominent stri giles dicuntur vitruuiō, vt libro. iij. Circa strigilium (inquit) caua & angulos striarum. Idem libro. vij. canaliculas earum: quæ strigi les appellantur vtrūq; ductum a stringendo siue strigando: hoc est

Striatus.

Histrita
rum p hi
storiata
rum non
recta ex
positio.
Stria.

Strigiles.

Striata.

poliando. Plinius de fungis libro. xxij. Rimosa (inquit) stria nam
fugos nemo ignorat esse striatos; & in ipsa stria rimosos. Hinc stria
ta dicuntur canaliculata & tumorem mediarum partium quas di-
ximus strias appellari. Apuleius. x. Meta. striatam (inquit) gerens
frontem pro rugis sulcatam. Plinius libro. xxi. Candor lilio eximius
folijs foris striatis. habent enim lilia venas prominentes in modum
striarum. Idem libro. ix. de generibus cōcharum quasdam striatas.
appellat. i. a parte exteriori caniculatas quales plerasq; videmus.
De quibus Plautus in rudēte. captamus cōchas plagulias striatas.
Sidonius quoq; apollinaris. Latus vtrūq; senis cauatur striaturis.

Stibium.

XLIII.

Stibium.

Stibij va-
ria expo-
sitione.

N quarto Regum libro cap. ix. legitur quod Iezabel
uxor Achab regis depinxit oculos suos stibio. Item
in Ieremia cap. iij. Cum vestieris (inquit) te coccino
cū ornata fueris monili aureo; & pinxeris stibio ocu-
los tuos frustra componeris. Ex ijs qui hæc loca ex-

posuerunt nemo intellexit; sed nec suspicatus est quid
stibium sit. Nicolaus Mamotrectus & catholicus cerusam interpre-
tantur. Cantor parisiensis esse instrumentum putat quo mulieres
pilos superciliorum trahunt. vossellas id latini appellant. Archiepi-
scopus Cantuariensis; quod est color; sed non contrahit illum ad spe-
ciem; ut dicat: qui color sit. Hugo cardinalis; quod est vnguenti ge-
nus; quo tincta facies efficitur rubra; volens opinor purpurissum
significare. Quis vero sanguinis diceret; quod sit cerusa; aut que
vnumquam foemina ornatus causa medicamentum albo circa oculos vsa
est: nisi forte neque ipsum cerusæ nomen quid esset intellexerunt; cum
sit albor ille ex plumbo derasus; quem greci psimithium vocant; di-
ctum a psimithos; quod est colore albo linere siue fricare. Sed ne-
que purpurissum potest intelligi; cum nihil minus ad oculorum pul-
chritudinem faciat; quam vllum rubricæ genus. Nam qui vossellam
dixit esse stibium halucinans dixit; quia oculorum facta fuit men-
tio. Quid igitur stibium sit Plinius libro. xxij. manifeste ostendit. in
metallis (inquit) argenti inuenitur spumæ lapidis candidæ non tamen
translucentis stibium appellant. alij stibium. alij alabastrum. aliqui
larbason. vis eius restringere ac refrigerare. principalis autem circa
oculos. Namque ideo & platyophthalmos id appellant; quoniam dila-
tet oculos; & fluctiones inhibeat. Quod vero Plinius dixit lapis

Psimithium.

Stibium
quid.

Platyoph-
thalmos.

spuma candida .i. albicantis: illud est antequam teratur. nam tritus in nigrorem vertitur fuligini similem. Hieronymus ad Furiam non habuit crispantes mitras neque oculorum orbes stibio fuliginatos. Nondum fortasse expressimus; quid stibium sit, est quod vulgus me dicorum appellat antimonium, quod hispani alcohol. Quod vero stibium sit antimonium testatur Galeni interpres qui semper stummin antimonium interpretatur. Iam vero stummin & stibium & alabastrum & larbason & platyophthalmos synonyma esse satis ex Plinio colligitur. Decipiuntur ergo tepe statibus nostrae medicina accipientes stibium pro chalcocaumeno .i. pro aere combusto hoc est alhadida; ex eo fortasse decepti quod aes combustum & stibium commune sit medicamentum oculorum. Lusi diuus Gregorius in calce commentariorum quos scripsit in librum Iob exponens nomen Tertie & illius filiae; hoc est cornu stibium quasi esset compositum a cornu & stibia instrumentis musicis. cum sit a cornu & stibio; hoc est gutto corneo in quo reponitur stibium; ut sit cornu stibium hispane alcoholera. Nam & in libro Regum & in Paralipomenis & Ieremia apud hebraeos puth; hoc stibium legitur. & in Iob ceren hapuch .i. cornu stibij. nec minus in hoc hebraei decipiuntur; qui pro hapuch per. p. exile habent haphac per ph. aspiratum. itaque pro stibio interpretatur intortus; sed ego magis credo interpreti Hieronymo; atque adeo rationi; quam in hebraeorum litteraturam.

Antimonium.

Scimmin &c.

Stibium non aes combustum esse.

Puth. Ceren Hephuch.

Talitha & tabitha.

XLV.

Scribit Marcus euangelista cap. v. quo pacto saluator noster suscitatur? iairi filiam archisynagogi prensans puellae manum dixit tabitha cumi; & subdit euangelista; quod interpretatur puella tibi dico surge. Scribit praeterea Lucas in apostolica historia Cap. ix. quod in ioppe phoenices oppido fuit quaedam foemina nomine tabitha quae interpretata dicitur dorcas. Cum igitur utrobique eadem sit litteratura; necesse est in alterutro loco esse mendum; aut vocabulum apud aramæos utrumque hoc est puellam & dorcad significare. Cōsulto; itaque magistro Paulo viro utriusque linguae aramæam dico; atque hebraicam erudito; & qui ab hebraeis codicibus per quam reuerendi patris promystae Toletani praestit; hoc ab eo responsum accepit; aliud esse apud aramæos talitha per. l. litteram; in scda quodque

Talletha & tabita.

Magister Paulus.

in Marco legitur: aliud tabitha per. b. de qua in actibus Apostolorum, illud nāq; significare puellam; hoc vero capream siue dorcada. Quare recte utrobique interpretati sunt euāgelistæ. Euoluimus deinde græcos codices: atq; offendimus verum esse quod magister Paulus enūciauerat apud Marcum scriptū esse talitha: apud Lucā vero tabitha. Sed ne mihi hac de rescrupulus vllus relinquere ex cussi Remigij: atq; Hieronymi interpretationes ex hebræo in sermonē latinū; offendiq; vtrumq; nomen interpretatū. tabitha cum agere de nominibus post primæ syllabæ a finale incipientibus secundam. a. b. littera. Talitha vero in puellam cum agere de nominibus habentibus. l. litteram post. a. Tacti fuerunt ridiculi qui protalitha scripserunt tabitha cum in dictiōe superiori immediata sit talim in inferiori talme: vnde fit; vt ex ratioe ordinis debeat scribi talitha. Sed cum talitha sit puella: cum surge; ambigeret fortasse quispiam vnde conflātū est quod euāgelista interiecit: tibi dico. Neq; enim in sermonis serie continet. Hieronym⁹ de optimo genere interpretā discibēs similem huic quæstionē ad septuaginta interpretū voluntatem refert: qui pro eo quod apud hebræos ex principio. pi. xxi. legitur. Deus deus meus quare me dereliquisti: quæ verba sunt a saluatore nostro in Cruce repetita: ipsi respice in me interposuerunt dicētes: de⁹ de⁹ me⁹ respice in me quare me dereliquisti. Nos tamē in cōmentarijs artis grāmaticæ causam attulimus: cur illud respice in me posuerūt septuaginta: & tibi dico ab euāgelista sit interiectū. Disputabamus cōtra eos: qui dicebāt vocatiuū aliquādo poni absolute: diximusq; semper regi a secūda persona imperatiui explicita; vel subintellecta: idq; præcipuè fieri cum oratio ex recta sit obliqua: vti si dixeris o Cæsar legat Pōper⁹. subintelligit nāq; audi: vel attende. Quod si vocatiuū sequeretur verbū imperatiui modi; qđ non significet attentionem; intelligendum esse aliud verbū a quo vocatiuus ille regeretur: vti si dixeris o Antoni lege subaudiendum est verbum: quo præparet auditoris attentio: hoc est audi: vel percipe. Itaq; verbum: quod erat implicitum: septuaginta expresserunt dicentes respice in me. & euāgelista cum dixit tibi dico: quod tantū valet quantum audi: vel attende: vnde morā quædam siue silētium semper interponitur inter vocatiuū & sequens verbum: in quibus respice: & tibi dico poterant enunciari.

Talitha puella interpretatur.

Cum surge.

vocatiuū non poni absolute.

In matthæo cap. ix. legitur: quod cū venisset Iesus in domum iairi principis synagogæ illius filiā fuscaturus: vidit tibiċines & turbam tumultuantem.

*Tibiċi-
nes cur
funeris
pōpæ in
ter sūt.*

Quæreret fortasse curiosus quispiam: quid illud est quod tibiċines funeris pompæ inter sunt. An quod Boetius in proemio artis musicæ scribit: vt cum cantico quodā dulcior fiat causa flendi. Sed iam non illud querendum est: cur in funere cantus adhibeatur: sed cur tibiċines inferre puellæ interueniant; cum in exequiis virorum tubicines cantant. Persius Hinc tuba candelæ, tandēq; beatulus alto composu lecto & vergilius, xi. æneid. in funere bello peremptorum, Spargitur & tellus lachrymis. sparguntur & arma. It cœlo clamorq; virū clangorq; tubarum. Sed tibia nimirum in funere puerorū puellarumq; adhibebatur: quasi instrumentum exile: atq; angustę vocis de quo Martialis Parui tibia cōdily sonabit. Papinius in. vi. thebaïdos in funere infantis archemori. Tibia cui teneros fuetum deducere manes Lege phrygū mœsta. quem locum exponēs lactantius placidias iubet (inquit) religio: vt maioribus mortuis tuba: minori bus caneretur. Tale aliquid apud nos quoq; hodie obseruatur: vt in funere virorum cymbal. ac tintinabula maiora: in funere infantium minora pulsantur. Non igitur temere dixit euangelista in suo premo luctu puellæ interfuisse tibiċines: quos saluator noster iussit discedere.

Traducere quid sit in Matthæo.

XLVII.

*Traduce
re qd sit i
matthæo.*

In euangelio Matthæi. cap. i. legitur. Ioseph autem cum esset vir iustus: & nolet eam traducere voluit occulte dimittere eam. sed quid illud verbum traducere hoc in loco significet: paucis ad modum est manifestum. propter aliam remotiorem verbi significationem ab ea quæ est in promptu. nam cum latine dicamus traducere vxorem domum: videtur etiam latine dici posse traducere vxorem quemadmodum in epigramate callimachi de æquali dicenda vxore. atq; parem paruas lætus traduxit in ædes. non respicientes: itaq; reconditam alteram significationē sic exposuerūt: qd cum Ioseph esset vir iustus noluit domum ad se traducere Mariā tanq; ipso indignā. Alij halucinati sunt: id quod erat: exposuerūtq; traducere. i. propalare. Glossa quam dicūt ordinariam virūq; tangit dicens: cum nolet eam traducere in publicum. i. diffamare: vo-

*Traduce
re aliud si
gnificare
quā duce
re vxorē
domum.*

luit hoc facere oculte; vel cum voluit eam traducere in domū suam ad cohabitationem assiduam. hi duo sensus cum sint diuersi ac pene contrarij; ego non video quomodo possint stare simul; neq; enim quia hoc verbum traduco diuersos habet significatus; quilibet illo- rum. ppter ea sensui pōt accommodari. Sed vter illoz; magis sit veri-

Duo sen-
sus cōtra-
rii.

Indubijs.
ad origi-
nē grēcā
reuerſe.
dnm.

Paradi-
gma.
Paradi-
gmatizo-
ma.

tati cōsentaneus; discutiēdum nobis est. Iam illud in primis satis cō-
stat in testamēto nouo quoties aliquid venerit in dubium ad origi-
nem grēcā esse recurrēdum; cum præsertim nulla talis equiuoca-
tio in græcis reperiatur nisi admodū raro. Atqui in græco pro eo
quod nos habem⁹ traducere τὰς ἀδ' ἰγμὰ τιζέειν habet quod signi-
ficat in exemplum dare; aut exemplū facere. aut si volumus verbū
ex verbo interpretari; vt sic dicā exemplare; quod Hispane dicitur
dexemplar. nam paradigma est exemplum & inde paradigmatis-
zomē exemplum trado aut in exēplum do siue traduco: quod ver-
bum poti⁹ elegit interpres; quia tantūdem polleret. cuius significa-
tio omnibus tūc erat nota; quēadmodum hominibus nostri sæculi
abstrusa & occulta. nam poterat lectionē grēcā secutus interpres
vertere cum nolet eam in exemplum dare quēadmodum apud co-
micos legimus frequēter (vt in oratione demosthenis cōtra æſchi-
nem) præcipuum quidem fuerit si potest; occidatur; sin minus viuē-
tū ceteris exēplū faciatis. p quo in græco τὰς ἀδ' ἰγμὰ τὸ δὲ κατὰ τὴν
legitur. vnde & apud poētas p graui & atroci pœna ponitur exē-
plū qđ Hispane dicitur escarmiento. sed quia huic quod est græce
τὰς ἀδ' ἰγμὰ τὸ δὲ κατὰ τὴν non respōdet latine verbū quod æque polleat
nam id esset exēplare. interpres accepit aliud (quēadmodum dixi)
illistemporib⁹ frequēs nostris sæculis minus vsitatū; hoc est traduce-
re; quod significat eo modo circūferre & ludibrio exponere quē-
admodum nostrosæculo polygami & læne mitellatæ circumferū-
tur per vrbis vias celebres; aut in scalario gradu proponūtur plebi
deridendæ. in hac significatione accepit Iuuenalis cum dixit. Alte-
ra quod nudo traducit gallia talo. & Marulis de delatoribus tradu-
cta est geticis; nec cœpit arena nocētes. Idē alio in loco rideris mul-
toq; magis traduceris aſer in medio nudus si spaciare foro. Proper-
tius elegiarū lib. ij. nec sic per totā infamis traducerer. vrbē & Pa-
pinus in siluis; nempe ego sum qui traducor ait. Liuius libro. ij.
Ab vrbē z condita de volcis voce præconis aſpectaculis exactis nos
(inquit) omnibus ciuib⁹ peregrinis ſpectaculo abeuntes fuīſſe

vestras coniuges. vestros liberos per ora hominū traductos. Trā-
 quillus quoq; in Vespasiano delatores (inquit) assidue in foro fla-
 gellis ac fustibus caesos; ac nouissime traductos per amphitheatri
 arenam. eiusdem prope significationis est verbum quod a grācis *Catami*
 dicit̃ catamidiare: hoc est deridere & ludibrio exponere. quo ver- *diare deri*
 bo vsus est Aelius spartian⁹ de constitutionibus Hadriani Cēsaris *dere est.*
 Decoctores (inquit) bonorū suorum autoritatis essent catamidia-
 ri in amphitheatro ad dimit̃ū fas sit. ex quibus colligitur traducere; *Traduces*
 & catamidiare citra mortem fieri solitum cum in adulterio depre- *re & cata*
 henſa ex lege foret lapidibus obruenda. sed interpres latinus non *midiare*
 potuit grāci verbi vim exprimere; qđ vtrūq; cōprehēdebat. *citra mor*
tem fit.

V. litteræ varius vsus.

XLVIII.

Littera apud latinos triplici fungitur officio: nā mo- *V. litteræ*
 do p̃fertur quasi vocalis plena. vt deus tuus. modo *varius vs*
 vt vocalis liquida. id est cum sequit̃ post. q. semper *us.*
 aut post. g. & .f. aliquando. vt aqua. lingua. suavis.
 modo vt consonans: hoc est quando ferit sequentē *V. liqui*
 vocalem: vt vado. venio. Hebræi. u. liquidam non *dā hebrei*
 habent; quia semper apud illos: vt vocalis est: aut consonā. sed vo- *non hnt.*
 calem per apices consonātem per propriam figurā designāt. Græ- *V. liqui*
 ci neq; habent. u. liquidam: neq; .u. consonantem: sēst proferunt vo- *dam: nec*
 calem: cui tamen non dederunt propriam figuram: qua possent il- *V. conso*
 lam scripto representare: sed suppleunt illius sonum per oy. diphthō- *nantē grē*
 gon. Quod si verba hebraica in suam linguam interpretari volūt *ci non ha*
 pro. u. consonāte transferūt. oy: diphthongon quam p̃ferūt quasi *bent.*
 vocalem. Quæ vero apud hebræos post. a. vel. e. u. cōsonātem ha-
 bent grāci per. au. & .eu. diphthongon satis commode scribunt. vt
 auoth. esau. eua. casleu. vbīq; p̃ferētes quasi per. u. cōsonatē. Cum
 vero latīna vocabula in suā linguā ad sciscūt. u. vocalē per. oy. diph-
 thongon scribūt. u. quoq; cōsonātem latīnā æque per. oy. diphthō-
 gon designāt: & nihilomin⁹ quasi vocalē p̃ferūt: vt Vespasian⁹ fili-
 uanus. hoc est pri⁹ nomē sex syllabis. sequēs quattuor. At vero. u. li-
 quidā post. q. modo expūgūt. vt. p eo quod latīni dicūt quīrim⁹ ipsi
 cyrinum trāsserūt dispūcta. u. littera. Vt in euāgelio Luce. Hæc (in-
 quit) descriptio prima facta est præside syriæ cyrino: modo verē

tunt illam in .u. vocalem: vt pro eo quod latini dicunt quartus per .u. liquidam: ipsi cuartus per cappa & ou. diphthongon vocalem interpretatur. vt Paulus in calce epistolæ ad romanos. & iterum secundæ ad timotheum. Illud vero non possum non mirari: cur Hieronymus qui dixit pro eo quod est quirinus inter latinos & a grecis scribi cirinus: cur rursus cum ex greco interpretatur in sermonem latinum scribit cirinus & non quirinus: Sed esto quæ ab hebraeis per .u. consonantem scribuntur proferuntur greci per uo diphthongon scribant. & per sonum .u. vocalis enuncient necessitate possunt excusari: quoniam: vt diximus. u. consonantem non habent. At latini qui non minus quam hebrei .u. consonantem habent: quia ratione se tueri possunt. u. consonantem proferentes quasi vocalem. & .u. vocalem rursus quasi consonantem. vt quod in libris Regum & in Paralipomenis sæpe scribitur saruaia pro matre ioabe dicitur sorore David regis. & quod in Genesi manuiuel pro filio iudæ. Quodque iterum in .ij. Regum volumine. areuna lebusæus legitur apud hebræos. u. consonas est quare a latinis quasi consonas est proferenda: non vt vocalis: quemadmodum ab imperitis rationis eius profertur. atque e contrario quod in Daniele & in libro Ester scribitur asuerus. quodque in Genesi pro quodam filio aser iesua a quo in libro Numerorum est familia iesuitarum: quodque in .iiij. Regum volumine & in Esaia sepharuaim: non per .u. vocalem: vt isti legunt: sed per .u. consonantem proferenda est.

Zelotes pro cananeus.

XLIX:

Seruaia.
Mauiael.
Arcuna.
Iebusæus
Asuerus.
Iesua.
Iesuitæ
familia.
Sephar
uaim.

Zelotes
pro cana
neus.
Simō xpī
discipul⁹
Simon
Canane⁹,

Simon vnus ex duodecim Christi discipulis ad differentiam Simonis Petri cananæus cognominatus est: quod fuerit ex Cana ciuitate galileæ: in qua dominus aquam in vino mutauerat. Sed & si cana ex hebreo sermone interpretetur zelus in litteris sæculis non liceret etymologiam proprii nominis interpretari: vt pro Simone cananeo Simon zelotes verteretur: non magis quam si pro Gregorio theodoro phrontisco vigilantium deo datum prudentium quispiam interpretetur. Aut propterea quod Plato interpretatur latus & athena sit minerva: pro Platone atheniensis quispiam transferret latum minervalem. Quandoquidem non minus propriis siue hominum siue locorum significationes & etymologiæ in aliam linguam vertende non sint: quod & septuaginta interpretes & qui post illos sunt secuti pertinacissime obseu-

runt. nam quid absurdius dici posset; quam si pro eo quia hebraice
 dicitur Adam ex Eva genuit Abel; quoniam Adam interpretatur ho-
 mo; Eva mater uiuentium Abel vanitas; siue vapor; siue nihil hoc;
 quispiam interpretaretur homo ex matre uiuentium genuit vani-
 tatem; siue vaporem; siue nihil hoc. Iure igitur Hermolaus barbarus
 in thucydidis interpretatione Laurentii vallaham notat; quod pro eo
 quod est ichthis græce; latine est piscis; aut quod Strabonis inter-
 pres paradysus coelestis oppido viridarii interpretatus est; non quod
 paradysus viridarii hortus; non significet; sed quod nomina oppi-
 dorum propria sicut & hominum in quacunque lingua retineri so-
 lent. Apud autores tamē sacrarum litterarum quibus non solū no-
 mina significāt res; sed etiam deinceps res ipsæ possunt significare
 alias res; licet aliquādo non tantū nomina; sed etiā res ipsas quæ per
 ea significātur interpretari; & sic pro eo; quod vnus euangelista di-
 xit simon cananeus; alter dicere potuit simon zelotes; quod ex græ-
 co sermone interpretari in latinum potest amator. qui non patitur
 consortem in eo; quod amat. Hæc eadem ratiōe defendi potest; quod
 Hieronymus in .ij. Regum li. cap. interpretatus est elcana benia-
 ri a deo datus filius saltus. propterea; quod elcana est a deo datus. ben
 filius iari saltus. E contrario fecit idem interpres in Gen. ca. xxxviii.
 pro nomine appellatiuo quasi proprium interpretatus. Vidit (in-
 quit) iudas filiā hominis cananei vocabulo sue; ubi cananeus; quod
 alioqui nomen est gentile siue aliquis de genere canan; quemad-
 modum in hebreo legerat reliquit; cum in eo loco pro mercatore
 accipiatur. In quāsignificatione etiam accipiendum est quod in cal-
 ce Prouerbiorum legitur. Sindonem fecit & vendidit; & cingulum
 tradidit cananeo. nam utrobique canæus pro mercatore accipi de-
 bet; cum sit alias (ut diximus) quispiam de gente Canaan filij Cham
 filij Noe. Aliquando etiam ab autoribus nomina propria transse-
 runt; sed non quasi propria; sed tanquā appellatiua; ut pro septem
 montibus africæ; qui mari atlantico impendent; quos græci hepta-
 delphos appellant. Pomponius mela septem fratres dixit; quoniam
 ob similitudinem & equalitatem inter se fratres dici possunt; ob nu-
 merum septem. Sed quando licitum sit huiusmodi nomina inter-
 pretari; quando non licet; opus est partim prudētiæ; partim scelerici-
 tatis cuiusdam. prudentia inquam; quia euentus est dubius quam
 in partem id; quod audeas accipiendum sit. ut si dueñas in dominas

Etymolo-
 gia nomi-
 num pro-
 priorū si-
 ue homi-
 num siue
 locorum in
 aliam lin-
 guā vers-
 tandæ non
 sunt. Ichthis
 Paradys-
 us.

Zelotes
 amator
 interpret-
 rari. Elcana
 benari.

Cananeus
 nomen gen-
 tile.

Cananeus
 pro merc-
 catore.

Heptadel-
 phos i. se-
 ptem fra-
 tres. y. tit
 Pompo-
 mela.

Dueñas
 in dñas
 an recte
 y. rā. & c.

in dominas verteris non absurde fortassis erit factum; illud plane rediculum si pro Tordeillas iugum siue turrem sellarum dicas; sed de his alias pluribus.

Zona.

L.

Zona.

Pera.

Scorteu
sacculū.

Zona nō
tā cingu-
lum quā
marfy-
pium.

Egimus in euāgelio Matthēi cap. x. Nolite possidere aurum, neq; argentum, neq; pecuniam in zonis. In Marco etiam cap. vi. non peram, neq; in zona as. Sed cum zona sit cingulum siue semicinctum; hoc est quod eregiōe vmblici hominē cingit medium; quid sibi vult quod euangelistæ scribunt pecunia siue as in zona; aut quomodo pecuniæ in zonis comportantur? Nisi forte; vt nos Hispani consueuimus in marsypia illa zonis appēdere; quæ pastores appellāt escaria; quod in illis deferre solēt anulos ferreos; silicēs; & ignis escas (hoc est) fungos aridos & fomitem vnde scintilla excussa rapit flammam. Nos vero non tale cingulum; sed scorteu sacculum intelligim⁹; qui pecunijs impositis cingitur; & pro cinctu potest esse vsui; atq; viatico importando. Tales sacculi ex corio me puero erant; quo tempore nō tam frequentes aurei; atq; argentei nūmi versabantur; sed æ rei magna ex parte; quo viatores cincti faciebant iter in eo viaticum deferentes; hoc est pecunias ad sumpt⁹ viatorios. Itaq; zona nō tam p cingulo accipiēda est quam pro marsypio; & loculis nummorum refertis accipitur. Apuleius lib. vii. de asino. Plouina (inquit) preciosissimis monilium; & auro monetali zonis refertis incincta. Suetoni⁹ quoq; scribit Vitelium zonam se aureorum plenam circūdidisse. Spartianus etiam Pescenium n. grum imperatorem iussisse ne milites in zonis nummos aureos; vel argenteos portarent ad bellum. Lampridius quoq; Alexandrum Cæsarem dicere solitum ait; miles nō timet nisi vestitus; calceatus & satur; & aliquid in zonula habens; & fere hæc est consuetudo Hispanorum; vt cingulo burfam escariam applicent; in qua portent nummos. Itaq; saluator noster discipulis interminatur ne portent zonam. In hoc significatu accersit Vulpianus in ti. de bonis damnatorum. l. diuus. neq; si zonam (inquit) circa se habuerit; protinus aliquis sibi vindicare debebit. Accursius zonam putauit esse cingulum magni præcij.

Accursij
error.

Tertiæ Quinquagenæ Finis.

DE IVSDEM

ANTONII NEBRISSEN.

De digitorum supputatione.

Magni cotidie leguntur apud autores loci: quos ex antiquitatum ignorantia nulla relinquitur intelligere dispes, contentique sensu: qui se primum legentibus offerre non enucleamus: quod penitus latet. Cuiusmodi est illud: quod in parabolarum Salomonis volumine cap. iij. legimus. Longitudo dierum in dextera eius & in sinistra illius diuitiae & gloria. & si enim per diuitias: & gloriam: quae in manu leua ponuntur: temporaria haec & caduca bona intelligimus: per longitudinem dierum: quae in dextera interminabilis vitae iucundam possessionem: subest tamen his in verbis abstrusa: atque recondita quaedam antiquitas. quam video a plerisque omnibus ignorari: dissimulanteque ab illius loci expositoribus preteriri. Sed nihil mirandum ista nesciri ab istis: quibus nulla vetustatis est cura: quibus nihil placet: nisi quod sit horum: qui nihil amant: nisi quod se consequi posse confidunt. Reperiuntur quoque nonnulli diligentes antiquitatum indagatores: qui nihil admirantur nisi quod sua industria sit elucubratum: aliorum inuenta non multi faciant. A quibus si per ceteris quali manu digitorumque dispositione fingat antiquissimus ille deorum ianus: ut possit graphice designare trecentos sexaginta quinque dies illos: quibus in annuus solis ambitus conficit: respiciendae opinor se nescire. propterea: quod ratio illa per manus digitorumque numerus exprimeretur diu latet adhuc: atque aeternum forsitan latuisset. nisi nos interim preceperissemus. Quare visum est hoc in loco ea quae a Martiano capella. ab hispalensi praesule Isidoro. a britanno Beda aliisque autoribus hac de re partim obscure partim ambigue prodita sunt publicae omnium utilitati exponere. Igitur cum praesidi illi maiores nostri graphice vnum exprimere volebant: minimum sinistrae manus volens digitum affigebant. cum duo proximum minimo: cum tria medium. quae tum impudicum tum infamem. tum verbum vocitabant. Atque his tribus ita palme affixis minimo sublato quattuor. sublato quoque proximo quinque. minimo preterea: & medio sublatis: atque medico quae proxima a minimo diximus volens expressos sex. Minimo radici manus ad motum septem. medico eadem quoque radici ad motum octo. medio eadem etiam radici ad motum non-

uem. & quē admodū tribus digitis numeri simplices (hoc est citra decē) designātur: ita per pollicem & indicem horū numerorū decuplationes monstrantur alijs alios non impediētibz. Nam indicis fastigio mediæ pollicis vertebræ admotō: decē exprimūtur. Pollice introrsus cōtractō viginti. Pollicis: atq; indicis summitatibus in orbem circumductis triginta. Pollice in mediam indicis vertebram utroq; in crucem directio quadraginta. Indice per diffenti pollicis summitatem circūducto quinquaginta. Indice super mediā pollicis vertebram circūducto sexaginta. Pollice: atq; indice quam maxime possunt diuāricatis septuaginta. Pollice super mediam indicis vertebrā sup inducto: vt in designādis quadraginta dixim⁹: utroq; tamē inflexo: octoginta. Indice ad radicē pollicis inflexo nonaginta. Deinde trāsitura ad dextrā: atq; vbi in leua decem designabatur in dextra erūt cētum. vbi viginti ducēta. vbi triginta trecenta. vbi quadraginta quadingēta. vbi quinquaginta quingenta. vbi sexaginta sexcenta. vbi septuaginta septingēta. vbi octoginta octingēta. vbi nonaginta nongenta. Vbi in leua vnum designam⁹ in dextra erūt mille. vbi duo: duo millia. vbi tria: tria millia. vbi quattuor quattuor millia. vbi quinque: quique millia. vbi sex: sex millia. vbi septem: septē millia. vbi octo: octo millia. vbi nouem: nouē millia. Tum leua supina ad mediū pectus admotā: decē millia: eadē pectori aduersa: viginti millia. Eadē in eadē loco prona: triginta millia. Eadem e regiōe vmbilici supina: quadraginta millia. Eadem in eodem loco prona quinquaginta millia. Eadem super leuū femur supina: sexaginta millia. Eadem super idem femur prona septuaginta millia. Eadem ad inguē leuū supina: octoginta millia. Eadem in eodem loco prona: nonaginta millia. Tum centum millia vsq; ad nongenta millia in dextra eodem modo quo dictum est in sinistra. At uero decies centum millia quem numerū Hispani computum vocant: digitis pectinatim insertis designātur. Hæc fuit apud maiores nostros ratio numeros representādi: quæ ignorata non satis explicari possunt loci quos dixim⁹ apud autores crebro inueniri. Quale est illud Hieronymi primo in iouinianū volumine. tractātū illud ex euangelio de fructu decenario. sexagenario & centenario. Centesimus (inquit) & sexagesimus. & trigessimus fuctus quāquam de vna terra & vna semete nascatur: tamē multum differūt numero. Triginta referūtur ad nuptias, nam & ipsa digitorum coniunctio

quasi molli osculo se amplectens ac fœderans maritū pingit & con-
iugem. (Dixim⁹ nāq; triginta pollicis; atq; indicis summitatibus in
orbē circūductis designari) vt sit pollex quasi maritus, index vxor
se inuicem molli osculo fœderantes, & subdit Hieronymus, sexa-
ginta vero ad viduas; eo quod in angustia & tribulatione sunt posi-
tæ; vnde & superiori digito deprimuntur; quātoq; maior est diffi-
cultas experte quondam voluptatis illecebris abstinere; tanto ma-
ius & præmiū. (Nam diximus indice super mediā pollicis ver-
tebrā sexaginta formari) Tum idem Hieronym⁹ subiūgit, Por-
ro centesimus numerus diligenter quæso lector attende de sinistra
transfertur ad dextram & isdem quidem digitis; sed non in eadem
manu; quibus in leua nuptæ significantur & viduæ; circulū faciens
exprimit virginittatis coronam. (Dixim⁹ nāq; centū in dextra ma-
nu designari eodem in loco vbi decem in sinistra; & isdem in digi-
tis quibus triginta & sexaginta) sitq; ex circūductiōe illa orbis quē
Hieronymus coronam interpretatur; quæ sit debita virginibus.
Ambrosius præterea in sermone quodam qui legitur in celebra-
tibus vnus confessoris pontificis ex cōsuetudine ritusq; Romanæ
ecclesiæ; cuius initium est, Ad sancti patris nostri; ad hanc numerā
di rationem alludens; qui huic mundo (inquit) crucifixus & mor-
tuus quidquid laborauit de hac vita ad illam transtulit, & quasi bo-
nus ratiocinator velut ad centuplum manum porrigēs semper de
sinistra aliquid trāsmisit ad dexteram, Sic quoq; Iuuenalis illud ex-
ponendum est in quo pleriq; herent, siue (inquit) dextera cōputat
annos, de Nestore videlicet loquēs; qui apud Ouidium dixerat; vi-
xi annos bis centum; nunc tertia viuatur ætas; quia diximus; quod
vltra centum numeri in dextera manu formabātur, Sic etiā fac-
ile possumus intelligere illud ex Macrobio in saturnalibus; quod
de iano scribit; qua manuum digitorumq; chironomia designare
posset trecentos illos & sexaginta quinque dies quibus annum
spacium conficitur. Sic quod Cicero compluribus in locis scribit
ad digitos rem redire. Sic deniq; quod ab initio diximus Salomo-
nis illud Longitudinē dierum in dextera eius; & in sinistra illius diui-
tiæ & gloria.

Finis.

INDEX VOCABVLORVM.

De littera, A.

A Collicio collicida. folio. xvi.
 Ad augustinum responsio.
 folio. xxxiiij.
 Aioth. fo. xvij.
 Alumin. fo. x.
 Antimoniu. fo. xxxviiij.
 Antiochia plures. fo. xvij.
 Antiochia restaurata. fo. xvij.
 Amicitia inimicitie inter herb. xxiiij.
 Apamia fo. xvij.
 Apollo prim⁹ epithiamu cecinit. xx.
 Aquilo quid. fo. xxi.
 Arceuthina ligna nō arcetina. fo. x.
 Arceutos quid. fo. x.
 Arazin. fo. x.
 Arencia. fo. xl.
 Artemon quid. fo. xi.
 Arsen libano. fo. xij.
 Arren libano. fo. xij.
 Aseroth. fo. x.
 Asdod. fo. xij.
 Ascalot. fo. xij.
 Astarte. fo. xij.
 Asmal quid. fo. xx.
 Anthemion. fo. xxij.
 Affectare aliquē quot modis dī. xxx.
 Assuerus. fo. xl.
 Atharam. fo. xij.
 Atergatim. fo. xij.
 Aurichalcum. fo. xi.
 Aurichalcum non posse dici. fol. xij.
 Aurei iocannini. fo. xx.
 Azotus pro asdod. fo. xij.
 Azotus. fo. xij. xij.

De littera, B.

Barach. folio. xvij.
 Bariona. fo. xxiiij.
 Berolim fo. x.
 Borith an sapo. fo. xxij.
 Borith nō solū sapos sed herba. xxij.
 Bethsaida pro betesda. fo. xii.
 Betesda domus effusionis. xij.
 Besai galilee ciuitas. fo. xij.
 Bethagon. fo. xij.
 Bethel. fo. xvij.
 Buthon. fo. xxviiij.

De littera, C.

C. pro. g. fo. xxij.
 Caath. fo. xxix.
 Caath vomitus interpretatur. xxix.
 Camelo pardalis. fo. xij.
 Camelus pardus. fo. xij.
 Camelo pardali descriptio. fo. xiiij.
 Camelo pardalim prim⁹ Romā Cæ
 sar adduxit. fo. xiiij.
 Cuius pro dominus. fo. xx.
 Cananeus nomen gentile. xli.
 Cananeus pro mercatore. fol. xli.
 Caradrius quid. fo. xv.
 Castores. fo. xiiij.
 Castor & pollux. fo. xiiij.
 Catamidiare deridere est. f. xl.
 Centesimus numer⁹ in dextera. xix.
 Ceren. fo. xxxviiij.
 Cefach. fo. xxij.
 Chalcolibanon. xi.
 Chalceon. fo. xi.
 Chalcos. fo. xij.
 Cœmeterium nō cimeterium. xvi.
 Collix. fo. xvi.
 Collicium. fo. xvi.

Colliphium.fo.xvi.
 Collicophagi.xvi.
 Collirida.fo.xvi.
 Collirida nō collirida.fo.xvi.
 Coplures loci enodati.xviij.
 Columna menia.fo.xxvi.
 Cōputandi modus per digitos.xviij.
 Cōstān⁹ corrupte lectiōis fautor.xv.
 Constantius in nicolaum ignorāter
 inuehitur.fo.xv.
 Coros puer l.filius dicitur.xiiij.
 Crotao crepito.fo.xxx.
 Cumi surge interpretat.fo xxxviij.
 Cursebresteruāe & quar.dicāt.xxv

De littera, D.

Dagon.fo.xiiij.
 Daphnē quid in libro numero.xviij.
 Daphneludoni.fo.xviij.
 Datuius pro genitiuos.fo.xxvi.
 Debora non delboar.fo.xviij.
 Delbora nihilū verbum.fo.xviij.
 De diaboli etymologia ridicu.xxxv.
 Dercetus.fo.xiiij.
 Dercetus vnde dicatur.fo.xiiij.
 De quo electro ppheta itellexit.xxi.
 Dexterā.fo.xviij.
 Dexterarū permutatio.fo.xxxiiij.
 Dioscori.fo.xiiij.
 Dispolis.fo.xiiij.
 Domatectum.fo.xxviij.
 Dormire pro amori.fo.xvi.
 Drama simplr sumptum.xx.
 Drachma pro.ch.fo.xix.
 Drogramma per duplex.m.fo.xix.
 Duo cōtrarij sensus.fol.xxxix.
 Dueñas indnas.fo.xli.

De littera, E.

E.in.a.plærūq; verti.fo.xxx.
 Ecnephas.fo.xxi.
 Elcana benari.fo.xli.
 Electrum.fo.xxx.
 Electri duo genera.fo.xx.
 Electrum triplex.fo.xxi.
 Electrum quid.fo.xx.
 Engastrimitos.fo.xxxi.
 Epagonta.fo.xi.
 Error accursij.fo.xxi.
 Error accursij.fo.xli.
 Error baptistæ.fo.xxxv.
 Error Baptistæ pñ scriptoris.fol.xx.
 Error constantij.fo.xvi.
 Error Nicolai.fo.xxi.
 Error recentiorum.fo.xxiiij.
 Esdras.fo.xi.
 Esda.fo.xiiij.
 Etymologiæ nōiū nō vertēde.xli.
 Euridea.fo.xxxi.
 Eurodydon non Euroaquilō.xxi.
 Euroaquilō.fo.xxi.
 Exhedria.fo.xxi.
 Ezras.fo.xi.

De littera, F.

Facete dictum.M.bibuli.fo.xiiij.
 Farina ex tribus consistere.fol.xxxv.
 Fœminę cognomines.fo.xviij.
 Fulmen.fo.xxi.

De littera, G.

G.pro.C.fo.xxii.
 Gaius pro caius.fo.xxiiij.
 Gistue melanthium quid.fo.xxi.

Git quod semen est. fo. xxij.
 Git cum cimino curseritur. fo. xxij.
 Gira fa. fo. xiiij.
 Glessum. fo. xx.
 Gnasea. fo. xxiiij.
 Gnaseos etymon. fo. xxiiij.
 Gnaphalio. fol. xxiiij.
 Gnapha per capa. fo. xxiiij.
 Graeci non circūflectere vltimas syll.
 folio. xxiiij.

De littera. H.

Hapuch. fo. xxxiiij.
 Helena stella. fo. xv.
 Heptadelphos. fo. xli.
 Herba fullonum siue borith. f. xxiiij.
 Heth in. e. ab interpretib⁹ verti. xxx.
 Heth in. chi. suū graeci mutare. xxx.

De littera. I.

Iamna. fo. xiiij.
 Iehthis. fo. xli.
 Iebuseus. fo. xl.
 Iehosuah. xxiiij.
 Iesra. fo. xl.
 Iesuitarum familia. fo. xl.
 Iesus. fo. xxiiij.
 Iesus graece. fo. xxiiij.
 Iesus dicitur ex greco. fo. xxiiij.
 Iesus & iosue ex hebreo dī. fo. xxiiij.
 Iesus apud hebraeos triisyllabū. xxiiij.
 In vna dictione tria errata. fol. xxx.
 In dubijs ad graecos recurrendum.
 folio. xxxix.
 Ingtuues. fo. xxix.

Indicium. fo. xxxiiij.
 Immissum. fo. xxvij.
 Iosue latine dicitur. fo. xxiiij.
 Ioannes pro sona. fo. xxiiij.
 Iosue acc. acuto in penul. fol. xxiiij.
 Iuniperus cariem nō sentire. fo. x.
 Iuuenalis locus elucidatus. fo. xix.

De littera. L.

Lapidorth. fo. xviiij.
 Libanus duo significare. fo. xij.
 Lida lexicā. hebreā hallucinare. xx.
 Lida. fo. xiiij.
 Lircamoth. fo. xxxiiij.
 Lucus pōpeii. fo. xvij.
 Lustrum. fo. xxiiij.
 Lustrum latine olympias. g. xxv.
 Lustrum ānos quattuor aut quinq;
 continere. fo. xxv.

De littera. M.

Menianum quid est. xxvi.
 Maenianum a mœnibus solus acur-
 sius dixit. xxvij.
 Mabiael. fo. xl.
 Meditor pro exerceor. fo. xxvij.
 Melanthion nisse nigellam. xxij.
 Melanspermon. fo. xxii.
 Melita. fo. xxvii.
 Micol. pro merob. fo. xxviii.
 Mygale quid. xxviii.
 Mygale nō musarachneus. xxviii.
 Mygale unde dicatur. fo. xxviii.
 Moses an moyses. fo. xxv.
 Moses apud poetas xpianos. xxvi.

VOCABVLOR VM.

Moses & moyses indifferenter apud
græcos. fol. xxvi.
Moyſis varię declinatiōes. fo. xxvi.
Moyſis caſus omnes circūflekti apud
græcos. xxvi.
Moses. lxxx annos. manſit in egypto. fo. xxviij.
Muſtellanō eſt mus arane⁹. f. xxviij.
Muſtellę deſcriptio. fo. xxviij.

De littera. N.

Nabis fera. fol. xij.
Necromantici cur dicantur pytho-
nes habere. fo. xij.
Nicolai opinio falſa. fo. xvij.
Nicolai commentum. xvij.
Nicolai ſiniſtra interpretatio. xxviij.
Nicolaus correptarū lectionē apro-
bat. fo. xxviij.
Non. adiecta. fo. xxviij.
Non. detracta. fo. xxix.
Nomina aſectatorum. fo. xxxiij.

De littera. O.

Ob hebraicę. fol. xxxij.
Olympias. iij. annos cōplecti. xxv.
Onocratalus. fo. xxix.
Onos. folio. xxx.
Orichalcum. fo. xi.
Oros. fo. xij.
Ovis fera. fo. xij.

De littera. P.

Pānis autopytros. fo. xxxvi.

Panthera. fol. xij.
Panthos. fol. xij.
Paradigma. fo. xxxix.
Paradigmatizome. fo. xxxix.
Paradyſus. fo. xli.
Pardalis. fo. xij.
Paſcha. fol. xxx.
Paſcha non a paſco dicitur. fo. xxx.
Paſcha vnde dicatur. fo. xxx.
Paſcha hæbreum eſt. fol. xxx.
Paulus dexter eſt petro. fo. xxxiij.
Phaſe. fol. xxx.
Phaſe tranſitus. fol. xxx.
Phaſe. acc. in prima. fo. xxx.
Phœnicopterōs. fo. xxxij.
Phœbades a phœbo. fo. xxxi.
Philippus primus omnium chriſtia-
nus Imp. fol. xij.
Phiton pro pythone. fo. xxx.
Pytn. xxxi.
Pythias apollo vnde dicit. fo. xxxi.
Pythia ſacerdos. fo. xxxi.
Pythię domicilium. fo. xxxi.
Pythię ab apolline pythio dictę. xxx.
Platiophthalmon. fo. xxxvij.
Poliadrum. fo. xvi.
Polymita. fo. fo. xxxij.
Porphyrion. fo. xxxij.
Porphyrion ſolus morſu bibit. xxxij.
Prino non pruno. fo. xvi.
Preſteras. fo. xxi.
Probatice. ſeptum ouille. fol. xij.
Probaton ouis. fo. xij.
Proiectum. fo. xxvij.
Prolobos. fo. xxix.
Pſimithium. fol. xxxvij.
Puth. fo. xli.

INDEX.

De littera, Q.

- Quæfordes vestiũ ablũat. f. xxxiij.
 Quattuor res apollini decernuntur
 folio. xxxi.
 Quæstio de Christi resurrectione
 soluitur. fo. xxxv.
 Quinquenali tps vnde dñ. fo. xxxiij.
 Quo tpe xps natus & passus. xxv.

De littera, R.

- Rebeca. fol. xviij.
 Reblatha. fo. xviij.
 Recamoth. fo. xxxiij.
 Remon phares. fo. x.
 Retamin. fo. x.
 Rethma. fo. x.
 Rhacam oēs ignorat. fo. xxxij.
 Rhotem. fo. x.
 Rimor. fo. xxxij.

De littera, S.

- S. litteræ sonus. fo. xi.
 Sceptos nomē gnale. fo. xxi.
 Schinos. fo. xvi.
 Schizo. fo. xvi.
 Scruta quæ sunt. fo. xxxij.
 Scrutor. fo. xxxij.
 Scrutarij roolim. xxxij.
 Scuta proscruta. fo. xxxij.
 Scutula. fo. xxxij.
 Scutulator. fo. xxxij.
 Scutula retis maculæ. fo. xxxij.
 Sedere ad dextram. fo. xxxij.
 Sexaginta ad viduas referre. f. xvij.

- Scorteum sacculum. fo. xli.
 Sd. pro. z. fo. xi.
 Sepulchretum. fo. xvi.
 Septuaginta interpretes. fo. xxxij.
 Seruia. fo. xl.
 Sepharuaim. fo. xl.
 Symbolum quid. fo. xxxiij.
 Symboli inepta interpre. fo. xxxiij.
 Symbolũ in sacris litteris gd. xxxv.
 Symbolum in remilitari. fo. xxxv.
 Sicerca. fo. xxxij.
 Signa. fo. xxxv.
 Simila & similago. fo. xxxvi.
 Simon iōanes pro simō iōna. xxxij.
 Simon cananeus. fo. xl.
 Simō xpi discipulus. fo. xl.
 Si pōtini nō recta interpretatio. xxxi.
 Sin profed si. fol. xxxvi.
 Sin profinon. fo. xxxvij.
 Sin profed si non. fo. xxxvij.
 Sinistra locus dignitate præstantior
 fo. xxxix.
 Smegma. xxxij.
 Soleth. fo. xxxvi.
 Sphe. fo. xxxi.
 Sternomanthin. fo. xxxi.
 Stibium. fo. xxxvij.
 Stibij variæ expositiones. fo. xxxvij.
 Stibium quid. fo. xxxviii.
 Stimmiæ. fo. xxxviii.
 Striatus. fo. xxxvij.
 Striatarum non historiari. f. xxxvii.
 Stria. fo. xxxvii.
 Strigiles. fo. xxxvii.
 Striata. fo. xxxvii.
 Succinum. fo. xx.

De littera, T.

VOCABVLORVM.

Talitha & tabitha. fol. xxxviii.

Talitha puella interpretatur. xxxviii.

Tibiſcines cur inſuneris pōpa inſer/
funt. fol. xxxix.

Thyna ligna. fo. x.

Thyna a thynco. fo. x.

Thus adulterinum. fo. xi.

Tychoniſ quinta regula. fo. xxv.

Typhonicus ventus vnde dicit. xxi.

Typhon. fo. xxi.

Traducere quid in matthæo. xxxix.

Traducere ludibrio expōere. xxxix.

Traducere aliud eſt quā ducere vxō
rem domum. fo. xxxix.

Traducere & caramidiare citra mor
tem fit. fo. xl.

Triginta ad nuptias referūtur. xix.

Tritici tria genera. fo. xxxvi.

Turpe promagno. fo. xxxix.

Delittera. V.

V. littere varij vſus. fol. xl.

V. liquidam hebræinō habēt. fo. xl.

V. liquidam; nec. v. conſonantē græ
ci non habent. fo. xl.

Vnde ortus error: vt quattuor pro
quinque accipiat. fol. xxvi.

Vocatiu⁹ non poni absolute. xxxviii.

Delittera. Z.

Z. pro. ſd. fo. xi.

Zelotes pro cananæus. fo. xl.

Zelotes amator interpretatur. f. xl.

Zeos dios. fo. xiiij.

Zithum. fo. xxij.

Zona. fo. xli.

Zona non tam cingulum quā mat
ſypium. fo. xli.

Tabulæ finis,

